

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ  
จังหวัดมหาสารคาม

นายเพ็ชรนคร ผาดนอก



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
วันรับ.....  
วันลงทะเบียน..... 265539  
เลขทะเบียน..... 2.  
เลขเรียกหนังสือ..... 365.6 พ5272

2565

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม



ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นายเพ็ชรนคร ผาดนอก แล้ว  
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ)

กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ)

กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โภศลกิตติอัมพร) (รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนนาภูมิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โภศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรคำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... 24 ม.ค. 2565

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม  
ผู้วิจัย : นายเพ็ชรนคร ผาดนอก  
ปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร  
อาจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ  
ปีการศึกษา : 2565

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังและศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .939 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขัง ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม และปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .814 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 66.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควรอบรมด้านศีลธรรมและจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ควรจัดให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัวได้พบญาติแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และควรประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในจังหวัด ในจัดหางานให้ทำภายหลังได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว

คำสำคัญ: ความพร้อมก่อนปล่อยตัว; ผู้ต้องขัง; เรือนจำ

**Title** : Factors Affecting the Readiness Before Release of Prison Inmates at Maha Sarakham Province

**Author** : Mr.Phetnakorn Phadnok

**Degree** : Master of Public Administration (Public Administration)  
Rajabhat Maha Sara Kham University

**Advisor** : Assistant Professor Dr.Saovalak Kosonkittiumporn  
Dr.Sanya Kanaphum

**Year** : 2022

## ABSTRACT

The objectives of this research were to study level of pre-release readiness of inmates at Mahasarakham province prison. To study factors affecting the pre-release readiness of inmates and to study recommendations on the pre-release readiness of inmates at Mahasarakham province prison. The sample consisted of 252 inmates participating in the pre-release preparation program. The research instruments was 5-level rating scale questionnaire. The entire confidence value is .939. The statistics

The results of research were as follow: (1) The overall of level of pre-release readiness of inmates at Mahasarakham province prison at a high level, (2) factors affecting the pre-release readiness of inmates at Mahasarakham province prison include policy factors of the department of corrections, social and community factors, moral training factors and factors of professional training. The correlation coefficient was 0.814 and could be able predict for 66.30% by statistical significant at .05, and (3) The study also suggested : Should be trained to educate yourself about self-discipline and living with others. Moral training and religious activities should be organized to develop the minds of inmate. Inmates who are close to release should be arranged to meet close relatives to build good family relationships. Should provide training for prisoners to have knowledge about the occupation and lifestyle of the sufficiency economy and should coordinate



cooperation with network partners in the province In providing employment to do after his release to provide income to support himself and his family.

**Keywords:** Pre-Release Readiness; Inmates; Prison



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกลกลิตติอัมพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้บัญชาการเรือนจำมหาสารคาม (นายมงคล จันทะจร) ที่อนุญาตให้เก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งบุคลากรเรือนจำมหาสารคามที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวม ข้อมูล และผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืน คนดีสู่สังคม ประจำปี 2563 ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลสำคัญ ในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน ที่เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชา และให้การศึกษแก่ผู้วิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จทางการศึกษา หน้าที่การงาน และการดำเนินชีวิต ในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นายเพ็ชรนคร ผาดนอก

## สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ .....	ก
ABSTRACT .....	ข
กิตติกรรมประกาศ .....	ง
สารบัญ .....	จ
สารบัญตาราง .....	ช
สารบัญภาพ .....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา .....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย .....	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย .....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย .....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ .....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	8
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม .....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อม .....	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง .....	40
2.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง .....	68
2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง .....	77
2.5 บริบททั่วไป .....	78
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	83
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย .....	90
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย .....	91
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	91
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล .....	93
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	96
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล .....	97
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย .....	99

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย .....	100
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ .....	100
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ .....	126
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	137
5.1 สรุป .....	137
5.2 อภิปรายผล .....	141
5.3 ข้อเสนอแนะ .....	148
บรรณานุกรม .....	150
ภาคผนวก .....	159
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	160
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	171
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	175
ภาคผนวก ง ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์ .....	179
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการทำวิจัย .....	186
การเผยแพร่ผลงานวิจัย .....	188
ประวัติการวิจัย .....	189



## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ .....	92
4.1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม .....	100
4.2	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม .....	103
4.3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย .....	104
4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต .....	105
4.5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับ เข้าสู่สังคม .....	106
4.6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการประกอบอาชีพ .....	107
4.7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวม .....	108
4.8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการฝึก วิชาชีพ .....	109
4.9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการศึกษา .....	110
4.10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการอบรม ศีลธรรม .....	111
4.11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการพัฒนา จิตใจ .....	112

ตารางที่	หน้า
4.12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้าน การดูแลสุขภาพ .....	113
4.13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านครอบครัว .....	114
4.14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อปัจจัย ด้านทัศนคติ .....	115
4.15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านสังคม และชุมชน .....	116
4.16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านนโยบาย กรมราชทัณฑ์ .....	117
4.17 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรอิสระ (X) .....	119
4.18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .....	120
4.19 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม .....	122
4.20 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม .....	124
ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	172
ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย .....	176

## สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ความต้องการตามแนวคิดของ Maslow .....	15
2.2	ความต้องการตามแนวคิดของ McClelland .....	16
2.3	ความต้องการตามแนวคิดของ Alderfer .....	17
2.4	ความคาดหวังที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมของบุคคล .....	20
2.5	กระบวนการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิม .....	28
2.6	กระบวนการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำ .....	29
2.7	โครงสร้างการบังคับบัญชาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม .....	79
2.8	กรอบแนวคิดการวิจัย .....	90
จ.1	สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม .....	187



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านทุกมิติ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งผลจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าและทันสมัยทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้นก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมโลก ครอบงำทางความคิด การมองโลก การแต่งกาย และการบริโภคนิยม แพร่หลายเข้าครอบคลุมเหนือ วัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วยในอดีตสังคมไทยได้ยึดถือวัฒนธรรม และเน้นคุณค่าในการพัฒนาจิตใจเพราะมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และพฤติกรรมของสมาชิก ในสังคมจะต้องเป็นไปตามกรอบประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม (ทรรศพล ชูนรัง, 2556, น. 1)

สังคมไทยรับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาเพิ่มมากขึ้น มีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน กลุ่มคนหลาย ๆ กลุ่มรวมตัวกันก่อให้เกิดสังคมเมื่อมีสังคม เกิดขึ้นแล้วการที่สมาชิกในสังคมทุกคนจะอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุขนั้นจึงต้องมีกฎระเบียบ จารีต ประเพณี ข้อบังคับต่าง ๆ และหากเกิดการฝ่าฝืนก็มีบทลงโทษตามมา จึงมีความจำเป็นซึ่งถือเป็นระเบียบแบบแผนให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติตามแต่เมื่อมีผู้ใดในสังคมกระทำการละเมิดกฎระเบียบ กฎหมาย จารีตประเพณีหรือข้อบังคับเหล่านั้น ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดกฎระเบียบต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ เมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดขึ้นแล้ว จึงต้องมีหน่วยงานหรือคนกลางเข้ามาดำเนินการ กับปัญหาอาชญากรรมเหล่านั้น โดยในปัจจุบันนี้เป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมซึ่งถือเป็นหน่วยงาน สำคัญในการดำเนินการกับปัญหาอาชญากรรมเหล่านั้น เพื่อป้องกันความปลอดภัยให้กับสังคมไทย ตั้งแต่หน่วยงานตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยแต่ละขั้นตอนมีหน้าที่ตั้งแต่การสืบสวน สอบสวน นำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายมาดำเนินคดีไปจนถึงการพิจารณาฟ้องร้องคดีเพื่อตัดสินคดี และในขั้นตอนสุดท้ายภายหลังจากพิพากษาสูงสุดของศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจะถูก นำตัวส่งมายังกรมราชทัณฑ์ เพื่อดำเนินการควบคุม แก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้กระทำความผิด ต่อไป (กรวรรณ คำกรเกตุ, 2559, น. 1)

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะมีหน้าที่ในการควบคุม ผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีหน้าที่ที่สำคัญในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาพฤตินิสัย ผู้กระทำความผิดให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข อย่างไรก็ตามผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้ถูกหล่อหลอมมาจากสถาบัน ทางสังคมหรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรื่องนี้จึงต้องใช้เวลาสั้น ๆ จึงเป็นเรื่อง



ที่ยากลำบาก กรมราชทัณฑ์ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะคิดค้นสร้างนวัตกรรมและพัฒนาวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อสนองต่อความคาดหวังของสังคม เพื่อคืนคนดี มีคุณค่าสู่สังคม การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุมขังไปจนถึงการดูแลหลังการปล่อยตัวพ้นโทษ โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน (กรมราชทัณฑ์, กองพัฒนาพฤตินิสัย, 2561, น. 1)

ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำ ซึ่งมีกำหนดโทษต่างกันไปตามพฤติกรรมการกระทำผิด ในขณะที่ต้องโทษจำคุกย่อมต้องถูกตัดขาดจากบุคคลภายนอกต้องเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่เคยปฏิบัติขณะอยู่ภายนอก เช่น การพบปะผู้คน การมีเสรีภาพในสิ่งต่าง ๆ การที่ต้องอยู่ในเรือนจำซึ่งอยู่ในกำแพงสี่เหลี่ยม มีกฎระเบียบในการดำรงชีวิต ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพที่จะประพฤติปฏิบัติตามความต้องการ ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติไม่ดีกับสิ่งรอบตัว มีความรู้สึกอับอายและเกรงกลัวว่าจะถูกสังคมเหยียดหยามไม่ยอมรับ ซึ่งสภาพเช่นนี้ทำให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและสังคมภายนอกและระยะเวลาหลังพ้นโทษในช่วงแรกจะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญมาก ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวมักจะมีประสบการณ์ดังกล่าวกว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษออกไปสู่สังคมภายนอก รูปแบบการจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การฝึกทักษะอาชีพ รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้ต้องขังตัดสินใจเลือกวิถีทางการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสมแต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและสังคม ก็ยังไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกสับสน ว่าแห้ว โดดเดี่ยว ไร้ที่พึ่งพิง และประสบปัญหา ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้พ้นโทษเหล่านั้นกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้ (กรมราชทัณฑ์, กองบริการทางการแพทย์, ม.ป.ป. น. 4, อ้างถึงใน กองทรัพย์ ผางแพ่ง, 2561, น. 1)

ปัจจุบัน มีผู้ต้องขังทั่วประเทศ จำนวน 358,369 คน (รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2563) ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความจุของเรือนจำที่สามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 140,000 คน (นที จิตสว่าง, 2558) จากเรือนจำทั่วประเทศ 143 แห่ง แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนผู้ต้องขังมากกว่าความจุของเรือนจำเกินกว่า 2 เท่า ทำให้กรมราชทัณฑ์ประสบกับสถานะคนล้นคุกหรือนักโทษล้นเรือนจำมานานหลายปีและการดำเนินกิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทำได้ไม่เต็มที่ประกอบกับการที่ผู้ต้องขังใช้ชีวิตร่วมกันในเรือนจำจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดสังคมย่อยขึ้น อาจเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม การเลียนแบบพฤติกรรม เรียนรู้รูปแบบและวิธีการทำความผิดผ่านความใกล้ชิดด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงนำไปสู่ความยากลำบากของผู้ต้องขังเหล่านั้นในการออกไปใช้ชีวิตในสังคม ปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกไม่ได้ไม่มีแนวทางในการดำเนินชีวิต

ขาดเป้าหมายของชีวิต ไม่สามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ เพราะกระทำความผิดมาโดยตลอดจนเกิดเป็นการกระทำความผิดซ้ำในสังคม และวนกลับไปสู่กระบวนการยุติธรรมเช่นเดิมอีก (กรวรรณ คำกรเหตุ, 2559, น. 2)

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นเรือนจำส่วนภูมิภาค สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ปัจจุบันมีผู้ต้องขัง รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,229 คน เป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 2,066 คน และผู้ต้องขังหญิง จำนวน 233 คน (เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2563) มีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษไปแล้วตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2561-1 มกราคม 2563 แต่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก จำนวน 504 คน คิดเป็นร้อยละ 20.74 ของผู้ต้องขังทั้งหมด (เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2563) จากข้อมูลสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าถึงแม้เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จะดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรม การพัฒนาด้านร่างกาย การฝึก และเสริมสร้างระเบียบวินัย การพัฒนาด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมกลับเข้าสู่สังคม รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพด้วยแต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมและมีความสามารถเพียงพอที่จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ

ดังนั้น ผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาให้ทราบว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยจะนำไปพัฒนาเป็นองค์ความรู้ในการส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมก่อนปล่อยตัว สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ชุมชนและสังคมภายนอกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และถือเป็นการคืนคนดี มีคุณค่า สู่อสังคม และประเทศชาติ ต่อไป

## 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- 1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

### 1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก

1.3.2 ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านสังคม และชุมชน และปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

### 1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

#### 1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.4.1.1 ศึกษาความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.4.1.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1.4.1.3 ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

#### 1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปร ไว้ดังนี้

1.4.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม มี 9 ปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ
- 2) ปัจจัยด้านการศึกษา
- 3) ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม
- 4) ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ
- 5) ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ
- 6) ปัจจัยด้านครอบครัว
- 7) ปัจจัยด้านทัศนคติ
- 8) ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน
- 9) ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์

1.4.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) หมายถึง ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ความพร้อม 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเตรียมกลับเข้าสู่สังคม และด้านการประกอบอาชีพ

#### 1.4.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.3.1 ประชากร (Population) ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปี 2563 จำนวน 678 คน (ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2563)

1.4.3.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะประเภทของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปี 2563 จำนวน 252 คน โดยแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 224 คน และผู้ต้องขังหญิง จำนวน 28 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของ (Yamane, 1973, p.727)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแยกตามประเภท ได้ดังนี้

2.1) ผู้ต้องขังชาย จำนวน 5 คน

2.2) ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 5 คน

#### 1.4.4 ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

#### 1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม 2563-กุมภาพันธ์ 2564



## 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพร้อมก่อนปล่อยตัว หมายถึง ความพร้อมของผู้ต้องขังก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ออกจากเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ชุมชนและสังคม ภายนอกได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ความพร้อม 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้าง ระเบียบวินัย ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียม ตัวกลับเข้าสู่สังคมและด้านการประกอบอาชีพ

ความพร้อมด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย หมายถึง การที่ผู้ต้องขัง มีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรงและไม่มีโรคประจำตัว ดูแลด้านสุขภาพอนามัยของตนเองเป็นอย่างดี ผ่านการฝึกระเบียบ กายบริหาร และฝึกอบรมระเบียบวินัย เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของเรือนจำ

ความพร้อมด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีความเครียดสะสม ตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นเสมอ มีทัศนคติความคิดเชิงบวก และมองโลกในแง่ดีเสมอ มีทักษะในการใช้ชีวิต การตัดสินใจและการคิดแก้ปัญหา และมีทักษะในการปฏิเสธ ในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม

ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการ ติดต่อดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว มีความพร้อมที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว มีการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังได้รับการ ปล่อยตัวและมีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอก

ด้านการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังพร้อมจะประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อเลี้ยงตนเอง และครอบครัว มีทักษะวิชาชีพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีความรู้ในการประกอบอาชีพ เพิ่มมากขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ พร้อมจะทำงานเพื่อหารายได้แบ่งเบาภาระของครอบครัวและมีความพร้อม ในการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในงานวิจัยนี้ จะมี 9 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการฝึกวิชาชีพในสาขาอาชีพ ที่แปลกใหม่และทันสมัย ได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ได้รับการฝึกวิชาชีพ ตรงตามความถนัดและความสนใจ ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ปัจจัยด้านการศึกษา หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาเรียนรู้ในเรือนจำ ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถได้เลือกรับการศึกษาตามความถนัดและความสนใจและต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว

3. ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการอบรมศีลธรรมจากวิทยากรและผู้นำทางศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติและศาสนาเป็นประจำ ได้รับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน

4. ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง พัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ พัฒนาจิตใจตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาได้รับการอบรมการพัฒนาจิตใจจากเรือนจำ และนำความผิดพลาดในอดีตมาปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง

5. ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ ได้อนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่ ได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนดและได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี

6. ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวเป็นประจำ มีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะภายหลังได้รับการปล่อยตัวได้รับความอบอุ่นจากบุคคลในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ครอบครัวของท่านยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

7. ปัจจัยด้านทัศนคติ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม มีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับในสิ่งที่ดีและมีความสุขให้อภัยแก่ตนเองและผู้อื่นเสมอเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น และมีความรู้สึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และขอความช่วยเหลือต่อผู้อื่นเสมอ

8. ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีความมุ่งมั่นแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและชุมชนในปัจจุบันได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชน และชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี

9. ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ หมายถึง นโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เช่น นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทำให้มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังทำให้

มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ทำให้มีจิตอาสาในการทำความดี นโยบายโครงการราชทัณฑ์  
ปันสุขทำให้มีสุขภาพแข็งแรง และนโยบายโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ทำให้มีความรู้ในการ  
ประกอบอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ขนาดเล็กตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องฝากขัง คนฝาก ผู้ต้องกักกัน และผู้ต้องกักขัง  
ซึ่งกระทำความผิด ได้ถูกพิพากษาลงโทษจำคุก อยู่ในความควบคุมและรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์  
ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม หมายถึง สถานที่ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำ  
ความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งผู้มีอำนาจโดยการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนี  
จนกว่าจะครบกำหนดโทษ ซึ่งอยู่ภายในสังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ตั้งอยู่เลขที่ 79 หมู่  
14 ถนนแจ้งสนิท ตำบลเวียงเก่า อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว  
ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมก่อนปล่อยตัว สามารถกลับไป  
ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมภายนอกได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและถือเป็นการคืนคนดี  
มีคุณค่า สู่สังคม และประเทศชาติ ต่อไป

## บทที่ 2

### การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัย ได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสรุปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
3. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
5. บริบททั่วไป
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อม

##### 2.1.1 ความหมายของความพร้อม

มีนักวิชาการกล่าวถึงแนวคิดและให้ความหมายเกี่ยวกับความพร้อม (Readiness) ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 16) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความตระหนักแก่ผู้ที่จะรับกิจกรรมใด ๆ มี 2 ลักษณะ คือ

1. ความพร้อมภายนอก หมายถึง ความพร้อมทางเศรษฐกิจ คือ เป็นความสามารถที่จะรับภาระค่าใช้จ่ายอันอาจเกิดจากการมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม
2. ความพร้อมภายใน มีหลายประการ คือ ความพร้อมของระดับความรู้ความเข้าใจ เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของผู้รับกิจกรรม ส่วนความสามารถที่จะรับกิจกรรมกลายเป็นความพร้อมทางด้านสติปัญญา ซึ่งในแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน ความพร้อมทางร่างกายเป็นความพร้อมทางกายภาพ และความพร้อมทางทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ที่จะรับกิจกรรมใด ๆ เป็นไปในทางที่ดีก็ถือว่าพร้อมที่จะรับ



ดลีน กิจสมัย (2548, น. 26, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 27) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนบุคคลให้สามารถทำกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างต่อไปได้

ประชา กุณาสีทธิ์ (2550, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมบางอย่างที่ได้ถูกเตรียมพร้อมเพื่อให้เกิดความมั่นใจและตั้งใจ ในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนคุณสมบัติ หรือสภาวะของบุคคลที่พร้อมจะทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

อัญชลี สว่างวงศ์ (2550, น. 21) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม คือ สภาวะของบุคคล ที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางที่จะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าได้มีการเตรียมตัวไว้ก่อนสำหรับกิจกรรมนั้น อย่างผู้มีร่างกายและจิตใจเข้มแข็ง มีแรงจูงใจหรือพอใจ มีประสบการณ์และได้รับการฝึกอบรมแล้ว โดยอ้างอิงทฤษฎีความพร้อม (Readiness Approach) ของกลุ่มนักจิตวิทยา Guided Experience กล่าวว่า ความพร้อมสามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้ด้วยการ จัดประสบการณ์ให้ซึ่งจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพ

ทวนทอง ศรีบุญเรือง (2551, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจมีความเต็มใจและความกระตือรือร้นที่จะกระทำ บางอย่างให้สำเร็จลุล่วงโดยได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า

ประทวน กลิ่นพินิจ (2551, น. 42, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 27) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมของบุคคล ซึ่งเกิดจากภาวะเป็น การเจริญเติบโตตามธรรมชาติหรือเกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝน

อุษณีย์ พรหมศรียา (2555, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลซึ่งปัจจัย ที่ทำให้เกิดความพร้อม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม

สาวิตรี มะเร็งสิทธิ์ และ จันทร์จิรา นพมณี (2556, น. 11) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีภาวะ แรงจูงใจ และประสบการณ์เต็มสูงพอที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ให้สะดวก

ลาวรรณ เมฆจินดา (2557, น. 20) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพ ของบุคคลที่มีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความคิด เพื่อเตรียมรับหรือตอบสนอง กิจกรรมใด ๆ ที่จะดำเนินการเพื่อให้เกิดบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามความมุ่งหวัง

ชนิษฐา จันทรแต่งผล (2559, น. 17) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพ ที่บุคคลพร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยขึ้นอยู่กับสภาวะ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินการสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

นิตยา ปินตาวงค์ (2559, น. 16) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคล มีความรู้ความเข้าใจ มีความกระตือรือร้น มีความเต็มใจ มีประสบการณ์ มีสภาพจิตใจ มีอารมณ์ และมีความสามารถของบุคคลต่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้กิจกรรมเหล่านั้นสำเร็จ ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Skinner (1965, p. 305, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 26) กล่าวว่า ความพร้อม เป็นรากฐานและแนวโน้มของบุคคลที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับ ความพร้อมและความไม่พร้อม บุคคลที่มีความพร้อมอย่างดีจะทำงานด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจส่วนบุคคลที่ไม่พร้อมย่อมเปรียบเสมือนถูกบังคับให้ทำงาน การทำงานนั้น จึงไม่ประสบความสำเร็จ

Mckechnie (1966, p. 1500, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 26) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อมเป็นลักษณะที่ผู้กระทำมีความคล่องตัว กระตือรือร้น ตั้งใจในการทำกิจกรรมเพื่อให้กิจกรรม ที่กระทำนั้นบรรลุถึงผลสำเร็จ

Thatcher (1970, p. 695, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพหรือคุณภาพการเตรียมความพร้อมอันเนื่องมาจาก การเตรียมการ ความถนัด ความพอใจหรือความกระตือรือร้น

Good (1973, p. 472, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง ความเต็มใจ ความต้องการ ความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมซึ่งเกิดจากลักษณะ ทางวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และอารมณ์ ความพร้อมจึงเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะทำ กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ต้องการ

Lefrancois (1988, p. 28, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 15) ให้ความหมายไว้ว่า ความพร้อม คือ คุณวุฒิทางกายภาพ วุฒิภาวะทางปัญญา ความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์เดิม และสภาพจิตใจ

Barrow and Milburn (1990, p. 259, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 26) ให้ความหมาย ไว้ว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจและเริ่มต้นที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อความพร้อม คือ สภาพจิตใจ กายวิภาค และสรีรวิทยา

สามารถสรุปได้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพที่บุคคลพร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ด้วยความกระตือรือร้น โดยใช้ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ประสบการณ์และ แรงจูงใจที่มีอยู่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ กิจกรรมเหล่านั้นสำเร็จลุล่วงตามความต้องการและความคาดหวังอย่างมีประสิทธิภาพในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความพร้อมของผู้ต้องชังก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษออกจากเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมภายนอกได้อย่างเหมาะสม

### 2.1.2 ทฤษฎีและองค์ประกอบของความพร้อม

มีนักวิชาการกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของความพร้อมไว้หลากหลาย ดังนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีความพร้อมของ Hersey and Blanchard มีองค์ประกอบหลักอยู่ 2 ด้าน คือ (นฤมล สุวรรณ, 2554, อ้างถึงใน นิตยา ปินดาวงค์, 2559, น. 16)

- 1) ด้านความสามารถ (Ability) ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์
- 2) ด้านความเต็มใจ (Willingness) ประกอบด้วย การให้คำมั่นสัญญาหรือความผูกพัน แรงจูงใจในการทำงาน และความมั่นคง

2.1.2.2 การเตรียมความพร้อม เป็นขั้นหนึ่งของลำดับขั้นการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญอีก 3 สิ่ง คือ วุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิม และแรงจูงใจ สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

- 1) วุฒิภาวะ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความสามารถในอันที่จะทำอะไรได้เอง ตามธรรมชาติ โดยที่ความสามารถนั้นไม่ได้เกิดจากการฝึกฝนหรือการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม วุฒิภาวะของบุคคลแสดงออกได้ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- 2) ประสบการณ์เดิม การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ต้องอาศัยประสบการณ์เดิม ครู จึงมักใช้เป็นแนวทางในการเตรียมเนื้อหาบทเรียนให้เรียงลำดับจากง่ายไปหายากให้เหมาะแก่การเรียนรู้ ได้ง่ายขึ้น การที่ประสบการณ์เดิมมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทางจิตวิทยาเรียกว่าเกิด “การถ่ายโยง การเรียนรู้” ทักษะเดิมความรู้เดิมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดความพร้อมในการเรียน
- 3) แรงจูงใจ เป็นความเต็มใจหรือความใคร่ที่จะเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจที่ดี คือ การสนองความต้องการของผู้เรียน เด็ก ๆ มักต้องการให้คนอื่นยอมรับ ต้องการความเอาใจใส่ และต้องการความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความพร้อม

2.1.2.3 นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน หลายรูปแบบ ดังนี้ (นิตยา ปินดาวงค์, 2559, น. 16)

- 1) การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา คือ การเตรียมการด้านข้อมูลต่าง ๆ ที่เราคาดว่าจะได้รับมอบหมาย ทั้งด้านข้อมูลของหน่วยงาน องค์กร สายการบังคับบัญชาและอื่น ๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องและที่สำคัญ คือ การศึกษาพื้นฐานหรือการทบทวนงานทฤษฎีที่คาดว่าจะได้รับ
- 2) การเตรียมวางแผนงาน หมายถึง เมื่อมีการศึกษาในงานที่คาดว่าจะได้รับ มอบหมายแล้วต่อไปเป็นการเตรียมวางแผนการกระทำ ระยะเวลาในการทำงาน ซึ่งต้องมีการเตรียมการไว้ก่อนหาหนทางที่ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการทำงาน
- 3) การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย คือ การมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมกับการทุกสภาพการทำงาน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน

#### 2.1.2.4 องค์ประกอบของความพร้อม

นฤตพงษ์ ไชยวงศ์ (2540, น. 19, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 27) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของความพร้อม แบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย เช่น วุฒิภาวะของการเจริญเติบโตของอวัยวะในร่างกาย
2. ด้านสติปัญญา เช่น การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนหรือปฏิบัติ
3. ด้านอารมณ์และสังคม เช่น ความพึงพอใจต่อสิ่งที่มากระตุ้นหรือสิ่งที่จะเรียนรู้
4. ด้านจิตวิทยาและสิ่งแวดล้อม เช่น ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเรียนรู้หรือปฏิบัติ

อัญชลี สว่างวงศ์ (2550, น. 21) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของความพร้อม มี 4 ด้าน คือ

1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย ควรพิจารณาถึงความคล่องแคล่วว่องไว และอวัยวะที่จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติได้ดี
2. ความพร้อมทางด้านสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล
3. ความพร้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความสนใจหรือแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น
4. ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรมและเตรียมตัว และประสบการณ์ทางสังคม

Downing and Thackrey (1971, p. 14, อ้างถึงใน วรุตม์ บุญมากมี, 2558, น. 26) ได้แบ่งองค์ประกอบของความพร้อมไว้ 4 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Factors) ได้แก่ การเจริญเติบโตทางร่างกาย จิตใจ และสังคม หรือการบรรลุนิติภาวะด้านร่างกายทั่วไป
2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factors) ได้แก่ ความพร้อมด้านสติปัญญาโดยทั่วไป ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและความสามารถในการตัดสินใจและคิดเพื่อแก้ปัญหา
3. องค์ประกอบด้านอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Emotion, Motivational and Personality Factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนรู้
4. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจความพอเพียง โอกาสในการหาประสบการณ์ทางสังคม เป็นต้น

สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบความพร้อม มี 4 ด้าน คือ

1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การเจริญเติบโตของอวัยวะในร่างกาย การมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์พร้อมทั้งทุกสภาพการทำงาน และมีความคล่องแคล่วว่องไว
2. ความพร้อมทางด้านสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ความสามารถในการตัดสินใจ และมีทักษะในการคิดเพื่อแก้ปัญหา
3. ความพร้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความสนใจหรือแรงจูงใจ ความต้องการที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีแรงจูงใจในการทำงาน และจิตใจที่เข้มแข็ง
4. ความพร้อมทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรมและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ประสบการณ์ทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคม และโอกาสในการหาประสบการณ์ทางสังคม

### 2.1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

มีนักวิชาการกล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ (Needs Theory) ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

2.1.3.1 ทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1943, อ้างถึงใน ธนภัทร วาอภัย, 2560, น. 10) ได้อธิบายว่า บุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานไปยังระดับสูงสุด มาสโลว์เรียกระดับความต้องการนี้ว่า Hierarchy of Needs ซึ่งประกอบด้วย ลำดับความต้องการของมนุษย์จากระดับต่ำไประดับสูง 5 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Physiological Needs) คือ เป็นความต้องการด้านร่างกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ และที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการลำดับที่สองของมาสโลว์จะถูกกระตุ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย จะหมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากอันตราย ทางร่างกายและจิตใจ ความมั่นคงในการทำงาน
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) คือ ความต้องการระดับที่สาม โดยความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะเกี่ยวพัน การมีเพื่อน และการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น เพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม
4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) คือ ความต้องการระดับที่สี่ เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญตัวเอง มีความภาคภูมิใจในสถานภาพทางสังคม ต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่น
5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) คือ ความต้องการระดับสูงสุด บุคคลมักจะต้องโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภายในงานหรือพวกเขาอาจจะต้องการความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ ซึ่งความต้องการความสมหวังของชีวิต คือ ความต้องการ

ที่จะบรรลุความสมหวังของตนเองด้วยการใช้ความสามารถ ทักษะ ศักยภาพอย่างเต็มที่บุคคลที่ถูกงูใจด้วยความต้องการความสมหวังของชีวิตจะแสวงหางานที่ทำทลายความสามารถของพวกเขาการเปิดโอกาสให้พวกเขาใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดค้นสิ่งใหม่

ผู้วิจัย ได้สรุปลักษณะของทฤษฎีความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์ ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 ความต้องการตามแนวคิดของ Maslow

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด ซึ่งมาสโลว์กล่าวว่าเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน คือ ขั้นแรกมีความต้องการทางด้านร่างกาย จากนั้นก็มีความต้องการด้านความปลอดภัย มีความต้องการทางด้านสังคม มีความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและมีความต้องการตระหนักถึงตัวตนหรือความสำเร็จในชีวิตตามที่ตั้งเป้าหมายไว้แต่การจะมีความสำเร็จดังกล่าวดังกล่าวจะต้องได้รับความพึงพอใจจากความต้องการขั้นต่ำก่อนแล้วจึงจะผ่านไปสู่อื่นๆ ความต้องการในระดับสูงขึ้นจนถึงที่ตั้งเป้าหมายไว้และถ้าคนมีความพอใจตามความต้องการแล้วก็จะมีความสนใจในการดำเนินชีวิต ต่อไป (ธนภัทร วาอภิรักษ์, 2560, น. 11)

2.1.3.2 ทฤษฎีความต้องการของ (McClelland, 1951) (Three Needs Theory) จะมุ่งอธิบายพฤติกรรมของบุคคลและควมมีประสิทธิผลของพฤติกรรมนั้น ๆ ทฤษฎีนี้กล่าวถึงความต้องการของบุคคลที่ได้รับการเรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาจากประสบการณ์ในช่วงชีวิตที่ผ่านมาและจากวัฒนธรรมทางสังคมของบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ความต้องการความสำเร็จ (Achievement Needs) หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำให้บางสิ่งบางอย่างดีขึ้นหรือมีประสิทธิผลมากขึ้นกว่าที่เคยทำมาก่อน ซึ่งในบางครั้งบุคคลที่ไม่พึงพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ของตัวเอง ก็จะพยายามหาวิถีทางที่จะทำให้ตัวเองรู้สึกพึงพอใจและประสบความสำเร็จ ซึ่งบางครั้งถึงแม้จะเป็นวิถีทางที่ไม่ถูกต้องก็ตาม



2) ความต้องการความเป็นพวกพ้อง (Affiliations Needs) หมายถึง ความต้องการความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรการยอมรับของกลุ่มและเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น บุคคลประเภทนี้จึงให้ความสนใจในความรู้สึกของผู้อื่น มักเห็นด้วยและมีอารมณ์รวมไปกับผู้อื่นพยายามสร้างและรักษาความเป็นมิตร ชอบสนุกสนานกับงานเลี้ยงและกิจกรรมทางสังคม

3) ความต้องการอำนาจ (Power Needs) หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาควบคุมบุคคลอื่นโดยตรงบุคคลประเภทนี้ต้องการเป็นผู้นำ ชอบแข่งขันเพื่อให้ตนเองมีสถานภาพที่สูงขึ้นและชอบการเผชิญหน้าจากทฤษฎีของแมคคิลแลนดั้นั้น ทุกคนมีความต้องการทั้ง 3 ด้าน อยู่ในตัวแต่มีระดับมากน้อยแตกต่างกันไปบุคคลใดมีความต้องการด้านใดสูงจะแสดงออกมาให้เห็นเด่นชัด เป็นบุคลิกภาพส่วนบุคคลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไปสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2.2



ภาพที่ 2.2 ความต้องการตามแนวคิดของ McClelland

2.1.3.3 ทฤษฎีความต้องการของ Alderfer (1972, อ้างถึงใน ธนภัทร วาญภัย, 2560, น. 11) เรียกว่า ทฤษฎีอีอาร์จี (ERG: Existence Relatedness-Growth Theory) เป็นแนวคิดในกลุ่มที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจหรือสาเหตุแห่งพฤติกรรม อันส่งผลต่อการพัฒนาของบุคลากรในฐานะปัจเจกบุคคลหรือบุคลากรในองค์กร ทฤษฎี ERG นี้ นับว่าเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ซึ่งได้จำแนกลำดับขั้นของความต้อการไว้ 5 ชั้น แต่แอลเดอร์เฟอร์ ได้จำแนกกลุ่มของความต้อการใหม่ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) ความต้องการที่จะดำรงชีวิต (Existence Needs) คือ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และความปลอดภัยในชีวิต ใช้ตัวย่อ E เปรียบได้กับความต้อการในระดับต่ำของมาสโลว์

2) ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) คือ ความต้องการผูกพันกับบุคคลอื่นในสังคมใช้ตัวย่อ R เปรียบได้กับความต้องการทางสังคมของมาสโลว์

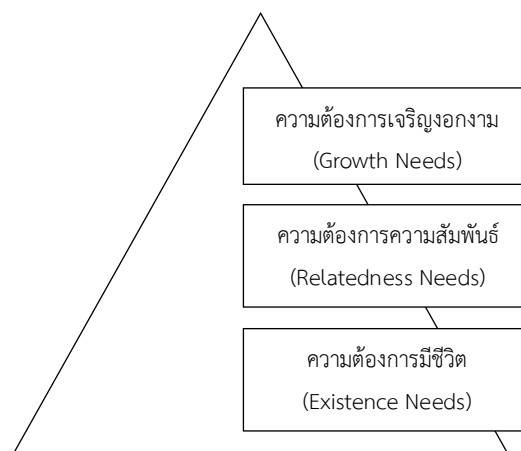
3) ความต้องการด้านความเจริญเติบโต (Growth Needs) คือ ความต้องการความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาศักยภาพของตนใช้ตัวย่อ G เปรียบได้กับความต้องการชื่อเสียงของมาสโลว์ แต่ทฤษฎีของแอลเดอร์เฟอร์ มีข้อแตกต่างกับทฤษฎีของมาสโลว์ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ มีด้วยกัน 5 ชั้น คือจะเรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง โดยชั้นที่ต่ำกว่าจะต้องได้รับการตอบสนองก่อนแต่แอลเดอร์เฟอร์ไม่เห็นด้วย เช่น บางกรณีที่คนปฏิบัติตามความต้องการในระดับสูงก่อนความต้องการในระดับที่ต่ำกว่าและบางกรณีเมื่ออยู่ในระดับที่สูงกว่ากลับมีความต้องการในระดับที่ต่ำกว่า เช่น คนที่ได้รับการยกย่องจากสังคมและประสบความสำเร็จในชีวิตบางครั้งก็กลัวในเรื่องความปลอดภัย

ประการที่ 2 ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ เน้นว่าเมื่อคนบรรลุความต้องการชั้นหนึ่งแล้วจะต้องการชั้นต่อไปทีละชั้นจนครบ 5 ชั้น เรียงตามลำดับแต่แอลเดอร์เฟอร์ไม่เห็นด้วย แต่กล่าวว่าคนมีความต้องการพร้อมกันหลาย ๆ ชั้นได้ ไม่ใช่ทีละชั้นเหมือนมาสโลว์ เช่น มีความต้องการด้านร่างกายในขณะที่เดียวกันก็ต้องการความปลอดภัยและการยอมรับในสังคมและการได้รับการยกย่องหรือต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

หลักแนวคิดสำคัญของแอลเดอร์เฟอร์ คือ

1. ความต้องการทั้ง 3 กลุ่มนี้ ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดแต่มีความสัมพันธ์กันแบบต่อเนื่องและคาบเกี่ยวกัน
2. ความต้องการของคนไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับเหมือนที่มาสโลว์กล่าวไว้แต่อาจจะเกิดขึ้นหลายอย่างพร้อม ๆ กันได้ โดยผู้วิจัยได้สรุปลักษณะของทฤษฎีความต้องการ ตามแนวคิดของแอลเดอร์เฟอร์ ดังภาพที่ 2.3



ภาพที่ 2.3 ความต้องการตามแนวคิดของ Alderfer

2.1.3.4 แนวคิดความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ของ Knowles (1980, p. 84, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล, 2548, น. 46) นักการศึกษาชาวอเมริกันได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยจำแนกออกเป็น 6 ด้าน คือ

1) ความต้องการทางกายภาพ (Physical Need) เป็นความต้องการที่สามารถมองเห็นและสังเกตได้ง่ายส่วนมากมนุษย์มีความต้องการด้านนี้เพื่อความคงอยู่ของร่างกายในด้านการศึกษาแล้ว คือ ความต้องการแลเห็น การได้ยิน ความสุขสบาย และการพักผ่อน

2) ความต้องการในการเจริญงอกงาม (Growth Need) เป็นความต้องการที่นักจิตวิทยาส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า ความต้องการด้านนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะพาไปสู่ส่วนอื่นของความต้องการ ซึ่งก็ตรงกับความต้องการการกระทำตนตามความสามารถที่แท้จริง (Self-Actualization)

3) ความต้องการได้รับความมั่นคงปลอดภัย (The Need for Security) เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่ามนุษย์ย่อมมีสัญชาตญาณสำหรับการป้องกันตัวเอง ความต้องการด้านนี้หากไม่ได้รับการสนองตอบจะเกิดอาการทางพฤติกรรมผิดปกติ คือ เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง โดยการถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลาย

4) ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ (The Need for New Experience) เมื่อคนแสวงหาความมั่นคงเขาอาจจะต้องผจญภัยและมีการเสี่ยงอยู่บ้าง ดังนั้นอาจเกิดความเบื่อหน่ายต่องานประจำที่ซ้ำซาก เมื่อความต้องการด้านนี้เกิดสับสนขึ้นบุคคลจะเกิดความว่าวุ่นใจจะเกิดอาการทางพฤติกรรมเหนื่อยอ่อน และเขาต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่รวมทั้งแนวความคิดใหม่เป็นการชดเชย

5) ความต้องการด้านจิตใจและอารมณ์ (The Need for Affections) คนเราทุกคนต้องการได้รับความรัก รวมทั้งการได้ผลสำเร็จในบางครั้งก็มีสาเหตุมาจากความต้องการด้านนี้ โดยอาจเรียกว่าเป็นความต้องการทางด้านสังคม มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้รับความสุขและอาจต้องโศกเศร้าถ้าหากความต้องการด้านนี้ไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดอาการ 2 ด้าน คือ การถอนตัวออกจากกลุ่มหรือมีลักษณะก้าวร้าว

6) ความต้องการได้รับการยอมรับ (The Need for Recognition) มนุษย์ส่วนมากต้องการได้รับความรู้สึกว่าคุณค่าได้รับการยอมรับนับถือจากคนอื่น ๆ ในบางด้านที่เขามีความต้องการทางด้านนี้ทำให้เขารวมกลุ่มทางสังคมทำให้เขาสามารถแสวงหาสถานะทางสังคมในการยอมรับและความสนใจจากสมาชิกกลุ่ม

สามารถสรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านการยอมรับจากสังคม และด้านความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น และถ้าได้รับการตอบสนองตามความต้องการก็จะเกิดความพึงพอใจแต่หากไม่ได้รับการตอบสนองก็จะไม่พอใจและอาจจะก่อปัญหาให้กับสังคมและชุมชนได้สำหรับความต้องการผู้ต้องขัง

ก่อนได้รับการปล่อยตัว คือ ต้องการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต มีอาชีพที่สุจริต สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวสังคมและชุมชนได้อย่างอย่างมีความสุข

#### 2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy)

##### 2.1.4.1 ความหมายของความคาดหวัง

ได้มีผู้ให้ความหมายของความคาดหวัง (Expectancy) ไว้หลากหลาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 244) ได้ให้คำจำกัดความว่าความคาดหวังไว้ว่า “คาด” หมายถึง นึกไว้ หมายถึง “หวัง” หมายถึง คาดว่าจะได้ป้องกันไว้ หมายถึง “คาดหวัง” หมายถึง สิ่งที่คุณคนนึกไว้ หมายถึงไว้ว่าจะได้รับความคาดหวังในภาวะของผู้นำ จึงหมายถึง ภาวะผู้นำที่คาดหวัง จะได้รับจากผู้นำ

บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล (2548, น. 57) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคาดหวัง คือ ความเชื่อของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนที่ตั้งใจทำอะไรแล้วจะมีความคาดหวังว่าคงจะได้รับผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำนายไว้ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ของบุคคลนั้น ๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาระและกลยุทธ์ในการใช้สติปัญญาที่มีเป้าหมายและปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวัง สามารถสรุปได้ว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อความคาดหวังขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมหรือภูมิหลังความสนใจและสิ่งคาดว่าจะได้รับในอนาคตของแต่ละบุคคล

นายิกา เด็ดขุนทด และสิริพร ทิวะสิงห์ (2552, อ้างถึงใน ธัญวลัย ชุตินาถพัฒนานันท์, 2559, น. 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคิดความรู้สึกความมุ่งหวังหรือความต้องการของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นบุคคลเหตุการณ์หรือการกระทำโดยคิดไว้ล่วงหน้าและมักจะมุ่งหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ความคาดหวังจะขึ้นอยู่กับความต้องการและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สุขุม เฉลยทรัพย์ (2552, อ้างถึงใน ธัญวลัย ชุตินาถพัฒนานันท์, 2559, น. 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคาดหวังเป็นระดับพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อาศัยประสบการณ์เดิมของตนในการตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดหรือต้องการให้เป็นไปตามความต้องการของตนความคาดหวังของแต่ละบุคคลในเรื่องหรือสิ่งเดียวกันจึงอาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังประสบการณ์ความเข้าใจแรงจูงใจความเชื่อความรู้สึกทัศนคติค่านิยมและการเห็นคุณค่าของความสำเร็จ

สมหมาย เสถียรธรรมวิทย์ (2554, อ้างถึงใน ธัญวลัย ชุตินาถพัฒนานันท์, 2559, น. 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง การที่บุคคลจะกำหนดความคาดหวังของตนเองนั้นจะต้องประเมินความเป็นไปได้ เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิดและคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ความรู้สึกนึกคิดหรือคาดการณ์นั้น ๆ จะมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดการคาดการณ์ของแต่ละบุคคลแม้จะเป็น

การให้ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมชนิดเดียวกันก็อาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจและการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้น ๆ

ธัญวลัย ชุตินาวัฒน์นันท์ (2559, น. 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดการคาดการณ์หรือความมุ่งหวังต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นโดยการคาดหวัง ในสิ่งต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับความมุ่งหวังและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การคาดหวังต่อสิ่งต่าง ๆ อาจจะไม่เกิดขึ้นจริงก็ได้ ปัจจัยหลักในการกำหนดความคาดหวังนั้นมาจากการได้รับการบอกเล่า คำแนะนำ จากผู้อื่น ประสบการณ์ในอดีต ข่าวสารจากสื่อและผู้ให้บริการ ลักษณะความต้องการของแต่ละบุคคล และความคาดหวังของแต่ละบุคคลนั้นมีระดับที่ไม่เท่ากัน

Bandura (1982, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล, 2548, น. 55) ได้ให้ความเห็นว่า ความคาดหวังในความสามารถของบุคคลยังมีอิทธิพลต่อความพยายามที่จะทุ่มเทให้กับงานระยะเวลา ที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคและการแสดงพฤติกรรมทั้งในปัจจุบัน และอนาคตด้วย แบนดูรา ได้อธิบายว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมใด ๆ นั้น มี 2 ชนิด คือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Outcome Expectancy) เป็นการคาดคะเนของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลการกระทำใด
2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถ (Efficacy Expectancy) เป็นการคาดคะเนความสามารถของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลของการกระทำตามที่คาดหวังไว้ ตามรูปแบบความคาดหวังทั้ง 2 ชนิด ดังภาพที่ 2.4



ภาพที่ 2.4 ความคาดหวังที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมของบุคคล

Bandura (1982, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล, 2548, น. 56) กล่าวว่า นอกจากนั้น แบนดูรา ได้เสนอว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน มี 3 มิติ คือ

1. มิติเกี่ยวกับปริมาณหรือระดับของความคาดหวัง (Magnitude or Level) เป็นการคาดหวังของบุคคลว่าจะทำงานได้สำเร็จในระดับไหนเมื่อถูกเสนองานที่มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน

2. มิติเกี่ยวกับการแผ่ขยาย (Generality) ประสบการณ์บางอย่างจะช่วยให้บุคคลมีความคาดหวังว่าตนสามารถนำสิ่งที่รอบรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้

3. มิติเกี่ยวกับความเข้มแข็งหรือความมั่นใจ (Strength or Confidence) หากว่าบุคคลไม่มั่นใจในความสามารถของตนเมื่อประสบเหตุการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ ก็จะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองลดลงแต่ในทางตรงกันข้าม หากมีความเข้มแข็งหรือมีความมั่นใจมากบุคคลก็จะมีความมานะพยายามแม้จะประสบเหตุการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังก็ตามจะทำให้ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของ แบนดูรา ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรับรู้และความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลที่จะเป็นแรงจูงใจภายใน (Cognitive Motivational Mediator) ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่คาดหวังความสามารถของตนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงประสบความสำเร็จในการทำงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า ความคาดหวังก็คือความเชื่อของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคนที่ตั้งใจจะทำอะไรแล้วจะมีความคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำนายไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ของบุคคลนั้น ๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการกระทำและกลยุทธ์ในการใช้สติปัญญาที่มีเป้าหมาย (บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล, 2548, น. 57)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความเชื่อของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ที่ตั้งใจทำอะไรแล้วจะมีความคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ต้องการหรือตามที่คาดหมายไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจหรือแรงจูงใจที่จะนำไปสู่ความภาคภูมิใจของตนเองตามความสามารถที่มีอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งความคาดหวังของแต่ละบุคคลในเรื่องหรือสิ่งเดียวกันจึงอาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้สึก การเห็นคุณค่าของความสำเร็จ และความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

#### 2.1.4.2 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

ได้มีผู้กล่าวถึง ทฤษฎีและองค์ประกอบของความคาดหวังไว้หลากหลาย ดังนี้

Vroom (1964, p. 91, อ้างถึงใน ธนภัทร วาจภัย, 2560, น. 13) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม “Vroom’s Expectancy Theory” หรือเรียกย่อ ๆ ว่าทฤษฎี V.I.P. THEORY ทฤษฎีนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. V คือ Valence หมายถึง ความพึงพอใจ
2. I คือ Instrumentality หมายถึง สื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์ และวิถีทางที่นำไปสู่ความพึงพอใจ



3. E คือ Expertaney หมายถึง ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้มาซึ่ง สิ่งที่คาดหวังไว้เมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่างและเมื่อได้รับก็จะคาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นต่อไปอีก

Vroom ได้เสนอแนวคิดว่าคุณคนจะพิจารณาทางเลือกที่จะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เขาต้องการและจะเป็นผลตอบแทนที่สูงที่สุด ดังนั้นบุคคลจะปฏิบัติงานได้สำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเชื่อของเขาว่าเขาต้องการหรือไม่และจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่เขาเลือกปัจจัยหลักของทฤษฎีความคาดหวังของวรูม มี 4 ประการ คือ

1. ความคาดหวัง คือ ความเชื่อว่าการเกิดพฤติกรรมอย่างหนึ่งจะทำให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ความพึงพอใจ คือ ระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคล และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นบวกหรือลบขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขณะนั้น

3. ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการเกิดพฤติกรรม

4. สื่อกลาง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

Vroom อธิบายว่า ความคาดหวังและความพอใจจะเป็นสิ่งกำหนดแรงจูงใจของบุคคลถ้าบุคคลไม่มีความพอใจหรือไม่มีความคาดหวังก็จะมีแรงจูงใจต่ำและสรุปว่าความคาดหวังเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อตนเองว่าจะต้องปฏิบัติงานอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ตนได้รับสิ่งตอบแทนตามที่ต้องการและความคาดหวังของแต่ละบุคคลก็เกิดขึ้นแตกต่างกัน โดยมีมาตรฐานของตนเอง

#### 2.1.4.3 องค์ประกอบของความคาดหวัง

Nackler and Lawler (1967, อ้างถึงใน สังเวียน อ่อนแก้ว, 2536, น. 65) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของความคาดหวังไว้ 3 ประการ คือ

1. การคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นบุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไรจะขึ้นอยู่กับในใจเขามีการคาดหวังอย่างไรเกี่ยวกับผลที่ติดตามมา

2. ความพอใจหรือคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น ผลที่เขาคาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นได้ก่อให้เกิดความพอใจหรือมีคุณค่าแก่เขาเพียงใด

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับกำลังความพยายามกับผลการปฏิบัติงานความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้นว่าจะปฏิบัติงานดังกล่าวหรือไม่

Bandura (1982, อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ ฉิมพิมล, 2548, น. 56) ได้เสนอองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของคน ดังนี้

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ที่มีผลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลมากที่สุดเพราะจะทำให้บุคคลมีความมั่นใจมากขึ้นและความมั่นใจนี้จะนำไปสู่ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถสูงขึ้น
2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) การสังเกตเห็นคนอื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ยากโดยไม่เกิดผลเสียตามมาจะเป็นตัวแบบที่ตัวบุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตนและทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ถ้ามีความตั้งใจจริงและความพยายาม
3. การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal Persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาความสามารถของตนทำให้บุคคลมีความมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถที่จะทำงานนั้นได้สำเร็จ
4. การตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotional Arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณมีความตื่นเต้น วิตกกังวลหรือกลัวจากการกระตุ้นของร่างกายในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากจะทำให้การทำงานนั้นไม่ได้ผลดี หากบุคคลนั้นรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูงก็จะคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถที่จะทำงานนั้นได้ในระดับต่ำ

#### 2.1.4.4 ปัจจัยในการกำหนดความคาดหวัง

ได้มีผู้กล่าวถึง ปัจจัยในการกำหนดความคาดหวังไว้หลากหลาย ดังนี้

พัชรี มหาลาภ (2538, อ้างถึงใน ธัญวลัย ชูติมาวัฒนานันท์, 2559, น. 18-19)

กล่าวว่า ปัจจัยในการกำหนดความคาดหวังมี 3 ประการ ได้แก่

1. ขึ้นอยู่กับลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อม ความคาดหวังและการแสดงออกจึงแตกต่างกันเพราะความคิดความต้องการของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน
2. ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงานและประสบการณ์ที่ผ่านมาในครั้งนั้น ๆ กล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นมาก่อนก็จะทำให้มีการกำหนดระดับความคาดหวังในการทำงานในครั้งต่อไปให้สูงขึ้นและใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากขึ้นแต่ในทางตรงกันข้ามจะกำหนดความคาดหวังลงมากก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวจากระดับความคาดหวังที่ตั้งไว้สูงกว่าความสามารถที่แท้จริง
3. ขึ้นอยู่กับการประเมินความเป็นไปได้ เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิดและคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยสิ่งนั้น ๆ อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ จะเป็นการประเมินค่าโดยมีมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดของแต่ละบุคคล ซึ่งการประเมินค่าของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งชนิดเดียวกันก็อาจแตกต่างกันได้ โดยขึ้นอยู่กับภูมิหลังประสบการณ์ความสนใจและการให้คุณค่าแก่สิ่งนั้น ๆ ของแต่ละบุคคล

Hurlock (1964, อ้างถึงใน วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2549, น. 8) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความคาดหวังต่างกัน ดังนี้

1. เพศ (Sex) บรรยากาศของบ้านและโรงเรียนจะส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กชายตั้งความหวังสูงกว่าเด็กหญิง บิดา มารดาจะคาดหวังในตัวของผู้ชายมากกว่าบุตรหญิง เด็กชายมักจะถูกกระตุ้นให้มีความคาดหวังทางการศึกษา การงาน และการประกอบอาชีพ แต่เด็กหญิงมักคาดหวังที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การแต่งงาน ซึ่งเด็กเองก็ยังไม่รู้ว่าจะแต่งงานเมื่อไร แต่งานกับใคร สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมหลังแต่งงานเป็นอย่างไร จึงเป็นเรื่องยากที่เด็กหญิงจะวางแผนในเรื่องเหล่านี้ ดังนั้น เด็กหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งจุดมุ่งหมายในระยะสั้นกว่าเด็กชายแม้ในเรื่องการเรียนเด็กหญิงมักจะวางแผนระยะสั้น เช่น เดือน/เดือน

2. ชนิดของครอบครัว (Kind of Family) เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่นคงมีแนวโน้มที่ตั้งจุดมุ่งหมายในอนาคตสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความมั่นคงภายในครอบครัว เด็กที่ต้องย้ายถิ่นบ่อย ๆ จะไม่สามารถคาดหวังหรือวางแผนอนาคตของตนเองได้ชัดเจนเท่าเด็กที่ไม่ต้องย้ายถิ่นขนาดของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการตั้งเป้าหมายของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะพบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะครอบครัวขนาดเล็กพ่อแม่สามารถทุ่มเทและส่งเสริมให้เด็กมีความคาดหวังและสามารถวางแผนทางให้เด็กไปสู่ความคาดหวังได้มากกว่าเด็กในครอบครัวขนาดใหญ่ ครอบครัวที่มารดาเป็นผู้นำ เด็กมีแนวโน้มที่จะมีระดับความคาดหวังสูง อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างกันโดยเฉพาะมารดากับบุตรชาย

3. เชื้อปัญญา (Intelligence) เมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีค่านิยมต่อความสำเร็จสูง เด็กจะตั้งความคาดหวังให้ตนประสบความสำเร็จเหนือเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งอาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กที่ฉลาดจะตั้งความคาดหวังของตนโดยอาศัยความสนใจและความสามารถของตนมากกว่าทำตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มตั้งไว้ในทางกลับกันเด็กที่ฉลาดน้อยจะตั้งความคาดหวังไว้ตามค่านิยมของกลุ่ม

4. บุคลิกภาพ (Personality) บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อความหวังหลายกรณีด้วยกันในเรื่องการชดเชย บุคคลที่ไม่ยอมรับตนเองจะตั้งความคาดหวังโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเองเพื่อปกปิดความไม่สามารถของตน บุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับตน ส่วนบุคคลที่มีความวิตกกังวลต่ำมีแนวโน้มที่จะตั้งความคาดหวังไว้สูงเนื่องจากจะคำนึงถึงความสำเร็จของตนเองมากกว่าความล้มเหลว อาจมีความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ ส่วนบุคคลที่มีความวิตกกังวลสูงมักวิตกกังวลอยู่กับความล้มเหลวในอดีตทำให้มองอนาคตในแง่ดีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

5. วินัย (Discipline) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในทางตรงกันข้ามเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

6. ชั้นชั้นทางสังคม (Ordinal Position) ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและฐานะทางเศรษฐกิจดี บิดา มารดาจะให้ความคาดหวังแก่บุตรคนแรกและให้โอกาสแก่บุตรคนแรกมากที่สุด โดยเฉพาะถ้าเป็นบุตรชายซึ่งตรงกันข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นพีโตขึ้นและมีงานทำเพื่อให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้ขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น

7. ฐานะในกลุ่ม (Group Status) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับฐานะของเด็กในกลุ่มและความคาดหวังของกลุ่มที่มีต่อเด็กเอง ถ้าฐานะของเด็กมั่นคงและไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องสร้างความประทับใจให้กับสมาชิกในกลุ่มระดับความคาดหวังของเด็กก็จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่เด็กที่ไม่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มเด็กจะต้องการเลื่อนขั้นตนเองเข้าสู่ผู้นำในกลุ่ม ทำให้การตั้งความคาดหวังหลาย ๆ อย่าง ไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริงส่วนบุคคลที่ชอบแยกตัวเอง ความคาดหวังของกลุ่มจะมีผลต่อเขาเพียงเล็กน้อย

8. อุดมการณ์ด้านวัฒนธรรม (Cultural Ideals) วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะทำให้มาตรฐานของความคาดหวังของบุคคลต่างกัน ซึ่งมาตรฐานนี้ครอบคลุมถึงระดับความสำเร็จ และทัศนคติต่อความสำเร็จ เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นจะรับรู้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเองและความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม การตั้งความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสังคมจึงต่างกันไป

9. การใช้กลไกการหลบหนี (Use of Escape Mechanisms) กลไกการหลบหนี ที่มีผลต่อความคาดหวังมากที่สุด คือ การฝันกลางวันในลักษณะต่าง ๆ กันก็มีความสำคัญ เช่น ฝันอยากเป็นพระเอกหรือนางเอก เด็กก็จะตั้งความคาดหวังไว้ว่าจะต้องประสบความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ซึ่งอาจจะเป็นการตั้งความคาดหวังที่ไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริงนัก

10. การบอกกล่าวถึงความคาดหวัง (Labelization of Aspirations) ความคาดหวังของเด็กที่บอกกล่าวออกมามักจะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากกว่าการที่เด็ก เก็บไว้หรือคิดอยู่คนเดียว อย่างไรก็ตามความคาดหวังที่เด็กบอกกับเพื่อนสนิทจะเป็นลักษณะของความใฝ่ฝันไม่ค่อยใกล้เคียงกับความเป็นจริงเท่ากับที่เขายกกับบิดา มารดา ครู หรือบุคคลที่ไม่ค่อย คำนึงกัน เมื่อเด็กวัยรุ่นบอกถึงความคาดหวังของตนให้บุคคลอื่นฟังจะเป็นการทำทนายให้เขาพิสูจน์ตนเองโดยพยายามทำให้ได้ตามที่พูดไว้ เพราะเขารู้ว่าหลายคนใส่ใจในสิ่งที่เขาพูด เขาไม่ต้องการพบ สยตาที่มองเขาด้วยความผิดหวัง

11. ความล้มเหลวและความสำเร็จในอดีต (Past Failures and Successes) บุคคลที่ประสบความสำเร็จเสมอ ๆ มีแนวโน้มที่จะต้องมีความคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จอีกในอนาคต ในทำนองเดียวกันบุคคลที่พบความผิดหวังซ้ำ ๆ ก็มักจะคิดว่าอนาคตจะผิดหวังอีกประสบการณ์เช่นนี้

จะมีผลต่อการตั้งความคาดหวังในอนาคตว่าบุคคลผู้นั้นจะตั้งความคาดหวังไว้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่เพียงใด

สามารถสรุปได้ว่า เมื่อผู้ต้องขังมีความคาดหวังว่าจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุขภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ดังนั้นผู้ต้องขังจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ เช่น ความพร้อมด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคมและความพร้อมในด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น

### 2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

#### 2.1.5.1 ความหมายของการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้หลากหลาย ดังนี้

วุฒิชัย จานงค์ (2523, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 27) กล่าวว่า การเรียนรู้มีความหมาย 4 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้ให้ผลในแง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งนี้จะสังเกตโดยวิธีใดวิธีหนึ่งว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมาหรือว่าพฤติกรรมที่เคยเป็นอยู่ก่อนกระบวนการเรียนรู้จะเปลี่ยนไปหลังจากได้ผ่านกระบวนการนั้นแล้ว ดังนั้นผู้ใดก็ตามเมื่อได้ผ่านการฝึกฝน การฝึกอบรมหรือกระบวนการเรียนรู้บางอย่างประการแล้วแต่ว่าพฤติกรรมต่าง ๆ มิได้เปลี่ยนแปลงไปก็ไม่อาจเรียกได้ว่าได้เรียนรู้อะไรไป การให้นิยามความหมายในประเด็นแรกนี้มีความสำคัญมากต่อการศึกษาการเรียนรู้ต่อไปเพราะเหตุว่าจะสามารถสังเกตและวัดผลการเรียนรู้ได้

2. การเรียนรู้เป็นผลของการฝึกปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความหมายของการเรียนรู้ในประเด็นที่สองนี้ ก็คือว่า มิใช่เหตุบังเอิญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ แต่เป็นการตั้งใจฝึกปฏิบัติและเป็นลักษณะ การเรียนรู้ประเด็นนี้ก็ไม่หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากความเจ็บไข้ได้ป่วยทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ (Physiological or Mental Illness) ตลอดจนการบรรลุวุฒิภาวะนอกจากนั้นแล้วการฝึกปฏิบัตินี้ยังมีผลก่อให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ประการที่สามต่อไป

3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างถาวรตามนัยดังกล่าวนี้ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเพียงชั่วคราวชั่วคราว ไม่อาจเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ การเรียนรู้จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างถาวร จนเรียกได้ว่าเป็นนิสัยใหม่ อย่างเช่น กรณีที่หากว่าเราลืบกักยานสองล้อหรือว่ายน้ำเป็นแล้วแม้ไม่มีโอกาสได้ถีบ กักยานสองล้อหรือว่ายน้ำเป็นเวลานาน ๆ เราก็ยังคงกลับมาถีบกักยานสองล้อหรือว่ายน้ำได้อีก โดยเพียงแต่ทดลองดูในเวลาอันสั้นมากเท่านั้น

4. การเรียนรู้ไม่อาจมองเห็นหรือสังเกตได้โดยตรงในลักษณะประเด็นสุดท้ายนี้ เราจะทราบว่าได้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้วก็ต่อเมื่อได้เห็นหรือได้สังเกตการปฏิบัติที่แสดงพฤติกรรมอย่างใด

อย่างหนึ่งออกมาหากว่าเป็นพฤติกรรมภายในที่เปลี่ยนแปลงไปก็อาจวัดหรือประเมินทางจิตวิทยาได้เช่นกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 27) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือประสบการณ์ไม่ใช่ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ

ภาวิณี เพชรสว่าง (2552, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 28) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ชัชชัย นาลี (2563, น. 28) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Organ and Hammer (1982, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 28) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรด้านความรู้ พฤติกรรม ซึ่งมีผลมาจากการฝึกฝนและประสบการณ์

Brown (1996, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 28) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมอย่างแน่นอน ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์โดยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสร้างกฎของผลกระทบโดยพฤติกรรมเป็นผลกระทบจากการเรียนรู้

Mcshane and Von Glinow (2000, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 28) กล่าวถึง การเรียนรู้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอนในพฤติกรรมหรือแนวโน้มพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรู้แสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่าง

สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่เป็นผลมาจากการฝึกฝนและประสบการณ์ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในที่นี้หมายถึง การฝึกวิชาชีพ การศึกษา การอบรมศีลธรรม และการฝึกระเบียบวินัย เป็นต้น

#### 2.1.5.2 รูปแบบการเรียนรู้ของบุคคล

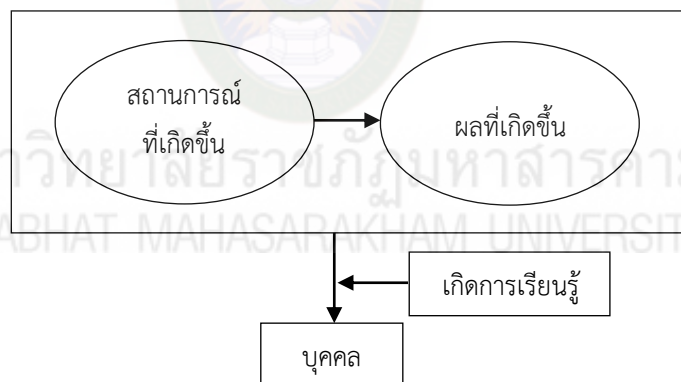
วุฒิชัย จานงค์ (2551, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 28) รูปแบบการเรียนรู้แบ่งได้ดังนี้

1. การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิม (Classical Condition) เป็นการเรียนรู้ตามความเคยชินหรือตามสามัญสำนึกโดยมีสิ่งกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมา ไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่มาจากภายในตัวบุคคลหรือจงใจกระทำ โดย Ivan Pavlov เจ้าของรางวัลโนเบล ไพรส์ ได้เสนอแนวความคิดการเทียบเคียงระหว่างสิ่งกระตุ้นที่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขและสิ่งกระตุ้นที่กำหนดให้เป็นเงื่อนไขให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองแบบเดียวกัน โดยมีหลักสำคัญ คือ



การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิม บุคคลจะเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงสิ่งกระตุ้นที่กำหนดเงื่อนไขกับสิ่งกระตุ้นที่ไม่ได้กำหนดทำให้เกิดพฤติกรรมออกมาตัวอย่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิม เช่น บุคคล พบว่าเมื่อฟ้าแลบสิ่งที่จะตามมา คือ ฟ้าผ่า ดังนั้น บุคคลจึงเรียนรู้ว่าเมื่อฟ้าแลบจะต้องเกิดฟ้าผ่าจึงมีพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น เช่น เอามือปิดหู

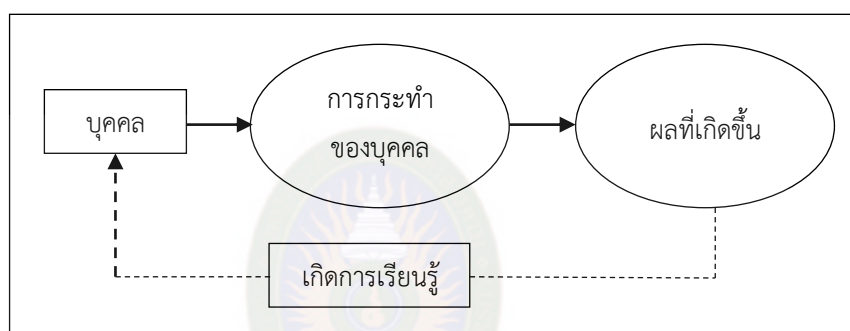
นอกจากนี้ อิวาน พาฟลอฟ ยังได้ทำการทดสอบแนวคิดดังกล่าวโดยทดลองให้อาหารสุนัข โดยก่อนจะให้อาหารจะทำการสั่นกระดิ่ง ผลปรากฏว่าหลังจากให้อาหารสุนัขโดยการสั่นกระดิ่งก่อนให้อาหาร สุนัขเกิดการเรียนรู้ว่าหากมีการสั่นกระดิ่ง ตนจะได้รับอาหารโดยมีพฤติกรรมที่แสดงออกมา คือ มีน้ำลายไหลออกมาก่อนจะได้รับอาหาร ซึ่งในภายหลังได้ปรากฏว่า หากมีการสั่นกระดิ่งถึงแม้ว่าจะพบว่าไม่มีอาหารสุนัขก็ยังคงมีพฤติกรรมเดิม คือ มีน้ำลายไหลออกมา โดยพฤติกรรมนี้จะคงอยู่ต่อไป จนกว่ารูปแบบการเรียนรู้ของสุนัขจะเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น หากบุคคลพบเห็นว่าบุคคลอื่นในสังคมกระทำผิดกฎหมายและประสบความสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียง เกียรติยศ มีความร่ำรวย บุคคลย่อมจะเกิดการเรียนรู้และอาจนำไปสู่การเลียนแบบหากผลที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ตนเองต้องการ ขณะเดียวกันหากไม่ใช่สิ่งที่ตนเองต้องการบุคคลก็จะหลีกเลี่ยงการมีพฤติกรรมดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงผลที่จะเกิดขึ้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ตามภาพที่ 2.5



ภาพที่ 2.5 กระบวนการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขแบบดั้งเดิม

2. การเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำ (Operant Condition) เป็นการเรียนรู้ตามผลที่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากกระทำของตนเองโดยบุคคลจะเรียนรู้ว่าหากกระทำเช่นนี้จะเกิดผลอย่างไรตามมาและจะเรียนรู้จากผลของการกระทำของตนเอง ซึ่ง Watson ได้เสนอว่าบุคคลส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรมตามสิ่งที่ตนได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thordike และ Skinner โดย Thordike เสนอว่า พฤติกรรมใดที่นำไปสู่ผลเชิงบวกหรือผลที่บุคคลนั้นต้องการจะทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมใดที่นำไปสู่ผลเชิงลบหรือเกิดผลที่บุคคลนั้นไม่ต้องการจะทำให้บุคคลนั้น

ไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ในขณะที่ บี เอฟสกินเนอร์ ได้เสนอแนวความคิดการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างเงื่อนไขโดยใช้สิ่งเสริมแรงเพื่อให้พฤติกรรมคงอยู่หรือหายไป ดังนั้นการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำจึงเป็นพื้นฐานของทฤษฎีความคาดหวัง กล่าวคือ หากบุคคลมีแรงจูงใจที่เกิดจากความคาดหวัง จะแสดงพฤติกรรมมากยิ่งขึ้นตามความคาดหวังของตน ตัวอย่างเช่น หากบุคคลใช้การกระทำผิดกฎหมายเพื่อตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการและพบว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ไม่ประสบความสำเร็จบุคคลจะเกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองต่อไปในทางตรงกันข้าม หากบุคคลใช้ความสุจริตเพื่อตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการและพบว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ประสบความสำเร็จบุคคลจะเกิดการเรียนรู้และคงไว้ซึ่งพฤติกรรม โดยสามารถสรุปรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวตามภาพที่ 2.6



ภาพที่ 2.6 กระบวนการเรียนรู้โดยการกำหนดเงื่อนไขการกระทำ

3. การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) Bandura (1971, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 30) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงซึ่งต้องอาศัยการลองถูกลองผิด เพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้วยังอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรมในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กันและเนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิตในแต่ละวันในสภาพแวดล้อมที่แคบ ๆ ดังนั้นการเรียนรู้กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมจึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้ยินและได้เห็นโดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้องคนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมโดยผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น

3. การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) Bandura (1971, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 30) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ

3.1 หน้าทีของตัวแบบ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

3.1.1 หน้าทีสร้างพฤติกรรมใหม่ ในกรณีนี้เป็นกรณีทีผู้สังเกตตัวแบบนั้นยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต

3.1.2 ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นเป็นกรณีและผู้สังเกตเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วบ้างในอดีตตัวแบบก็จะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3.1.3 ทำหน้าที่ยับยั้งพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่เป็นที่พึงประสงค์มาก่อนตัวแบบนั้นก็ทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลดลงหรือไม่เกิดขึ้นเลย

### 3.2 ประเภทของตัวแบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.2.1 ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ (Live Model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง

3.2.2 ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยู หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3.3 ในการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบนี้ Bandura ได้กล่าวว่าประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังต่อไปนี้

3.3.1 กระบวนการตั้งใจ (Intentional Process) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มาจากการสังเกต ถ้าเขาไม่มีความตั้งใจและรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการ ตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ องค์ประกอบของตัวแบบเอง พบว่าตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตนั้นต้องเป็นตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัดเป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่สลับซับซ้อนมากนัก จิตใจรวมทั้งพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นควรมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์อีกด้วย นอกจากองค์ประกอบของตัวแบบแล้วยังมีองค์ประกอบของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรวมทั้งการเห็น การได้ยิน การรู้รส กลิ่น และการสัมผัส จุดของการเรียนรู้ ความสามารถทางปัญญาระดับของการตื่นตัวและความชอบที่ได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว

3.3.2 กระบวนการเก็บจำ (Production Process) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบ ถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบบุคคลจะต้องแปลงตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์และจัดโครงสร้างให้ง่ายต่อการจดจำ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การชักซ้อมลักษณะของตัวแบบที่สังเกตได้ในความคิดของตนเองและชักซ้อมด้วยการกระทำ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3.3.3 กระบวนการการกระทำ (Production Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้ขึ้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้จำในการสังเกตการณ์กระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเองและการเทียบเคียงการกระทำจากภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่

ความสามารถทางกายและทักษะในพฤติกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถทำให้แสดงพฤติกรรมด้วยตามตัวแบบ

3.3.4 กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งของล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคมและพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ และการประเมินตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้นยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของสิ่งล่อใจ ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคมและมาตรฐานภายในตนเอง

#### 2.1.5.3 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม

ซัสซัย นาลี (2563, น. 32) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม (Social-Learning Theory) เป็นทฤษฎีผสมระหว่างทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและพัฒนาการทางความคิด หลักการที่สำคัญของทฤษฎีนี้ได้แก่

1. พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ โดยมีตัวแบบสำหรับเลียนแบบ
2. มนุษย์มีศักยภาพแห่งการคิดนึก รู้จักสร้างและใช้สัญลักษณ์ รู้จักเห็นและค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่หนุนให้เกิดพฤติกรรมและพัฒนาการ
3. การเสริมแรงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ แต่บุคคลอาจรับหรือปฏิเสธการเสริมแรงนั้น ๆ ดังนั้น ผู้เรียนจึงมีความสำคัญเหนือการเสริมแรง กระบวนการทางความคิดของบุคคลที่มีอิทธิพลหรือพฤติกรรมและเหนือกว่าการเสริมแรง
4. การเรียนรู้ใด ๆ เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของสังคมหลายประเภท ซึ่งสัมพันธ์อย่างซับซ้อน ฉะนั้นกฎการเรียนรู้แบบคลาสสิกและลงมือทำมีขีดจำกัดในการอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์ด้านต่าง ๆ
5. ทฤษฎีที่มีฐานแนวคิดจากการทดลองจากสัตว์ ไม่สามารถนำมาใช้กับมนุษย์ได้เต็มร้อยเพราะมนุษย์มีชีวิตทางสังคมที่แตกต่างจากสัตว์
6. การเรียนรู้โดยการสังเกต มีความสำคัญยิ่งกว่าการเสริมแรงทางเบี่ยงหรือการทำโทษ

นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ข้อสังเกตว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่าง เช่น ภาษาพูด ความก้าวร้าว จริยธรรม วิธีคิด วิธีพูด และอื่น ๆ โดยการสังเกตผู้ใกล้ชิด อาทิ พ่อ แม่ และเลียนแบบวิธีคิด วิธีแสดงออกจากเขาเหล่านั้น โดยการสังเกตและกระบวนการความคิดทำงานร่วมกัน กล่าวคือ เมื่อบุคคลสังเกตผู้ที่เข้าเลือกเป็นแบบอย่างก็จะพยายามเลือกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาต้องการเลียนแบบเพื่อทำตาม

กระบวนการสังเกต การเลือก และการทำตามเกิดขึ้นควบคู่กันไปกับระบบความคิด เช่น การตั้งความสนใจ การคัดเลือกและการรวบรวมข้อมูล เป็นต้น ในขณะที่นักคิดในกลุ่มพฤติกรรมนิยมเห็นว่าสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญในพัฒนาการของบุคคล แต่นักคิดกลุ่มนี้เห็นเพิ่มเติมว่าบุคคลมีศักยภาพในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม มิใช่เป็นฝ่ายรับอิทธิพลอย่างเดียวและเมื่อเปรียบเทียบแนวคิดนี้กับกลุ่มทฤษฎีรู้คิดแล้ว ทฤษฎีนี้สนใจการเรียนรู้ ของมนุษย์ ยิ่งกว่ากระบวนการความคิด

#### 2.1.5.4 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมของบันดูระ

พีรญา ทับคง (2553, น. 23) กล่าวว่า แนวคิดนี้มี 2 ประการ คือ การเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบ (Observational Learning for Imitation) และ (Self-Efficacy)

1. การเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบแนวคิดนี้เป็นแนวคิดในยุคแรก ๆ ของบันดูระ มีประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

- 1.1 การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตหรือเลียนแบบบุคคลที่เป็นตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลในชีวิตจริงหรือบุคคลในวรรณกรรม วรรณคดี นิทาน รายการโทรทัศน์ การ์ตูน ฯลฯ
- 1.2 การเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมถาวรเป็นผลมาจากการได้รับการเสริมแรง
- 1.3 การเรียนรู้จากการสังเกต เห็นชัดเจนมากในการเรียนรู้แบบลงมือกระทำของกลุ่มพฤติกรรม

การเลียนแบบเกิดจากการสังเกตตัวแบบการสังเกตส่งเสริมให้เกิดการทำงานในระบบความรู้ ความคิด การจดจำ (Cognitive Process) และมีการเสริมแรง อีกทั้งมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจภายนอกกับแรงจูงใจภายในบนพื้นฐานสมรรถภาพทางชีวภาพของบุคคล ดังนั้นจะเกิดการเรียนรู้และเลียนแบบคนต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดที่ซับซ้อน

2. Self Efficacy ในยุคหลังๆ บันดูระ ได้ให้ความสนใจกับแนวคิดที่เรียกว่า Efficacy มากยิ่งกว่าการเรียนรู้จากการสังเกตเพื่อเลียนแบบ ซึ่งมีคำอธิบาย ดังนี้

คำว่า Efficacy หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมที่คลุมเครือและยุ่งยากได้มีประสิทธิภาพ การจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยอาศัยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ทักษะในการจัดการและความเชื่อในความสามารถของตนว่าจะทำได้สำเร็จซึ่งประการหลังนี้ บันดูระเชื่อว่ามีสำคัญยิ่งกว่าทักษะในการจัดการ

ความเชื่อดังกล่าวทำให้คนมีความพยายามมีความอดทนต่อความยากลำบากมีความตั้งใจมั่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรคในการประกอบกิจ นอกจากนี้บุคลิกภาพพื้นฐานก็มีส่วนสำคัญต่อความเชื่อในความสามารถที่จะทำได้สำเร็จคนที่มีบุคลิกภาพแบบเอาชนะ (Mastery Oriented) จะมีความเชื่อดังกล่าวมากกว่าคนที่มีบุคลิกแบบอ่อนแอท้อแท้

ดังนั้น คำว่า Self Efficacy จึงหมายถึง ความเชื่อในสมรรถนะแห่งตน ที่จะประกอบกิจใด ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ แม้ว่าการไปถึงเป้าหมายนี้อยู่ในสถานการณ์ที่คลุมเครือ จัดการ ได้ยาก มีความเครียดสูงการที่บุคคลใด ๆ จะเสริมสมรรถนะนี้ได้ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

2.1 ตนเชื่อว่า ตนสามารถจัดการกับเรื่องราวนั้น ๆ ได้จนลุล่วง

2.2 การสังเกตการประสบผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จจากบุคคลอื่นและเรียนรู้วิธีการจากบุคคลนั้น ๆ

2.3 ชักจูงตนเองด้วยคำที่ให้กำลังใจต่าง ๆ เช่น ฉันต้องทำได้ หรือจาก คำให้กำลังใจจากผู้อื่น เช่น คุณทำได้แน่ ๆ เราเชื่อว่า你能ทำได้

2.4 มีสิ่งกระตุ้นพอเหมาะทั้งระดับกระบวนการและรูปแบบที่นำมากระตุ้น คำอธิบายในข้างต้นเป็นคำอธิบาย Self Efficacy ในแง่สมรรถภาพที่ตนจะทำได้แต่คำอธิบายนี้ยังรวมถึง การประเมินขอบเขตความสามารถในส่วนที่ตนทำไม่ได้ด้วย กระบวนการรับรู้ Self Efficacy ของบุคคล ทั้ง 2 แ่ง เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างซึมซับจากปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมรอบตัว ในบ้าน ในชุมชน ในโรงเรียนและในที่ทำงาน อาจรวมถึงในเรื่องจำด้วยดำเนินไปตลอดเวลาที่เราดำรงชีวิตอยู่ตั้งแต่วัยเด็ก ถึงวัยชรา

### 2.1.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

#### 2.1.6.1 ความหมายของทัศนคติ

ได้มีผู้ให้ความหมายของทัศนคติ (Attitude) ไว้หลากหลาย ดังนี้

อัญชลี สว่างวงศ์ (2550, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ คือ สภาวะความพร้อมด้านจิตซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ กระบวนการทางสังคม ประสบการณ์ พร้อมจะสนองตอบต่อบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือต่อสถานการณ์ในลักษณะชอบหรือไม่ชอบยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

นริสรา เขียวอ่อน (2551, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง การแสดงออกทางทัศนคติของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีอารมณ์ ความรู้สึกเป็นส่วนประกอบ ซึ่งการแสดงทัศนคติจะเกิดจาก ประสบการณ์และการเรียนรู้ จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

พัชรา ตันติประภา (2553, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ผลรวมของความเชื่อและประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลซึ่งนำไปสู่ แนวโน้มที่จะกระทำในวิถีทางหนึ่ง ๆ

นนท์นที โตเชียว (2554, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ และความคิด เป็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นผล มาจากประสบการณ์ตลอดจนแนวโน้มของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็น



รูปธรรมและนามธรรมให้บุคคลนั้นแสดงออกเป็นการปฏิบัติและกระทำต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล

มจรัส สุธัญญารักษ์ (2554, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงศ์, 2559, น. 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทศนคติ หมายถึง เป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก การประเมินและการตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นบุคคล กลุ่ม สถานการณ์ สิ่งของ รวมทั้งความคิดเห็นทั้งในทางด้านดีและไม่ดี

นิตยา ปินตาวงศ์ (2559, น. 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทศนคติ หมายถึง ความคิด ความรู้สึกและความเชื่อที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีทั้งด้านดีและไม่ดี ทั้งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

Allport (1976, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2540, น. 503) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทศนคติ คือ สภาพทางจิตและสภาวะทางประสาทเกี่ยวกับความพร้อม ซึ่งเกิดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำหรือมีอิทธิพลเหนือการตอบสนองของแต่ละบุคคลที่มีต่อวัตถุและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

Ceriello and Freedman (1991, อ้างถึงใน ปภาวดี ดุลยจินดา, 2540, น. 503) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทศนคติ หมายถึง ระบบที่มีลักษณะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้สึกและองค์ประกอบทางด้านแนวโน้มเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ

Schermerhorn (2000, อ้างถึงใน นิตพล ภูตะโชติ, 2556, น. 44) กล่าวว่า ทศนคติเป็นความเอนเอียงของบุคคลเกี่ยวกับการตอบรับในทางบวกหรือทางลบกับบางสิ่งบางอย่างในสภาพแวดล้อมหนึ่ง เช่น ฉันทชอบหรือไม่ชอบบางคนหรือบางสิ่งบางอย่างที่เขาพบหรือเกี่ยวข้องกับ

Stephen (2002, อ้างถึงใน นิตพล ภูตะโชติ, 2556, น. 44) ได้กล่าวไว้ว่า ทศนคติเป็นการประเมินผลต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับบุคคล เหตุการณ์ จุดมุ่งหมายเป็นการบอกถึงความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ

#### 2.1.6.2 ความสำคัญของทศนคติ

ปภาวดี ดุลยจินดา (2540, อ้างถึงใน ชัชชัย นาลี, 2563, น. 30) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของทศนคติ แบ่งได้ดังนี้

1. ทศนคติเป็นฐานของปฏิสัมพันธ์ ทศนคติเป็นฐานสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและระหว่างบุคคลกับสังคม เมื่อบุคคลมีสัมพันธ์ติดต่อกับคนอื่น เขาจะเรียนรู้ไปด้วยว่าทศนคติของผู้ที่ติดต่อยู่ด้วยนั้น เหมือนหรือต่างไปจากทศนคติของเขาเอง การประเมินทศนคติระหว่างกันในลักษณะนี้ช่วยกำหนดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในอนาคต นอกจากนี้ทศนคดียังเป็นฐาน

ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมด้วย เช่น ทศนคติที่บุคคลมีต่อประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อาทิ การทำแท้งจะทำให้เข้าในมที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายสนับสนุนการออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในรัฐสภา

2. ทศนคติเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ในบางครั้งทศนคดียังอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้ด้วย เช่น ในช่วงการเลือกตั้งต่าง ๆ มักจะมีการสำรวจทศนคติของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงผู้สมัครรับเลือกตั้งและการสำรวจนี้สามารถใช้พยากรณ์ผลการเลือกตั้งได้ค่อนข้างแม่นยำในองค์การการสำรวจทศนคติต้องงานว่าคนทำงานมีความพอใจในงานหรือไม่เพียงใดสามารถใช้เป็นข้อมูลทำนายอัตราการเข้าออกและการขาดงานได้

สามารถสรุปได้ว่า ทศนคติมีความสำคัญ คือ ทศนคติเป็นฐานสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและระหว่างบุคคลกับสังคม และทศนคดียังอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้

### 2.1.6.3 การเกิดทศนคติ (Attitude Formation)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2542, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 11) อธิบายว่า ทศนคติเป็นวิงที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทศนคติ (Source of Attitude) ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายและแหล่งที่ทำให้เกิดทศนคติที่สำคัญ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทศนคติต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from Others) จะทำให้เกิดทศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่ จะเกิดทศนคติต่อการกระทำต่าง ๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทศนคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเลียนแบบการแสดงท่าทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institution Factors) ทศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

### 2.1.6.4 องค์ประกอบของทศนคติ

อดุลย์ จาตุรงค์กุล และดลยา จาตุรงค์กุล (2550, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 11) อธิบายว่า องค์ประกอบที่สำคัญของทศนคติ มี 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นความเข้าใจหรือส่วนของความเชื่อที่มีต่อสิ่งของหรือบริการ เป็นความรู้และการรับรู้ซึ่งได้มาจากการผสมกันระหว่างประสบการณ์โดยตรงต่อทศนคติและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งข้อมูลความรู้

และผลกระทบต่อการเรียนรู้จะกำหนดความเชื่อถือ ซึ่งหมายถึง สภาพด้านจิตใจที่สะท้อนความรู้เฉพาะอย่างของบุคคลและการประเมินเกี่ยวกับความคิดบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางอารมณ์ เช่น ความรู้สึกชอบไม่ชอบภาพทางอารมณ์จะสามารถเพิ่มประสบการณ์ด้านบวก ด้านลบ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อจิตใจ วิธีปฏิบัติที่ใช้วัดประเมินผลอาศัยเกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจหรือไม่พอใจ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นแนวโน้มที่จะมีการปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คนเรามีทัศนคติเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น

นงนภัส ชื่นพัฒน์พงศ์ (2555, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 12) อธิบายว่า องค์ประกอบของเจตคติหรือทัศนคติที่สำคัญ มี 3 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) ความคิดความเข้าใจนี้จะเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้หรือความเชื่อ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในประสบการณ์ต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องของปัญหาในระดับที่สูงขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) ความรู้สึกนี้จะ เป็นภาพทางอารมณ์ (Emotion) ร่วมกับการประเมิน (Evaluation) ในสิ่งนั้น ๆ โดยเป็นผลจากการเรียนรู้ในอดีต ดังนั้นจึงเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกอันเป็นการยอมรับ เช่น ชอบ ถูกใจ สนุก หรือปฏิเสธต่อสิ่งนั้น เกลียด โกรธก็ได้ ความรู้สึกนี้อาจทำให้บุคคลเกิดความยึดมั่นและอาจแสดงปฏิกิริยาตอบโต้เมื่อมีสิ่งที่ขัดกับความรู้สึก

3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มของพฤติกรรม (Behavioral Component) แนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติต่อสิ่งที่ตนชอบหรือเกลียด เป็นการตอบสนองหรือการกระทำในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเรานั้น ๆ เช่น บุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย หรือมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยคน ๆ นั้น ก็มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมแบบเข้าหาหรือแสวงหา (Seek Contact) ตรงกันข้าม หากมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นไม่ดีก็จะมีพฤติกรรมในการถอยหนีหรือหลีกเลี่ยง (Avoiding Contact)

Robbins (2001, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 12) อธิบายว่า ทัศนคติเป็นการประเมินค่าหรือการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สิ่งของ และเหตุการณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) ซึ่งเป็นความคิดเห็นหรือความเชื่อของบุคคล

2. ความรู้สึก (Affective Component) คือ อารมณ์ ความรู้สึกที่แสดงออก

3. ความตั้งใจที่จะแสดงออก (Behavioral Component) ต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

### 2.1.6.5 ประเภทของทัศนคติ

นันทน์ที่ โตเชียว (2554, อ้างถึงใน นิตยา ปินตาวงค์, 2559, น. 13) อธิบายว่า บุคคลสามารถแสดงทัศนคติได้ 3 ประเภท คือ

1. ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจ ได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น ๆ หรือเรื่องราวหนึ่งเรื่องราวใดรวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่น ๆ

2. ทัศนคติเชิงลบ เป็นทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือหรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือ หน่วยงาน องค์กร สถาบันและการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่น ๆ

3. ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็น ในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กรและอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการรวมกันก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดหรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์ เป็นต้น

### 2.1.6.6 การวัดทัศนคติ

นิตยา ปินตาวงค์ (2559, น. 13) อธิบายว่า ทัศนคติสามารถทำการวัดได้ โดยพิจารณา 3 ประการ คือ

1. เนื้อหา (General Attitude) เนื้อหาหรือสิ่งเร้าเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรกในการวัดทัศนคติ สิ่งเร้าที่ใช้กระตุ้นให้เกิดการแสดงกิริยาท่าทางออกมาต้องมีโครงสร้างกำหนดแน่นอนเป็นตัวแทนของทัศนคติที่ต้องการวัด

2. ทิศทาง (Direction) การวัดทัศนคติโดยทั่วไปกำหนดให้ทัศนคติมีทิศทางเป็นส่วนตรงและต่อเนื่องกันไปในลักษณะซ้ายกับขวาหรือบวกกับลบ ทั้งนี้การวัดทิศทางของทัศนคติสามารถแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้เป็น 3 ประเภท

2.1 ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น วัตถุสิ่งของ หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งรวมทั้งหน่วยงาน องค์กร เช่น กลุ่มนักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกหรือมีความรู้สึกที่ดีต่อคณะก็จะให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่คณะได้จัดขึ้น เป็นต้น

2.2 ทัศนคติเชิงลบ คือ ทัศนคติที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือหรือความไว้วางใจอาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใด

บุคคลหนึ่งหรือหน่วยงานองค์การสถาบัน เช่น นักศึกษาไม่ขึ้นขอวิธีการสอนของอาจารย์จึงทำให้มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาที่เรียน

2.3 ทัศนคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาหนึ่งหรือบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร โดยขึ้นเชิง เช่น การมีทัศนคติหนึ่งเฉยไม่แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องการเมือง เป็นต้น

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ หนึ่งบุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกรู้สึกคิด ความเชื่อหรือค่านิยมอื่น ๆ สิ่งของการกระทำหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคลนั้น ๆ

3. ความเข้ม (Intensity) เป็นกิริยาท่าทีหรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าถือว่ามีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป

สามารถสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความคิด ความรู้สึกและความเชื่อที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีทั้งด้านดีและไม่ดีสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ซึ่งทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในงานวิจัยนี้ หมายถึง ทัศนคติของผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้เป็นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

#### 2.1.6.7 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory)

Freud (1973, อ้างถึงใน ไพฑูริย์ แสงพุ่ม, 2543) ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการทำงานของจิตใจอันเกิดขึ้นจากแรงขับภายในของมนุษย์เพื่อตอบสนองต่อสัญชาติในการดำรงชีวิตอยู่ของตนเองแรงขับดังกล่าวเป็นส่วนของการพัฒนาทางบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมจากการเลี้ยงดูประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะการเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็กที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาทางบุคลิกภาพบนแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับแรงขับภายในของมนุษย์ ฟรอยด์อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเกิดจากแรงขับที่เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของสภาวะจิต 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. ID เป็นสภาวะจิตที่ติดตัวมนุษย์ตั้งแต่เกิด จึงหมายรวมถึงสัญชาติญาณด้วยมักเกี่ยวกับการตอบสนองความปรารถนาทางกายเป็นพลังให้ได้มาซึ่งความพอใจโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและความเป็นจริงหรือถูกต้องดีงาม ID จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พลังแสวงหาความสุข (Pressure Seeking)

2. EGO เป็นสภาวะจิตแห่งการรู้และเข้าใจ การรับรู้ข้อเท็จจริง การใช้เหตุผล การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการแสวงหาวิธีการเพื่อตอบสนองพลัง ID เช่น เมื่อหิว (ID) พลัง EGO ก็จะใช้เหตุผลตรึกตรองว่าจะบำบัดความหิวโดยวิธีใดตามสภาพแวดล้อม เช่น ไปสำรวจตู้เย็น ทำอาหารเองไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ฯลฯ EGO จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าพลัง “รู้ความจริง” (Reality Principle)



3. SUPEREGO เป็นสภาวะจิตที่เกิดจากการเรียนรู้เช่นเดียวกับ EGO แต่แตกต่างจาก EGO คือ เป็นส่วนที่เกี่ยวกับคุณค่าที่เป็นสภาพในอุดมคติต่าง ๆ เช่น ความถูกต้อง-ผิด มโนธรรม ความยุติธรรม ฯลฯ SUPEREGO จึงไม่ทำงานตอบสนอง ID แต่จะหักห้ามความรุนแรงของพลัง ID โดยเฉพาะพลังจากสัญชาตญาณแรงขับทางเพศและความก้าวร้าว

พฤติกรรมและบุคลิกภาพของคนจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานของทั้ง 3 ส่วน ว่ามีความสอดคล้องและสามารถทำงานร่วมกันได้หรือไม่ สภาวะจิตใดมีอิทธิพลเหนือตัวอื่น ย่อมเป็นตัวชี้ลักษณะของคนนั้น เช่น ถ้าพลังของ ID มีอำนาจสูง บุคลิกภาพของผู้นั้นจะเป็นแบบเด็ก ไม่รู้จักโตเอาแต่ใจตนเอง ถ้า EGO มีอำนาจสูงผู้นั้นจะเป็นคนมีเหตุผลเป็นนักปฏิบัติถ้า SUPEREGO มีอำนาจสูงก็เป็นนักอุดมคติ นักทฤษฎี

ครอบครัวจะเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะช่วยในการพัฒนาความสัมพันธ์การทำงาน ของทั้ง 3 ส่วน ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสม ครอบครัวที่มีสภาพจิตดีให้การเลี้ยงดูเอาใจใส่ อย่างเหมาะสมย่อมสามารถช่วยให้สมาชิกในครอบครัวพัฒนาความสมดุลแห่งชีวิตได้ดีในทางตรงข้าม ครอบครัวที่มีสุขภาพจิตไม่ดีเลี้ยงดูแบบห่างเหินไม่เอาใจใส่อย่างใกล้ชิดย่อมส่งผลให้สมาชิกในครอบครัว ไม่สามารถไปสู่ความสมดุลได้ ตัวอย่าง เช่น เด็กที่ถูกกักกันมากเกินไปไม่ได้รับความพึงพอใจตอบสนอง ID ในวัยเด็กจะเป็นผลร้ายต่อพัฒนาการบุคลิกภาพที่สมดุลในภายหลัง เช่น เป็นคนอ่อนไหวง่ายต่อ คำสรรเสริญ นินทา เป็นต้น

ในทัศนะของ فروยด์ สภาวะจิตอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน ของแรงขับภายในตัวมนุษย์ที่ออกมาเป็นพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ก็คือ สภาวะจิตสำนึก และจิตใต้สำนึก สภาวะจิตทั้งสองเปรียบเทียบว่าจิตใต้นุษย์มีสภาพคล้ายภูเขา น้ำแข็งที่ลอยอยู่ในมหาสมุทร สภาวะจิตสำนึก คือ สภาวะจิตระดับที่มีความสำนึกควบคุมอยู่ คือ ส่วนของน้ำแข็งที่อยู่เหนือผิวน้ำ ในขณะที่สภาวะจิต ระดับใต้สำนึกเสมือนส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ ซึ่งมีปริมาณมากกว่าแต่ไม่ปรากฏแก่สายตาชาวโลก คือ จิตใจ อันเป็นภาคสะสมประสบการณ์ในอดีตมากมายที่ถูกปิดกั้นกอดหรือคอยเพื่อให้สมปรารถนา เพื่อให้ได้จังหวะเหมาะสำหรับการตอบสนองสิ่งเร้าอันยังไม่ได้ทำหรือทำไม่ได้ในภาวะปกติ (เช่น กฎหมาย ห้าม ประเพณีไม่ยอมรับว่าถูก สังคมไม่นิยม ฯลฯ)

فروยด์ อธิบายว่า จิตระดับใต้สำนึกนี้มีกลไกทางจิตหลายประเภทด้วยกัน เช่น แรงจูงใจอารมณ์ที่ถูกกั้นกอด ความรู้สึกนึกคิด ความฝัน ความทรงจำ ฯลฯ พลังจิตใต้สำนึกมีอิทธิพลเหนือจิตสำนึก กระตุ้นเตือนให้ปฏิบัติพฤติกรรมประจำวันทั่ว ๆ ไป เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรม ไร้เหตุผลและผิดปกติในลักษณะต่าง ๆ ยามปกติบุคคลย่อมรู้สึกสงบ สบาย มีสติ พลังจิตสำนึกควบคุม พฤติกรรมทั้งหลายให้เป็นไปตามที่เขาเห็นว่าถูกต้องสมควรทำ โดยเคารพกฎหมายและระเบียบของสังคม แต่เมื่อเวลาลมฟ้าอากาศแปรปรวน มหาสมุทรมีคลื่นจัดทำให้ภูเขาน้ำแข็งโคลงเคลงส่วนที่เคยจมอยู่ ใต้น้ำโผล่ขึ้นเหนือน้ำให้มองเห็นได้เทียบได้กับยามบุคคลมีอารมณ์ขุ่นมัวเคร่งเครียดด้วยความโกรธ



เกลียดอิจฉา พยาบาท กลัว ตื่นเต้น วิทก เจ็บป่วย ฯลฯ จิตใต้สำนึกมีพลังขับเคลื่อนให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ  
 ฟรอยด์ มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยพลังพื้นฐานสองอย่าง  
 คือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Life Instincts) ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมทางเพศและสัญชาตญาณ  
 แห่งความตาย (Death Instincts) ซึ่งผลักดันให้เกิดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว สัญชาตญาณทั้งสองอย่างนี้  
 เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างยิ่งและอยู่ในจิตไร้สำนึก บ่อยครั้งคนเรามักจะไม่รู้ว่าอะไรคือแรงจูงใจ  
 หรือเป้าประสงค์ที่แท้จริงเขาอาจให้เหตุผลที่ดีบางอย่างสำหรับพฤติกรรมของเขาแต่เหตุผลเหล่านี้  
 มักไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงอยู่เสมอ

สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงขับที่เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน  
 ของสภาวะจิต 3 ส่วน คือ ID EGO และ SUPEREGO กระบวนการทำงานของแรงขับภายในตัวมนุษย์  
 ที่ออกมาเป็นพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ก็คือ ภาวะจิตสำนึก และจิตใต้สำนึก ซึ่งก่อนที่ผู้ต้องขังจะได้รับ  
 การปล่อยตัวพ้นโทษควรจะเป็นผู้มีจิตสำนึกที่ดี เคารพกฎหมายและระเบียบของสังคมและมีความพร้อม  
 ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวชุมชนและสังคมภายนอกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

## 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

### 2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมการปลดปล่อย

การเตรียมการปลดปล่อย (Pre-Release) หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับ  
 การปล่อยตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถานให้สามารถปรับตัวและจิตใจ ให้กลับคืนสู่ครอบครัว สังคม  
 และใช้ชีวิตปกติ ตลอดจนมีอาชีพที่สุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้นั้น ถือเป็นภารกิจคุ้มครอง  
 ป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพมากประการหนึ่งและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง  
 มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยวิธีการทางทัณฑวิทยา  
 แนวใหม่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งนี้แม้เรือนจำในปัจจุบันจะได้พยายามหาแนวทางในการปฏิบัติ  
 ต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม เพื่อให้ฟื้นฟูแก้ไขบุคคลเหล่านั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดี  
 ภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วก็ตามแต่จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมภายนอก การต้องปฏิบัติตาม  
 กฎระเบียบเป็นเวลานาน ๆ ทำให้ผู้กระทำความผิดประสบปัญหาในการปรับสภาพชีวิตและกลับคืนสู่  
 ชีวิตปกติในสังคม ดังนั้นเรือนจำและทัณฑสถานจึงต้องมีการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังพร้อม  
 ที่จะออกไปเผชิญชีวิตกับสังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 30)

#### 2.2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมการปลดปล่อย

เพลินใจ แต่เกษม (2540, น. 311-313, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 31)  
 การเตรียมการปลดปล่อย (Pre-Release) เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยวิธีการ แก้ไขฟื้นฟู

จิตใจให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและสามารถปรับสภาพชีวิตกลับคืนสู่ชีวิตปกติในสังคมภายนอกได้ ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดสำคัญ ๆ 4 ประการ คือ

1. ปรัชญาของการลงโทษเปลี่ยนไปจากการแก้แค้นเป็นการแก้ไขเริ่มตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการตื่นตัวทางด้านมนุษยธรรม มีการนำความรู้ทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา มาใช้ในการศึกษาถึงสาเหตุการกระทำผิด ซึ่งพบว่าสาเหตุเกิดจากทางร่างกาย จิตใจหรือสังคม ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด จึงควรเป็นการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดด้วยการอบรม ให้มีความสำนึกไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ตลอดจนหาวิธีการแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุในการกระทำผิดนั้น ๆ เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การลงโทษด้วยวิธีการแก้แค้นผู้กระทำความผิดเพียงวิธีเดียวไม่สามารถ ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ในทางตรงกันข้ามอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีนิสัย และพฤติกรรมที่เลวลงยิ่งขึ้น ดังนั้นปรัชญาการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดจึงมีความ มุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำผิดซ้ำอีกทำให้เกิดวิธีการปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เช่น การฝึกอาชีพ การศึกษาอบรมทาง ด้านวิชาสามัญ ด้านธรรมศึกษา จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ ฯลฯ รวมทั้งการเตรียมการปลดปล่อย ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ไขผู้กระทำความผิด

นักอาชญาวิทยามีความเห็นว่า การเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังเป็นกระบวนการ ปฏิบัติที่ยุ่ยากและสำคัญที่สุดผลแห่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำที่ดีแล้วนั้นอาจจะประสบ ความล้มเหลวได้หากขาดแผนการเตรียมการปลดปล่อยที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากว่าในระหว่างที่ผู้ต้องขัง ถูกคุมตัวอยู่ในเรือนจำย่อมไม่อาจที่จะทราบถึงความเป็นไปหรือความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เมื่อได้รับการปลดปล่อยอาจจะประสบปัญหาการปรับสภาพชีวิตที่เป็นอิสระขึ้นได้เป็นผลให้เกิดปัญหา ขัดแย้งในจิตใจและหากได้รับการดูหมิ่นจากสังคมภายนอกด้วยแล้ว ก็อาจจะประพฤตินเป็นปฏิปักษ์ ต่อสังคมขึ้นอีก

2. การป้องกันสังคมจากอาชญากรรม ผู้พ้นโทษจำนวนไม่น้อยต้องกลับไป กระทำความผิดซ้ำอีก (Recidivism) เพราะปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเตรียมการ ปลดปล่อยและมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับผู้กระทำความผิดภายหลังปล่อยตัว ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาแบบนี้กัน Gunther, Kaiser (1984, p. 64, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 32) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการปลดปล่อย ก่อนและหลังพ้นโทษว่าเป็นการป้องกันตรงประเด็นและสามารถป้องกันสังคมจากอาชญากรรมได้ โดยผู้กระทำความผิดไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำและสังคมก็ไม่ได้รับความเดือดร้อน ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากในขณะที่ ต้องโทษอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานจะได้รับประสบการณ์ ดังนี้

2.1 การได้รับผลกระทบทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต ซึ่งเกิดจากการที่ต้องเผชิญกับการสูญเสียเสรีภาพ อิศรภาพ และสิทธิต่าง ๆ ที่เคยมี นับตั้งแต่การถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียด การสวมใส่เครื่องแบบผู้ต้องขัง การถูกตัดผม เหล่านี้ล้วนทำให้สถานภาพเก่าของเขาถูกเปลี่ยนให้สูญสิ้นพร้อม ๆ กับการแทนที่ของสถานภาพของผู้ต้องขัง คือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของผู้ต้องขังและเสนอเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต้อยกว่าเดิม (พัชราภรณ์ เวชวงค์วาน, 2532, น. 18-23, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 32) การลดสถานภาพและการสูญเสียที่เกิดจากการจำคุกนี้ทำให้ผู้ต้องขังเกิดอาการทางจิตและความผิดปกติทางบุคลิกภาพ อาการซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม วิดกกังวล ก้าวร้าว และหวาดระแวง ผลกระทบของเรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังอีกประการ คือ ผลกระทบต่อสุขภาพกาย การที่ต้องอยู่กันอย่างแออัดร่วมกับผู้ต้องขังอื่น การที่ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตล้วนแต่มีผลต่อเนื่องมาถึงปัญหาการปรับตัวของผู้กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ

2.2 เรือนจำยังเป็นที่รวมของผู้กระทำผิดในประเภทต่าง ๆ หลายประเภท และโดยสภาพของเรือนจำแล้วผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องอยู่รวมกันและคบหาสมาคมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นโอกาสที่จะมีการถ่ายทอดทางเทคนิคในการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนทัศนคติต่อการกระทำผิดในระหว่างผู้ต้องขังก็อาจจะเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายได้รับการถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตต่าง ๆ จากผู้ต้องขังที่มีความชัดเจนแล้วได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขผู้กระทำผิดประเภทที่ได้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด

2.3 การแก้ไขผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำนั้น เป็นการบังคับให้ผู้กระทำผิดเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขตนเอง ผู้ต้องขังในเรือนจำไม่อาจเลือกเข้าร่วมในกิจกรรมตามความสมัครใจทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการบังคับนั้นเป็นข้อบกพร่องประการหนึ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำและทำให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง (ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 33)

2.4 ค่านิยมและวัฒนธรรมที่เขาเรียนรู้จากชีวิตในเรือนจำต่างจากค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมภายนอกเป็นอย่างมาก ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษจึงอาจรู้สึกแปลก รู้สึกว่าไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายนอก ตลอดจนการจำคุกเป็นมลทินอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมภายนอกไม่ยอมรับพวกเขาและเป็นอุปสรรคทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถเริ่มชีวิตภายใต้กรอบกฎหมาย โดยการหางานเลี้ยงชีพตนเองและเข้ากิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ได้ความรู้สึกแปลกแยกของผู้กระทำผิดต่อสังคมและการไม่ยอมรับของสังคมนี้ อาจมีผลให้ผู้กระทำผิดปรับตัวต่อสังคมปกติไม่ได้และหันไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง โดยใช้พฤติกรรมผิดกฎหมายที่เรียนรู้ขณะจำคุกมาใช้ในการก่ออาชญากรรม

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลต่อเนื่องมาถึงปัญหาการปรับตัวเพื่อกลับคืนชีวิตปกติในสังคม ซึ่งนับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมาก ซึ่งหากปราศจากการให้ความช่วยเหลือแล้วอาจทำให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกภายหลังพ้นโทษ เนื่องจากความจำเป็น

ในการดำรงชีวิตปีบบังคับ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ เพื่อกลับเข้าสู่สังคมจึงเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในเรือนจำ

3. การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขัง แนวความคิดเกี่ยวกับการเตรียมปลดปล่อยได้เกิดขึ้นเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขัง เพราะผู้ต้องขังนั้นเปรียบเทียบกับคนเจ็บในระหว่างถูกคุมขังก็ต้องการเยียวยารักษาเป็นการเตรียมให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข เพื่อสังคมจะได้เป็นสุขด้วย เมื่อเขาพ้นโทษข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมที่ต้องยอมรับกัน ก็คือ ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่มิได้ใช้ชีวิตตลอดชีวิตของเขาอยู่ในที่คุมขัง หากแต่มีวันใดวันหนึ่งในอนาคตเขาจะต้องกลับออกมาสู่โลกภายนอกและมาใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชนต่อไป โดยเปรียบผู้ต้องขังเป็นผู้ป่วยระหว่างถูกคุมขังก็ต้องการเยียวยารักษาเพื่อให้ร่างกายและจิตใจฟื้นกลับคืนสู่สภาพปกติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขเมื่อพ้นโทษ การให้ความสงเคราะห์ผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องมนุษยธรรมด้วยต้องตระเตรียมแผนการปลดปล่อยอย่างเป็นขั้นตอนให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและผู้ต้องขังได้รับความพอใจด้วย

การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังจึงควรเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนเพื่อให้เขาปรับตัวเองให้เป็นคนปกติและสำหรับผู้ที่กำลังจะได้รับการปลดปล่อยควรเน้นที่ช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสังคมได้และเพื่อประสิทธิภาพในการเตรียมการปลดปล่อย (Pre-Release Programs) และการให้บริการด้านติดตามผลสงเคราะห์ (After-Care Services) แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างจริงจัง ประเสริฐ เมฆมณี (2523, น. 499, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 34)

4. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 60(2) ได้บัญญัติหลักการนี้ไว้แน่ชัดว่า “ก่อนครบกำหนดโทษชอบที่จะดำเนินการเป็นขั้นตอนตามความจำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ต้องขังจะมีความเคยชินในการก้าวสู่การใช้ชีวิตในสังคมโดยลำดับซึ่งความมุ่งหมายนี้จะบรรลุผลได้ ก็ด้วยองค์กรที่ดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ณ ที่นั้นสถานแห่งนั้น หรือแหล่งอื่นที่เหมาะสม รวมทั้งการปล่อยตัวระหว่างพิจารณาโดยให้มีการคุมประพฤติที่มีใช้การควบคุมโดยตำรวจแต่ต้องอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลและการสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพด้วย” ด้วยเหตุนี้ เรือนจำต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดนี้ในเรื่องการเตรียมปลดปล่อยเป็นสำคัญ

#### 2.2.1.2 รูปแบบและวิธีเตรียมการปลดปล่อย

ประเสริฐ เมฆมณี (2523, น. 499, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 34) กล่าวว่า การปลดปล่อยผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ซับซ้อนและสำคัญมาก กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน จนมีความรู้สึกเคยชินกับการใช้ชีวิตในเรือนจำและไม่ทราบความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก ถ้าได้รับการปล่อยตัวออกไปอาจประสบปัญหาการปรับตัว

กับสภาพชีวิตภายนอกที่เป็นอิสระย่อมเกิดจากความรู้สึกขัดแย้งในใจจากการดูหมิ่นจากสังคมภายนอก ถูกกีดกันไม่ได้งานทำเพราะสังคมไม่ยอมรับด้วยแรงผลักดันเหล่านี้ย่อมส่งผลให้ผู้ต้องขังหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำก่อความเดือดร้อนให้กับสังคมอีก เพื่อให้เกิดผลดีแก่การปลดปล่อยและป้องกันอาชญากรรม ให้กับสังคมจำเป็นต้องมีการเตรียมแผนการปลดปล่อยโดยกำหนดรูปแบบและวิธีเตรียมแผนการปลดปล่อย ดังนี้

1. รูปแบบการแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง เป็นวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยการสงเคราะห์ เป็นรายบุคคลผู้ต้องขังแต่ละคนจะประสบปัญหาความเดือดร้อนแตกต่างกันปัญหาของผู้ต้องขังแต่ละคน มีลักษณะเฉพาะตัวแม้จะเป็นปัญหาเรื่องเดียวกัน จึงจำเป็นต้องศึกษาและแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้ต้องขัง แต่ละคนให้สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมและบุคลิกของผู้ต้องขังนั้น ๆ เป็นราย ๆ ไป โดยคำนึงถึง ปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การพิจารณาแบบอย่าง ค่านิยมพื้นฐานของผู้ต้องขังทั้งในลักษณะที่ดี และเลวตั้งเป็นข้อสมมติฐานเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการทำนายและวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในด้านการปรุงแต่งแก้ไข การรักษาวินัย เป็นต้น และใช้พิจารณาแยกผู้ต้องขังที่มีความประพฤติ ไม่เหมาะสมออกห่างจากผู้ต้องขังที่ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบวินัยของเรือนจำ

1.2 การวินิจฉัยพฤติกรรมผู้ต้องขัง การเชื่อว่าอาชญากรเหมือนโรคภัย ชนิดหนึ่งสามารถบำบัดได้ ถ้าได้ตรวจวิเคราะห์ประวัติผู้ต้องขังรวบรวมเป็นข้อมูลนำมาพิจารณาสาเหตุ แห่งการกระทำผิด และวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบ เช่น การฟื้นฟู แก้ไขข้อบกพร่องของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล การใช้กลุ่มบำบัด หรือจิตบำบัดรายบุคคล และการจูงใจ ให้ผู้ต้องขังประพฤติตนดี เป็นต้น

1.3 ปัจจัยพื้นฐานที่เกื้อกูล ให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสอดคล้องกับผล ของการวิเคราะห์ปัญหาผู้ต้องขัง ดังนี้

1.3.1 วิเคราะห์ลักษณะ ข้อบกพร่องส่วนตัวของผู้ต้องขังและแยกแยะ ปัญหาสภาพแวดล้อมทั่วไปอันเป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิดโดยกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

1.3.2 วิเคราะห์จิตลักษณะของผู้ต้องขัง และความชำนาญที่มีอยู่เดิม เพื่อประกอบการกำหนดโครงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นและความถนัด ในการศึกษาและฝึกอาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

1.3.3 วิเคราะห์เรื่องราวภูมิหลังของผู้ต้องขังต้องเป็นข้อมูลที่เชื่อถือ ได้ถูกต้อง

1.3.4 กำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลและแยกกลุ่ม ผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการให้การศึกษอบรมและควบคุมสอดส่องโดยใกล้ชิด

2. รูปแบบฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขัง รูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนี้มุ่งส่งเสริม



ให้ผู้ต้องขังตระหนักและสำนึกในความผิดด้วยตนเองและพัฒนาทัศนคติ ค่านิยมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับความประพฤติที่ยอมรับเชื่อถือในสังคมส่วนรวมโดยอาศัยกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้ (ภัทรคงคาทิพย์, 2557, น. 35)

2.1 การพัฒนาการศึกษา เรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังสามารถจะรับประโยชน์จากการศึกษาได้ การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังโดยมีเป้าหมาย ดังนี้

2.1.1 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ให้มีความรู้สามารถ อ่านออก เขียนได้

2.1.2 เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังให้เหมือนกับพลเมืองที่ดีทั่วไปด้วยการมุ่งเน้นให้มีความรู้การรักษาอนามัย หน้าที่พลเมืองดี เป็นต้น

2.1.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นไปของโลกปัจจุบัน

2.1.4 เพื่อใช้กระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม

2.1.5 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความใฝ่ ใจในอันที่จะศึกษาเพิ่มพูนความรู้ต่อเนื่องอยู่เสมอ

2.2 การอบรมด้านฝึกวิชาชีพ การใช้แรงงานผู้ต้องขังหรือการฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังขจัดความเกียจคร้าน จิตไม่พึงชาน และได้ความรู้ด้านอาชีพอีกด้วย การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังมีเป้าหมายและความจำเป็น ดังนี้

2.2.1 เพื่อเป็นการลงโทษ การใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นส่วนหนึ่งของ การลงโทษ ซึ่งนิยมใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

2.2.2 เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน การใช้ผู้ต้องขังทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมหรือฝึกฝนอบรมอาชีพในระหว่างถูกควบคุมตัว จนเกิดความเคยชินกับการทำงานถือว่าเป็นการเพาะนิสัยการทำงานให้กับผู้ต้องขัง พร้อมทั้งเกิดความตระหนักถึงคุณประโยชน์จากการทำงานนั้น ๆ

2.2.3 เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ ความรู้และประสบการณ์ในการฝึกวิชาชีพที่ผู้ต้องขังได้รับจะช่วยให้ผู้ต้องขังนำไปใช้หาเลี้ยงชีพได้ภายหลังพ้นโทษ

2.3 การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เป็นกระบวนการปฏิบัติที่มีผลต่อการปรุงแต่งแก้ไขจิตใจผู้ต้องขังโดยตรง ซึ่งต้องมีศิลปะในการอบรมจิตใจผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการอบรมก่อนพ้นโทษ ซึ่งเป็นการเตือนสติผู้ต้องขังให้สำนึกถึงความผิดพลาดแต่หนหลัง มิให้เกิดความผิดพลาดซ้ำได้อีก การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอาศัยการอบรมทางศาสนา ผู้ต้องขังนับถือศาสนาใดก็ถือปฏิบัติตามศาสนา



ที่นับถือมุ่งสอนหล่อหลอมให้กระทำดี ละเว้นความชั่ว พื้นฟูศีลธรรม และหน้าที่พลเมืองดีแก่ผู้ต้องขัง เพื่อช่วยขัดเกลานิสัยจิตใจให้รู้สำนึกผิดกลับตนเป็นคนดีของสังคม

เอมอร์ เสียงใหญ่ (2541, น. 26-27, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 38)

การเตรียมการปล่อยตัว (Pre-Release) จึงเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัว จากเรือนจำหรือทัณฑสถานให้สามารถปรับตัวและจิตใจให้กลับคืนสู่ครอบครัว สังคม อันเป็นชีวิตปกติ ตลอดจนมีอาชีพที่สุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้นั้น ถือเป็นการคุ้มครองป้องกันสังคม ให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพมากประการหนึ่งและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยวิธีการทางทัณฑวิทยาแนวใหม่ ในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งนี้แม้เรือนจำในปัจจุบันจะได้พยายามหาแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรมเพื่อให้ฟื้นฟูแก้ไขบุคคลเหล่านั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากที่ พ้นโทษไปแล้วก็ตาม แต่จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมภายนอก การต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ เป็นเวลานาน ๆ ทำให้ผู้กระทำความผิดประสบปัญหาในการปรับสภาพชีวิตและกลับคืนสู่ชีวิตปกติ ในสังคม ดังนั้นเรือนจำและทัณฑสถานจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวเพื่อให้ ผู้ต้องขังพร้อมที่จะออกไปเผชิญชีวิตกับสังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรรัตน์ สัมมนา (2546, น. 26, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 32) กล่าวว่า

แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและทฤษฎี การลงโทษเพื่อเสริมสร้างพัฒนาและการกลับสู่สังคมที่มุ่งเน้นวิธีการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้ปรุงแต่ง ขัดเกลา อบรมนิสัย พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยการให้การศึกษาหรือฝึกอาชีพ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการกึ่งควบคุม (Half-Way-House) การจำคุกในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือเป็นระยะ (Periodic Detention or Weekend Imprisonment) หรือการควบคุมผู้ต้องขังไว้ในที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (House-Arrested) และมาตรการไม่ควบคุม (Non-Custodial Treatment) ได้แก่ การคุมประพฤติ (Probation) การพักการลงโทษ (Parole) การลดวันต้องโทษ (Remission of Sentence) เป็นต้น มาตรการหรือรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องวิวัฒนาการเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการแก้ไข ผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

นที จิตสว่าง (2549, น. 50-67, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 38)

กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว จึงเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง ของกระบวนการแก้ไข ฟื้นฟู ผู้ต้องขังภายหลังการต้องโทษ ซึ่งผ่านกระบวนการจำแนกการเข้าสู่โปรแกรม ต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำและทัณฑสถานกำหนดไว้แล้ว การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเป็นขั้นตอน ที่มีความต่อเนื่องและสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวและพร้อมกลับสู่สังคม โดยไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำอีก อันเป็นภาระงานที่กรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการดูแลรับผิดชอบ การแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานหรือการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะมีอาจสมบูรณ์หรือประสบความสำเร็จได้หากปราศจาก

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นเหตุที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการปรับตัวของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษและอาจก่อให้เกิดการกลับมากระทำผิดซ้ำได้อีก การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจึงมีความสำคัญต่อการกลับสู่สังคมของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์ (2551, น. 21, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 38) กล่าวว่า สำหรับการเตรียมความพร้อมยังเป็นการดำเนินงานที่มีรูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เรียกว่า การแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน (Community-Based Corrections) ที่ได้มีการนำทรัพยากรในชุมชน (Community Resource) ที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ภัทร คงคาทิพย์ (2557, น. 39) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศจะเป็นไปให้เห็นในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ แต่ประเด็นที่มีความต่างคือ ความโดดเด่นในกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตามการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยต่างก็มุ่งหวังให้ผู้ต้องขังสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวชุมชนหลังพ้นโทษได้อย่างปกติสุข

United Nation (1958, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 38) กล่าวว่า ประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามศึกษาค้นคว้าหาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขและฟื้นฟูบุคลิกภาพให้ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยวิธีอื่น ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปแต่หลักใหญ่ ๆ แล้วจะต้องมีความสอดคล้องกัน จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมผู้แทนนานาชาติที่เป็นสมาชิกหลายครั้งและในที่สุดก็ได้้นำความเห็นเกี่ยวกับปฏิบัติของแต่ละประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกมาพิจารณาแก้ไข และได้ร่าง “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง” (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners and Related Recommendation) ขึ้นมา สำหรับหลักการสากลเพื่อใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (เอมอร์ เสียงใหญ่, 2541, น. 27, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 38) ซึ่งที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2498 ซึ่งรวมถึงหลักการสากลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวด้วย

### 2.2.1.3 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1) ความหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2555, น. 15-16, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 39) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หมายถึง กระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายให้กลับคืนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวดำเนินการ โดยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนด Pavlich (2002, p. 11, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 39)

เป้าหมายที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น คือ การลดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกาย หรือจิตใจ รวมถึงเกียรติภูมิ อำนาจ สิทธิ และความสามัคคี ดังนั้นผลลัพธ์ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การค้นหาตัวผู้กระทำความผิดและการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดในประการแรกเป็นการทำให้ผู้เสียหายพอใจและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด ซึ่งหมายรวมถึงการได้ระบายความรู้สึกหรือความทุกข์ร้อนที่ตนได้รับและผลที่ตามมาจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ประการที่สองเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีกระบวนการที่กำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติและเป็นหลักประกันว่าจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ประการที่สาม เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ เพราะถ้าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปต้องกำหนดหน้าที่ให้เจ้าพนักงานและพยานร่วมมือกันการค้นหาความจริงอันจะนำไปสู่การกำหนดโทษส่วนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เน้น การร่วมมือระหว่างผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และผู้ที่เกี่ยวข้อง สังคม ชุมชน เจ้าพนักงาน ศาล และผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นและการป้องกันการกระทำความผิดในอนาคต ประการที่เป็นมาตรการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะไม่ได้เน้นกระบวนการค้นหาความจริงซึ่งต้องหาพยานหลักฐาน มาพิสูจน์ในศาลและเน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพ การฟื้นฟูรักษาพยาบาลผู้กระทำความผิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน (ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 30-40)

กลวิธีของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นเน้นการสร้างความเข้าใจต่อกัน โดยเฉพาะของผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้กระทำความผิดถึงความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดกระทำต่อผู้เสียหายหรือต่อสังคม ตลอดจนผลกระทบที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำผิดนั้น ในขณะที่เดียวกันผู้เสียหายจะได้เข้าใจถึงสาเหตุที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิดลงไป กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งอาศัยคนกลางหรือคณะบุคคลเพื่อมาชี้ขาดข้อเท็จจริงหรือข้อถูกผิดในการกระทำและกำหนดการชดเชยหรือเยียวยาความเสียหาย ทั้งนี้เพราะเป้าหมายมิได้เป็นเรื่องการชี้ขาดข้อถูกผิดในการกระทำแต่เป็นเรื่องการทำความเข้าใจให้เหตุและผลของการกระทำความผิด รวมถึงผลกระทบอันต่อเนื่องกับการกระทำความผิดแล้วจึงนำไปสู่การหาทางออกร่วมกันที่แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวร่วมกันระหว่างผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด สังคม และเจ้าหน้าที่ของรัฐในลักษณะที่มีใช้คู่ความหรือเจ้าพนักงานกับประชาชนแต่เป็นการหาทางออกร่วมกันในปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อจะไม่ให้เกิดความขัดแย้งหรือการกระทำความผิดซ้ำอีกต่อไป

ชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่ไม่เพียงแต่เป็นการทดแทนการลงโทษเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับผู้กระทำผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของชุมชน (Social Relationship) กับกระบวนการสร้างความแข็งแรงของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้สังคมและชุมชนที่ผู้กระทำผิดจำเป็นต้องกลับไปดำรงอยู่นั้น เกิดความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันรวมทั้งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ดังนั้นชุมชนจึงมีส่วนสำคัญอย่างมีอรรถประโยชน์ได้ตามแนวคิดนี้ Bazemore and Sandra O'Brien (2002, pp. 39-40, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 39)

2) แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2555, น. 18-20, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 39) กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายในการที่รัฐจะต้องนำผู้กระทำผิดมาสู่กระบวนการพิจารณาและพิพากษาเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดอาญาต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นมิได้หมายความว่าต้องนำตัวผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยการลงโทษจำคุกหรือปรับตามที่กำหนดเสมอไปแต่อาจมีมาตรการที่ไม่จำเป็นต้องใช้โทษจำคุก แต่ใช้มาตรการอื่น ๆ แทนโทษจำคุก เช่น การทำงานบริการสังคม หรือการฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดก็ได้ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายของการลงโทษเพื่อการทดแทนการกระทำของผู้กระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและสังคม หรือการลงโทษเพื่อประโยชน์ในการลดอาชญากรรมตามหลักทฤษฎีอรรถประโยชน์ของการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการลงโทษโดยข่มขู่ หรือโดยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด หรือการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคมก็ตาม แนวคิดในการลงโทษและพัฒนาการของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามที่กล่าวมาแล้ว มีข้อจำกัดประการหนึ่งที่ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการได้ คือ การใช้มาตรการทางกฎหมายที่ทำให้คู่กรณีสามารถมี ความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อผลในการลดความขัดแย้งหรือความอหิวาตพยาบาทต่อกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการกระทำความผิดซ้ำได้ เพราะยังมีความไม่เข้าใจกันอยู่ ดังนั้นการลงโทษโดยวัตถุประสงค์ของการทดแทนหรือการลงโทษเพื่อข่มขู่ แก้ไข ฟื้นฟู หรือการตัดออกจากสังคมจึงไม่อาจลดอาชญากรรม หรือสามารถลด ความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีหรือคนในสังคมได้อย่างแท้จริง แต่กลับจะเพิ่มความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีมากขึ้น หากคู่กรณีไม่ยอมรับในผลของคำพิพากษาหรือคำชี้ขาดตัดสินของศาล เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรมปัจจุบัน อาจไม่สามารถหาข้อเท็จจริงได้เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานยังมีความไม่ชัดเจนในการนำสืบทำให้ศาลยกฟ้องหรือบางกรณีที่มีการลงโทษโดยจำเลยไม่ยอมรับผิดจึงอาจทำให้มีความคิดในการแก้แค้นหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษแล้ว

ดังนั้น หากจะเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาในระบบเดิมกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อาจเปรียบเทียบได้สามประการใหญ่ คือ ประการแรก นิยามของอาชญากรรมในระบบดั้งเดิมเห็นว่า หมายถึง การกระทำความผิดต่อกฎหมายอันเป็นกฎ ข้อบังคับ

ของรัฐเพื่อให้คนปฏิบัติตามและเน้นที่ความรับผิดชอบที่มีต่อการฝ่าฝืนแต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เห็นว่าเป็นการกระทำที่บุคคลหนึ่งได้กระทำผิดต่ออีกบุคคลหนึ่ง จึงเน้นที่ความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้นั้นหรือสังคม ประการที่สอง เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมในระบบเดิม เน้นการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งมุ่งที่ผู้กระทำผิด ส่วนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเชิงสมานฉันท์ เน้นการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น พื้นฟูความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีและสังคมเพื่อให้เกิด ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในประการสุดท้าย กระบวนการยุติธรรมดั้งเดิมเน้นกระบวนการพิจารณา พิพากษาที่มุ่งค้นหาความจริงและกระบวนการลงโทษที่มีความถูกต้องเที่ยงธรรม โดยมีเจ้าพนักงาน เป็นผู้รวบรวมและศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด โดยละเลยไม่ได้คำนึงถึงความพึงพอใจหรือการเปิดโอกาส ให้ผู้กระทำความผิดได้นำเสนอสาเหตุของการนำมาสู่การกระทำความผิดเลยและไม่เปิดโอกาสให้สังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินการในเรื่องนี้ ส่วนในกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์เน้นความเสมอภาคและความพึงพอใจระหว่างคู่กรณี การมีส่วนร่วมของสังคม คู่กรณี เจ้าพนักงาน และศาล ในการสร้างความเข้าใจและหาทางออกที่เหมาะสมสำหรับในแต่ละเรื่องเพื่อสร้าง ความพึงพอใจในทุกฝ่ายและผู้เสียหายหรือสังคมได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม

เป็นไปได้อย่างยิ่งว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ สามารถนำมาปรับใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดที่ว่าต้องการให้สังคมที่ผู้ต้องขังเมื่อได้รับการปล่อยตัวจะต้องไปดำรงชีพ อยู่ในสังคมนั้น สามารถทำความเข้าใจหรือเกิดการให้อภัยแก่ผู้ต้องขัง หากได้รับการเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อยตัวตามแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้วย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูได้

กล่าวคือ ในการบังคับโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนอง การกระทำความผิด (Retribution) หรือการยับยั้งผู้กระทำความผิด (Deterrent) หรือการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) มุ่งเน้นที่การใช้มาตรการทางอาญาเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำความผิด เป็นสำคัญ มิได้คำนึงถึงการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย ดังนั้นการลงโทษ ผู้กระทำความผิด หากเป็นการตอบสนองจึงเน้นที่ลงโทษได้สัดส่วนกับความเสียหายที่ผู้กระทำความผิด ได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย โดยไม่ได้คำนึงว่าผู้เสียหายจะพึงพอใจกับการที่ผู้กระทำความผิดได้รับ โทษหรือไม่ จึงแตกต่างจากการกำหนดมาตรการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายตามกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ ส่วนการลงโทษโดยยับยั้งการกระทำความผิดซึ่งเน้นการทำให้ผู้กระทำความผิดกลัว หรือไม่กล้าที่จะกระทำ ซึ่งคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำว่าจะมีความกลัวต่อการถูกลงโทษหรือไม่ จึงต่างจากการกำหนดมาตรการที่ให้ผู้กระทำความผิดทำภายใต้ข้อตกลงในกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดสำนึกถึงความเสียหายและแสดง ความรับผิดชอบต่อ ความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายและสังคมและมีแนวคิดที่ว่า หากผู้กระทำความผิดได้สำนึกแล้วก็จะ



ไม่กระทำความผิดต่อไป ไม่ได้หวังว่าหากกลัวโทษแล้วจึงไม่กระทำความผิด ส่วนในการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิดตามหลักการลงโทษโดยการฟื้นฟูจิตใจนั้นกระบวนการที่ดำเนินการเป็นการใช้การอบรมและให้คำแนะนำในการปรับตัวแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้สามารถอดทนต่อสภาพบีบคั้นในทางสังคม เศรษฐกิจ จนมีความแข็งแกร่งพอที่จะไม่กระทำความผิดได้แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มิได้เน้นการฟื้นฟูแต่เป็นกรณีที่ผู้กระทำอาจต้องเข้ารับการอบรมในโครงการฝึกอบรมหรือเข้ารับการบำบัด รักษา หากมีความจำเป็นและเป็นเหตุแห่งการกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาในการกระทำความผิดด้วยเหตุนี้การเข้ารับการรักษาหรืออบรมจึงเป็นหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับสาเหตุของการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดแต่ละรายตามความเห็นของที่ประชุม แต่การฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดมุ่งเน้นที่ทำให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวให้เข้ากับสังคมแต่ไม่ได้มุ่งพิจารณาเฉพาะกรณีและตามความสมัครใจของผู้กระทำความผิด

#### 2.2.1.4 หลักการในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังในระดับสากล

ธานี วรภัทร์ (2554, น. 48, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 44) กล่าวว่าแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ได้เริ่มมีความชัดเจนขึ้นในศตวรรษที่ 20 ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี ค.ศ. 1948 และได้รับการพัฒนาต่อเนื่องเรื่อยมาและได้มีการรับรองสิทธิของบุคคลในกลุ่มต่างๆ เช่น สิทธิของผู้อพยพ สิทธิสตรี สิทธิเด็ก รวมถึงตลอดถึงสิทธิของผู้ต้องขัง เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันตามกฎหมายหรือตามมาตรฐานสากลที่ยอมรับกันทั่วไป

สิทธิของผู้ต้องขังจึงมาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน (Individual Basis) สมัยก่อนมีจุดเริ่มต้นจากการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากการที่ผู้กระทำความผิดจะถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในเรื่องศีลธรรมอย่างร้ายแรงไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือแต่ต่อมาสิทธิของปัจเจกชนได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในฐานะที่เป็นเครื่องป้องกันของประชาชนต่อการใช้อำนาจของรัฐ เพราะการที่ต้องถูกแยกตัวออกไปจากสังคมปกติ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ ได้มีการนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิของผู้ต้องขัง อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic Human Rights) รวมทั้งการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอันพึงมีของบุคคลเหล่านั้นด้วย

อย่างไรก็ดี ภายใต้บทบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948) นั้น ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก และได้มีการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังไว้ในหลักเกณฑ์ เพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิระหว่างประเทศหลายฉบับ เช่น กติการะหว่างประเทศ



องค์การสหประชาชาติ หรือ United Nation (UN) ได้พยายามกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษขึ้นมา โดยนำหลักการและทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและสร้างประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการเรือนจำ เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 โดยองค์การสันนิบาตชาติได้มีข้อเสนอต่อคณะกรรมการราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ (IPPC) ทำการประชุมกันที่กรุงเบิร์น (Berne) จนกระทั่งมาต่อมาในปี พ.ศ. 2498 องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้มีการวางหลักเกณฑ์เป็นข้อกำหนดของมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต่อมาได้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายเป็นต้นแบบของนานาอารยประเทศ

แม้ข้อกำหนดดังกล่าวจะมีใช้กฎหมายและไม่มีสภาพบังคับประเทศต่าง ๆ จะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ เพียงแต่มีการพยายามส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ พยายามปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยในการประชุมขององค์การสหประชาชาติที่ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อบุคคลผู้กระทำความผิดในครั้งต่อ ๆ มาได้รับการยอมรับและได้ “ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง” (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ในปี พ.ศ. 2497 และได้รับการปรับปรุงเรื่อยมาจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการนำไปตราเป็นกฎหมายหลายฉบับในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวขององค์การสหประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว ในข้อที่ 60(2) United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 60(2) ได้กำหนดว่า “ก่อนครบกำหนดโทษจำเป็นต้องดำเนินการเป็นขั้น ๆ ตามจำนวน เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าผู้ต้องขังจะได้ค่อย ๆ เคยชินกับชีวิตที่จะคืนไปสู่สังคมตามลำดับความมุ่งหวังนี้ จะบรรลุผลได้ก็อยู่ที่วิธีการปล่อยตัว ซึ่งจัดทำ ณ ทัณฑสถานนั้น หรือสถานที่แห่งอื่นที่เลือกดีแล้ว หรือทดลองปล่อยตัวโดยให้มีการสอดส่องความประพฤติ (Under Supervision) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจแต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่ได้ผล”

กล่าวคือ ในข้อเสนอแนะของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาตินั้นมีแนวทางว่า นักโทษสมควรที่จะได้รับการบำบัดแก้ไขตลอดระยะเวลาที่บังคับโทษจำคุก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักโทษเคารพต่อกฎหมายและสามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อพ้นโทษไปแล้ว รวมทั้งได้รับการพัฒนาจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบและความนับถือในตนเองของนักโทษ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners ซึ่งเรือนจำจำต้องใช้มาตรการทุกอย่างรวมทั้งการอบรมทางศาสนาตามที่จัดให้ได้ ให้การศึกษาและการแนะแนว การฝึกอบรมด้านอาชีพ กิจกรรมสังคม การฝึกฝนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี หรือการกีฬาเพื่อให้เหมาะสมกับนักโทษรายบุคคล โดยคำนึงถึงประวัติทางสังคมและประวัติการกระทำความผิดความพร้อม

ทางด้านร่างกายและจิตใจ ทักษะคิด อารมณ์ กำหนดระยะเวลาของโทษจำคุกและแนวโน้มเกี่ยวกับอนาคตของนักโทษผู้นั้นภายหลังการปล่อยตัวนั้นด้วย

United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (1955, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 46) ไม่เพียงแต่ข้อเสนอแนะของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวจะได้กำหนดแนวทางเพื่อเป็นการบำบัดแก้ไขนักโทษเป็นรายบุคคลแล้วยังมีข้อเสนอแนะเบื้องต้นที่กำหนดว่าการบำบัดแก้ไขนักโทษนั้น จะต้องไม่เป็นการตัดขาดนักโทษออกจากชุมชน หากแต่ต้องให้นักโทษได้มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางเรือนจำควรมีข้อมูลรายชื่อของหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับงานบำบัดฟื้นฟูไว้เพื่อช่วยเหลือในการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษต่อไป มีการประสานงานกับทุกองค์กรที่มีผู้ทำงานด้านสังคมเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ีระหว่างนักโทษ ครอบครัวของนักโทษหน่วยงานที่บำเพ็ญประโยชน์ทางสังคมทุกชั้นตอนควรมีมาตรการดูแลเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย กำหนดโทษตามคำพิพากษา สิทธิประโยชน์ สุวีถีภาพทางสังคมและประโยชน์ทางสังคมอื่น ๆ ของนักโทษให้มากที่สุด

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนดังที่ปรากฏในข้อเสนอแนะของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาตินั้น มีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือ Restorative Justice ที่มุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมและชุมชนได้อย่างเป็นปกติภายหลังได้รับการปล่อยตัวจากการคุมขังโดยเรือนจำ ทั้งนี้เพราะแนวทางของข้อกำหนดดังกล่าว มุ่งให้ผู้กระทำผิดไม่ตัดขาดออกจากชุมชนและมุ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้กระทำผิดกับชุมชนที่ผู้กระทำผิดจะต้องกลับไปดำรงชีวิตอยู่ด้วย ซึ่งแนวทางของข้อเสนอแนะตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พอจะสรุปแนวทางที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของนักโทษและการคัดแยกนักโทษรายบุคคล การจำแนกประเภทของนักโทษและการคัดแยกนักโทษรายบุคคล มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อคัดแยกนักโทษออกจากบรรดานักโทษอื่นที่มีประวัติอาชญากรรมและความประพฤติที่ไม่ดี ซึ่งอาจชักนำไปในทางที่เลวร้ายนั้น

1.2 เพื่อประโยชน์ในการจัดการตามมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษ จึงต้องมีการคัดแยกประเภทของนักโทษหลายประเภท

ดังนั้น ในการจัดให้มีเรือนจำหลายประเภทและการจัดให้มีแดนต่าง ๆ ของเรือนจำ โดยการแยกเป็นหลายแดนตามประเภทของนักโทษ จึงเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่การบำบัดแก้ไขให้เหมาะสมแก่ลักษณะของนักโทษนั้นในทันทีที่รับนักโทษผู้นั้นเข้าสู่เรือนจำและให้ทำการศึกษาถึงบุคลิกภาพของนักโทษผู้นั้นแล้วการจัดรายการฝึกอบรมและการบำบัดแก้ไขนักโทษ

ผู้นั้น โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะสำหรับนักโทษผู้นั้น ตลอดจนความสามารถและแนวโน้มของนักโทษผู้นั้นเป็นฐานในการพิจารณา

2. การให้สิทธิพิเศษแก่นักโทษในเรือนจำทุกแห่ง อาจจัดให้มีการให้สิทธิพิเศษตามสมควรแก่นักโทษ โดยแยกตามประเภทของนักโทษแต่ละประเภทและประเภทของการบำบัดแก้ไขนั้นได้ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กำลังใจแก่นักโทษที่มีความประพฤติดีกับเพื่อส่งเสริมการพัฒนาความรับผิดชอบ รักษาสิทธิประโยชน์ของนักโทษ ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือในการบำบัดแก้ไขนั้น

3. การทำงานของนักโทษในเรือนจำ การจัดการและลักษณะของงานที่จัดให้นักโทษทำเรือนจำควรมีลักษณะ เหมือนกันกับงานในสังคมนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อที่จะได้เป็นการเตรียมความพร้อมให้ แก่นักโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติภายหลังจากที่พ้นโทษจำคุกไปแล้ว โดยผลประโยชน์ที่นักโทษจะพึงได้รับจากการทำงานในเรือนจำนั้นจะต้องถือเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการที่เรือนจำจะแสวงหาผลกำไรจากโรงงานอุตสาหกรรมในเรือนจำนั้น

ทั้งนี้ จะต้องจัดให้มีมาตรการในการคุ้มครองเพื่อรักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่นักโทษที่ทำงานในเรือนจำนั้น ในระดับเดียวกันกับมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของคณงานประเภทที่ทำงานโดยไม่รับค่าจ้างและจำนวนชั่วโมงสูงสุดของการทำงานรายวันและรายสัปดาห์ของนักโทษจะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎหมายหรือข้อบังคับของหน่วยงานราชทัณฑ์ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องเดียวกันสำหรับ คณงานประเภทที่ทำงานโดยไม่รับค่าจ้าง โดยจะต้องกำหนดให้มีวันหยุดอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน และจะต้องกำหนดชั่วโมงที่แน่นอนเพื่อให้เป็นเวลาเพียงพอต่อการศึกษาอบรมของนักโทษหรือกิจกรรมอื่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบำบัดแก้ไขนักโทษนั้น

4. การศึกษาและสันตนาการ เรือนจำและหน่วยงานราชทัณฑ์จะต้องส่งเสริมการศึกษาต่อของนักโทษที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ ทั้งยังจัดให้มีการศึกษาทางศาสนาแก่นักโทษด้วยเฉพาะนักโทษที่เป็นเยาวชนและนักโทษที่ไม่รู้หนังสือ ซึ่งการศึกษาต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของประเทศเพื่อที่ว่า เมื่อพ้นโทษแล้วจะสามารถศึกษาต่อได้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้โดยต่อเนื่องไม่เป็นอุปสรรคทั้งยังต้องจัดให้มีกิจกรรมเชิงสันตนาการและเชิงวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์แก่สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักโทษ

5. ความสัมพันธ์ทางสังคม และการดูแลหลังพ้นโทษ และหน่วยงานราชทัณฑ์จะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการส่งเสริมให้นักโทษและครอบครัวได้มีการรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ ของนักโทษและครอบครัว ทั้งนี้อนาคตของนักโทษภายหลังการพ้นโทษจะต้องเป็นสิ่งที่คิดเตรียมไว้ตั้งแต่วันแรกกับนักโทษเข้าสู่เรือนจำ ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมและช่วยเหลือนักโทษให้ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและองค์กรภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างดีที่สุดสำหรับครอบครัวของนักโทษและต่อการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษเองด้วย

เรือนจำ หน่วยงานราชทัณฑ์ และส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักโทษที่พ้นโทษจะต้องจัดเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้แก่นักโทษที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้พ้นโทษผู้นั้นสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ใหม่ โดยสิ่งที่จำเป็นและนักโทษควรได้รับการจัดเตรียมไว้ให้ ได้แก่ เอกสารสำคัญและเอกสารประจำตัว ที่פקอาศัย และงานที่จะรองรับนักโทษผู้นั้น เสื้อผ้าในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมตามสภาพอากาศและฤดูกาล ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ เพื่อให้พ้นโทษสามารถดูแลตัวเองและกลับภูมิลำเนาของตนได้ทันทีภายหลังที่ได้รับการปล่อยตัว ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักโทษที่พ้นโทษดังกล่าวพึงได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำ และพบกับนักโทษตามความจำเป็นและควรมีโอกาสได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักโทษเกี่ยวกับอนาคตภายหลังการพ้นโทษของนักโทษนั้นตั้งแต่แรกรับนักโทษผู้นั้น เข้าจำคุก

นอกจากนี้ องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สมควรพร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ (Social Rehabilitation) ทั้งนี้โดยอาศัยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาเพื่อสิทธิแห่งความมั่นคงในสังคม (Social Security Rights) และประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง ทั้งยังลดความรังเกียจของสังคมที่มีต่อผู้ต้องขังและในทางฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ

แนวทางในการให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ นั้น ได้มุ่งเน้นให้เกิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยอาศัยเรือนจำหรือหน่วยงานราชทัณฑ์หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังภายหลังได้พ้นโทษแล้ว ซึ่งสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับแนวคิดและทฤษฎีในการลงโทษเพื่อให้เกิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับมาเป็นคนดีในสังคมปกติ ทั้งนี้ควรต้องเป็นการดำเนินงานภายใต้หลักการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติ ทั้งยังสามารถเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้สนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุผล

6. การนับถือศาสนา เรือนจำและราชทัณฑ์จะต้องพิจารณาว่าหากมีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมาก ผู้แทนศาสนาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจะได้รับการแต่งตั้งขึ้น โดยมีผู้ต้องขังจำนวนมากเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งผู้แทนศาสนาดังกล่าวจะได้รับการอนุญาตให้ได้รับการดูแลอย่างคนปกติและได้รับค่าประกอบศาสนกิจในการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังอื่น ๆ ตามสมควร นอกจากนี้ ผู้แทนศาสนาดังกล่าว ย่อมได้รับความเคารพนับถือจากผู้ต้องขังอื่น ๆ ด้วย

#### 2.2.1.5 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

มงคล วีระศิริ (2547, น. 12-13, อ้างถึงใน ภัทร คงคาทิพย์, 2557, น. 52)

นอกจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติแล้ว

ยังมีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights) ได้บัญญัติหลักการไว้ว่า มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to Life) เป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในส่วนของกลองโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็เช่นกัน ในการให้โอกาสกลับตัวให้โอกาสปรับปรุงตัวโดยพยายามหลีกเลี่ยง ไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษลักษณะที่เป็นการทำลายศักยภาพในการกลับตัวเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิดเองโดยใช้มาตรการการลงโทษที่ไม่ทำให้เกิดรอยมลทินและได้รับการชดเชาด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกในเรือนจำ โดยอาจใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ (Non-Custodial Measures) ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งของผู้กระทำความผิดสมควรได้รับการพิจารณาตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองหรือหากได้รับการเข้าไปรับโทษในเรือนจำแล้ว อาจใช้วิธีการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะ และเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูในศูนย์ควบคุม (Attendance Center) เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความบกพร่องและเป็นสาเหตุให้กระทำผิดขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบทางลบในเรือนจำ

ดังนั้นในเมื่อมาตรการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาถือเป็นมาตรการขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่นานาประเทศให้การยอมรับ ดังนั้น การกำหนดแนวทางในการดำเนินการภายในของแต่ละประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิบัพัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดสภาพบังคับโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพบังคับทางกฎหมายที่กำหนดให้เป็นทั้งการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในแต่ละประเทศและการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องหาก่อนปล่อยตัว

แนวทางในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทางระหว่างประเทศนั้น ได้มุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญของการที่ผู้ต้องขังเมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้วสามารถอาศัยหรือดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งรวมทั้งสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยตนเองทั้งในการฝึกอาชีพและการรู้จักควบคุมตน อย่างไรก็ตามในต่างประเทศได้มีการนำมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวไปตราเป็นกฎหมายและเป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวในรูปแบบต่าง ๆ

### 2.2.2 แนวคิดการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

เสาวคนธ์ เจษฎารักษ์ (2552, น. 27-33, อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยวัฒน์, 2560, น. 25) กล่าวว่า กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำโครงการคืนคนดีสู่สังคม มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อจ้างงานผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ผู้ต้องขังผู้ถูกคุมความประพฤติและเยาวชนที่รับการฝึกอบรมเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีรายได้ประจำระดับหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าของตนเองและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำรวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมให้ยอมรับโครงการคืนคนดีสู่สังคมเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อให้โอกาสผู้พ้นโทษที่เคยดำเนินชีวิตผิดพลาด



และพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดีของสังคม เนื่องจากปัจจุบันสังคมยังมีทัศนคติต่อบุคคลเหล่านี้ในเชิงลบ ทำให้ผู้พ้นโทษประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การว่างงานทำให้ไม่มีรายได้ที่จะสามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้บางคนคิดกลับไปกระทำผิดซ้ำกลายเป็นปัญหาของสังคม ต่อไป

นิตา ศิลารัตน์ (2556, น. 315-316, อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยวัฒน์, 2560, น. 24) กล่าวว่า การปลดปล่อยและการเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคมของผู้ต้องขังหลังการพ้นโทษ

การเตรียมการปลดปล่อย (Pre-Release) หรือการช่วยเหลือผู้ต้องขังที่จะได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำ ให้สามารถปรับตัวให้กลับสู่ครอบครัว สังคม และมีชีวิตปกติ ตลอดจนมีการประกอบอาชีพสุจริตสามารถเลี้ยงครอบครัวและตนเองได้ ถือเป็น การป้องกันสังคมจากอาชญากรรมได้อีกวิธีหนึ่ง แต่จากสภาพแวดล้อมในเรือนจำที่แตกต่างจากสังคมภายนอก การที่ผู้กระทำความผิดต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำนาน ๆ ทำให้ต้องประสบปัญหาในการปรับสภาพชีวิตเพื่อกลับสู่ชีวิตปกติในสังคม ดังนั้น เรือนจำและทัณฑสถานจึงต้องมี การเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะออกไปดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมราชทัณฑ์ (2559, อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยวัฒน์, 2560, น. 21) กล่าวว่า ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้

1. การรับตัวผู้ต้องขัง เป็นกระบวนการแรกเมื่อผู้ต้องขังได้เข้าสู่เรือนจำโดยมีการจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การประเมินจิตใจผู้ต้องขัง ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1.1 ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับผู้ต้องขังโดยละเอียด เพื่อยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรระบุตัวผู้ต้องขัง

1.2 ตรวจสอบตัวบุคคลของผู้ต้องขัง (Identifying) เป็นการบ่งชี้ตัวผู้ต้องขังแต่ละรายเพื่อให้เป็นที่แน่ชัดว่าผู้ต้องขังที่รับไว้ควบคุมนั้นมีตัวอยู่จริง

1.3 การตรวจค้นสิ่งของที่ติดตัวผู้ต้องขัง เพื่อไม่ให้มีสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนเข้าไปในเรือนจำ

1.4 การประเมินสุขภาพกาย/สุขภาพจิต (Medical/Mental Health Assessment) เพื่อเป็นการคัดกรอง การแยกขัง การควบคุม ตลอดจนการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในเรือนจำ

1.5 จัดทำทะเบียนประวัติ (Prisoner's Record) เป็นการจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การแยกขังและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเบื้องต้น (Segregation and Classification Prisoners) เพื่อประโยชน์ในด้านการควบคุม การป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรมหรือเลียนแบบตัวอย่างที่ไม่ดีระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน เพื่อช่วยให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังทำได้สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละราย



รัชชัย ชัยวัฒน์ (2560, น. 22, ก) กล่าวว่า การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Prisoner Classification) เป็นกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Case Management) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงประวัติภูมิหลัง บุคลิกลักษณะและสภาพทั่วไปของผู้ต้องขัง รวมทั้งประวัติความเป็นมาสาเหตุการกระทำผิด พฤติการณ์ กระทำผิดเพื่อให้สามารถกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสภาพของผู้ต้องขังแต่ละคน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ คือ

1. ศึกษา รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องขัง (Collection)
2. วางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละคน (Sentence Plan)
3. นำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละรายที่กำหนดไปปฏิบัติ (Implementation)
4. ติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Monitoring)
5. จำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ (Reclassification)
6. วางแผนหรือโครงการเตรียมปล่อยผู้ต้องขัง (Pre-Release Classification)

รัชชัย ชัยวัฒน์ (2560, น. 22, ข) การจัดทำแผนการต้องโทษ (Sentence Plan) เป็นแผนการต้องโทษโดยมีหลักการที่ว่า “ผู้กระทำผิดสามารถแก้ไขได้ (Positivism)” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของงานราชทัณฑ์ ทำให้ทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของผู้ต้องขัง รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับตัวตนที่แท้จริงของผู้ต้องขังตลอดระยะเวลาการต้องโทษ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับผลการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเป้าหมายสุดท้ายของการทำแผนการต้องโทษ คือ ลดความเสี่ยงในการทำความผิดซ้ำสนับสนุนให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นภายหลังการปล่อยตัว

1. วัตถุประสงค์
  - 1.1 เพื่อวางแผนบำบัดแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน
  - 1.2 เพื่อให้ผู้ต้องขังมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อกลับตนเป็นคนดี
  - 1.3 เป็นเครื่องมือของเรือนจำในการประเมินผู้ต้องขังเพื่อการเลื่อนชั้น การพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษ
  - 1.4 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัย
  - 1.5 ปูองกันสังคมจากอาชญากรรมจากการกระทำผิดซ้ำ
  - 1.6 เพื่อสร้างการยอมรับให้สังคมในการคืนคนดีสู่สังคมของกรมราชทัณฑ์

รัชชัย ชัยวัฒน์ (2560, น. 23, ค) การจัดทำแผนการต้องโทษ (Sentence Plan) มี 5 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1. การประเมิน (Assessment) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาสาเหตุในการกระทำผิด โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต แบบประเมินพฤติกรรม ฯลฯ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลจากแบบจำแนก (จน.1) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวางแผนการตั้งโทษ (Sentence Plan) โดยจะใช้ผลจากการประเมินในข้อ (1) นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนบำบัดโดยพิจารณาจากโปรแกรมที่เรือนจำดำเนินการอยู่และนำเข้าคณะกรรมการจำแนกเพื่อจัดให้เข้าอบรมตามโปรแกรมต่าง ๆ ซึ่งเรือนจำ/ทัณฑสถานทุกแห่งจะมีโปรแกรมหลักและโปรแกรมเฉพาะที่แตกต่างกันไป

3. การปฏิบัติตามแผน (Implement) ที่กำหนดโดยพิจารณาจากระยะเวลาในการตั้งโทษของผู้ต้องขังประกอบด้วย

4. การติดตามผลทบทวนแผนเป็นระยะ (จำแนกซ้ำทุก 6 เดือน) เพื่อดูว่าผู้ต้องขังมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หากมีการพัฒนา ก็สามารถให้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การเลื่อนชั้น การพักโทษ ฯลฯ มีการเข้าอบรมตามแผนบำบัดหรือไม่ ควรมีการปรับเปลี่ยนแผนบำบัดอย่างไรหรือไม่ เหตุที่ต้องมีการติดตามผลเพราะพฤติกรรมผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อม

ราชทัณฑ์ ชัยวัฒน์ (2560, น. 23, ง) จะแบ่งเป็น 2 มิติ คือ

#### 1. มิติที่ 1 ด้านการควบคุม

- 1.1 เรือนจำความมั่นคงสูงสุด (ควบคุมผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรม)
- 1.2 เรือนจำความมั่นคงสูง (ควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงกว่า 15 ปี)
- 1.3 เรือนจำความมั่นคงปานกลาง (ควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี)

#### 2. ภารกิจด้านการปฏิบัติ

- 2.1 การจัดระเบียบเรือนจำ
- 2.2 นโยบาย 5 ก้าวอย่าง
- 2.3 การจัดระบบเสริมความมั่นคง
- 2.4 ความเข้มงวดในการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ
- 2.5 จัดการดูแลผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม ๆ กำหนดกลุ่มผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคน
- 2.6 เจ้าหน้าที่ทุกคนมีการทำบันทึกเหตุการณ์สำคัญเฉพาะหน้า เช่น พฤติกรรมผู้ต้องขังหรือเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ
- 2.7 ส่งข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่วนต่าง ๆ ที่สัมผัสใกล้ชิดผู้ต้องขังให้เจ้าหน้าที่จำแนกรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจการวางแผน (Sentence Plan)

#### 3. มิติที่ 2 ด้านการแก้ไข

- 3.1 เรือนจำความมั่นคงสูงสุด (กลุ่มผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขด้านระเบียบวินัยพัฒนาจิตใจ ปรับทัศนคติ)

3.2 เรือนจำความมั่นคงสูง (กลุ่มผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขด้านระเบียบวินัย พัฒนาจิตใจ ปรับทัศนคติ เพิ่มความรู้ ทักษะวิชาชีพ)

3.3 เรือนจำความมั่นคงปานกลาง (กลุ่มผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขด้านระเบียบวินัย พัฒนาจิตใจ ปรับทัศนคติ เพิ่มความรู้ ทักษะวิชาชีพ การเพิ่มทักษะเฉพาะทาง)

#### 4. ภารกิจด้านการปฏิบัติ

4.1 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง/ติดตาม/จำแนกข้ออย่างต่อเนือง

4.2 ปรับ Sentence Plan ให้เหมาะสม

4.3 การเลื่อน/รักษา/ลดชั้นผู้ต้องขัง

4.4 การพักการลงโทษ/อภัยโทษ

4.5 การลดวันต้องโทษ

4.6 กองนอก/งานสาธารณณะ

4.7 วินัยผู้ต้องขัง

#### 5. ภารกิจด้านการแก้ไข (ดำเนินงานตามแผน Sentence Plan)

5.1 การพัฒนาจิตใจ

5.2 การปรับทัศนคติ

5.3 การเพิ่มทักษะ (ความรู้+วิชาชีพ)

5.4 การเพิ่มทักษะ (ความรู้+วิชาชีพ) เฉพาะทางในเรือนจำความมั่นคงปานกลาง

5.5 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและติดตามผู้พ้นโทษ ขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังให้พร้อมกับความต้องการของสังคม โดยจะเป็นการพัฒนาศักยภาพและสภาพของผู้ต้องขังในทุกมิติ ทั้งในด้านสุขภาพ จิตใจ และความพร้อมในด้านการศึกษาและวิชาชีพ ส่วนการติดตามผู้พ้นโทษโดยเป็นกระบวนการติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือหลังปล่อยในระยะเวลา 1 ปี เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถปรับตัวอยู่กับสังคมชุมชนได้อย่างปกติ ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นกรมราชทัณฑ์จึงได้ประสานความร่วมมือภาคสังคม เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการปกครอง กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมคุมประพฤติ รวมถึงบริษัทห้างร้านหรือเอกชนเข้าร่วมในการดูแลติดตามให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหางาน การแนะนำแหล่งงาน อย่างไรก็ตามสังคมยังมองว่าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัว ยังไม่เป็นคนดีของสังคมตามเป้าประสงค์ของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดสังคมได้ตีตรา (Stigma) พวกเขา เพราะความไม่ไว้วางใจ ไม่มีความเชื่อมั่นในการแก้ไข จึงมักจะไม่ให้โอกาสคนเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นการจะพัฒนากลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องยาก จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและพัฒนาทั่วโลก การสร้างการยอมรับของสังคมชุมชน

ธวัชชัย ชัยวัฒน์ (2560, น. 25, จ) กล่าวว่า กระบวนการทางด้านสังคมสงเคราะห์ ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการควบคุมและพัฒนาผู้ต้องขังตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย
2. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม
3. การบูรณาการภาคสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการสงเคราะห์หลังปล่อยตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์ชุมชน
4. การให้การดูแลด้านสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย อย่างไรก็ตามผู้ต้องขัง ก็คือ บุคคลของสังคมที่กระทำความผิดและต้องเข้ามาอยู่ภายใต้ การดูแลของกรมราชทัณฑ์และเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมผู้ต้องขังจะต้องกลับเข้าสู่สังคมและเป็นบุคคลของสังคมในการคืนบุคคลให้กับสังคม

ธวัชชัย ชัยวัฒน์ (2560, น. 25, ฉ) กล่าวว่า การปล่อยตัวผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ มีวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในกระบวนการปล่อยตัว มี 4 แบบ คือ

1. กรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต การปล่อยตัวกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยตัวในกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิตภายในเรือนจำหรือเสียชีวิตขณะออกรักษาตัวในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลภายนอกเรือนจำก็ถือว่าผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว
2. กรณีผู้ต้องขังถูกประหารชีวิต การปล่อยตัวกรณีผู้ต้องขังถูกประหารชีวิต จะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ศาลตัดสินให้ผู้ต้องขังได้รับโทษประหารชีวิตและถูกควบคุมตัวอยู่ภายในเรือนจำจนถึงวันกำหนดให้ประหารชีวิตและเมื่อผู้ต้องขังถูกประหารชีวิตแล้วก็จะถือว่าผู้ต้องขังคนนั้นได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว
3. กรณีปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข ด้วยวิธีการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก การปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขนั้น กรมราชทัณฑ์มีแนวทางปฏิบัติกรณีการปล่อยตัวผู้ต้องขังแบบมีเงื่อนไข ด้วยวิธี การพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุกถือว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวมีสภาพเป็นผู้ต้องขัง แต่ได้รับโอกาสให้ออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกก่อนครบกำหนดโทษ การปฏิบัติกรณีผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข กำหนดให้ดำเนินการส่งต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวให้กับสำนักงานคุมประพฤติในพื้นที่ที่ผู้ต้องขังจะไปมีภูมิลำเนาเพื่อสำนักคุมประพฤติในฐานะหน่วยงานราชการ ที่มีหน้าที่รับช่วงต่อดูแลติดตามสอดส่องผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวให้ปฏิบัติตนภายใต้เงื่อนไขการคุมประพฤติ หากผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวกระทำความผิดเงื่อนไขคุมประพฤติข้อใดข้อหนึ่งอาจจะถูกจับตัวส่งเข้าคุมขังในเรือนจำตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ต้องมีหมายจับและในทางกลับกันเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาลจะได้รับใบรับรองการพ้นโทษหรือที่เรียกว่าใบบริสุทธิ์
4. กรณีปล่อยตัวแบบไม่มีเงื่อนไข เป็นการปล่อยตัวพ้นโทษตามคำพิพากษาของศาล ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวจะได้รับใบรับรองการพ้นโทษ ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวทั้งแบบมีเงื่อนไข

และแบบไม่มีเงื่อนไข เมื่อได้รับใบรับรองการพ้นโทษถือว่าเป็นประชาชนทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุด บทบาทหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบันมี 2 บทบาท คือ บทบาทในการควบคุมผู้ต้องขังเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลหรือตามคำสั่งของผู้มีอำนาจแต่ในขณะเดียวกัน กรมราชทัณฑ์ ก็มีบทบาทในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคนคนดีสู่สังคม

### 2.2.3 ความหมายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

กรมราชทัณฑ์ (2532, อ้างถึงใน กรวรรณ คำกรเกตู, 2560, น. 40) ได้ให้ความหมายของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวว่า หมายถึง การอบรมแก้ไขฟื้นฟูคุณสมบัติหรือพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่บกพร่องและสังคมไม่พึงปรารถนาให้กลับเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนาภายหลังพ้นโทษออกจากเรือนจำ เนื่องจากปรากฏว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการตัดสินให้จำคุกในเรือนจำ มีสภาพพื้นฐานการศึกษา อาชีพ รายได้ ครอบครัว แตกต่างกัน และส่วนใหญ่ผู้ต้องขังก่อนต้องโทษจะมีอาชีพที่ไม่แน่นอน ฐานะที่ยากจน ครอบครัวที่แตกแยก ฉะนั้นเมื่อผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในการควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์ การอบรมแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ต้องปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการแก้ไขพัฒนาฟื้นฟูพฤติกรรมที่บกพร่องและสังคมที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคลดังกล่าวให้กลับเป็นบุคคลที่สังคมพึงปรารถนา โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ 4 ด้าน คือ

#### 1. ด้านการฝึกวิชาชีพ

1.1 การฝึกทักษะในทางวิชาชีพ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกวิชาชีพ โดยเรือนจำแต่ละแห่งจะมีการฝึกวิชาชีพและการทำงานของผู้ต้องขังไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่นที่เรือนจำนั้น ๆ อยู่ที่ตั้งและวัตถุประสงค์ที่จะนำมาฝึกวิชาชีพต้องเป็นวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษไปแล้วสามารถประกอบอาชีพที่ฝึกอบรมนั้นได้

1.2 การส่งเสริมพัฒนาการฝึกวิชาชีพ ในระบบก้าวหน้า ได้แก่ การจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อฝึกวิชาชีพเฉพาะด้าน การจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเคลื่อนที่เพื่อใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับงานที่ทำ เช่น การสร้างถนน เป็นต้น และการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเข้าเรียนและฝึกฝนเพื่อพัฒนางานวิชาชีพในสถาบันการศึกษานอกเรือนจำ

#### 2. ด้านการศึกษา

2.1 การศึกษาสายสามัญ ได้จัดรูปแบบการศึกษาผู้ใหญ่ ตามหลักสูตรการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จำแนกการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ

- ระดับ 1 สอนให้อ่านออก เขียนได้ หรือเทียบเท่าชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2
- ระดับ 2 เทียบเท่าชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4

ระดับ 3 เทียบเท่าชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6

ระดับ 4 เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

2.2 การศึกษาสายวิชาชีพ การศึกษาสายวิชาชีพของผู้ต้องขังได้จัดในรูปแบบของการศึกษาผู้ใหญ่ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเช่นเดียวกับการศึกษาสายสามัญเมื่อผู้ต้องขังเรียนจบหลักสูตรแล้วมีสิทธิสมัครเข้าสอบ เพื่อรับประกาศนียบัตรตามสาขานั้น ๆ วิชาชีพที่เปิดสอนมีหลายสาขา เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างปูน ช่างสี ช่างเครื่องยนต์ ช่างเรียงพิมพ์ เป็นต้น เรือนจำทัณฑสถานแต่ละแห่งจะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเลือกเรียนวิชาชีพได้ตามความถนัดและความสนใจ

2.3 การศึกษาทางธรรมศึกษาจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาทางธรรมศึกษาตามหลักสูตรของกรมศาสนา จำแนกเป็น 3 ระดับ ระดับธรรมศึกษาตรี ระดับธรรมศึกษาโท ระดับธรรมศึกษาเอก เรือนจำและทัณฑสถานจะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่สนใจศึกษาตามความต้องการและตามความสนใจ

2.4 การศึกษาทางอากาศ จัดทำวิดีโอเทป วิทยุเทปในเรื่องต่าง ๆ เช่น ด้านกีฬา ด้านอาชีพ ประวัติบุคคลสำคัญ ธรรมะ เป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง และเป็นความบันเทิงคลายความเครียด ตลอดจนได้รับความรู้ด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

### 3. ด้านการอบรมศีลธรรม

3.1 การฝึกอบรมจิตตภาวนาสมาธิ (Mental Development) เป็นการพัฒนาจิตใจให้ผู้ต้องขัง โดยจัดเวลา สถานที่ และคัดเลือกผู้ต้องขัง เพื่อให้ฝึกอบรมจิตตภาวนาสมาธิตามความต้องการและเหมาะสมแก่ผู้ต้องขัง

3.2 การอบรมประจำวันหยุดสุดสัปดาห์ เรือนจำและทัณฑสถานจะเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ในวันหยุดประจำสัปดาห์ของผู้ต้องขัง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยกำหนดให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง เช่น ความรู้ตามความเชื่อของศาสนา ยาเสพติด เป็นต้น สามารถนำความรู้เบื้องต้นนี้ไปปฏิบัติได้ทั้งขณะต้องโทษและพ้นโทษแล้ว

3.3 การอบรมเนื่องในวันสำคัญ เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ต้องขังตลอดจนจัดกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องในวันสำคัญของชาติและทางศาสนา

### 4. ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

4.1 การอบรมก่อนปล่อยตัวออกจากเรือนจำ ผู้ต้องขังจะได้รับการอบรมชี้แจงข้อพึงปฏิบัติ เงื่อนไขต่าง ๆ ก่อนได้รับการปล่อยตัว เพื่อที่จะได้เป็นหลักปฏิบัติเมื่อพ้นโทษไปแล้ว เช่น เงื่อนไขการปฏิบัติก่อนพักการลงโทษ การทำบัตรประชาชน การเกณฑ์ทหาร สภาพสังคมในปัจจุบัน และหลักการปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น



4.2 การส่งนักโทษทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี จะได้รับการคัดเลือกให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ โดยได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกเท่ากับวันที่ออกไปทำงานสาธารณะและถ้าหากงานนี้มีประโยชน์ตอบแทนจะได้รับเงินปันผลตอบแทนด้วย

4.3 กิจกรรมอื่น ๆ เป็นการพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนฟื้นฟูผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ ได้จัดขึ้นตามความต้องการของผู้ต้องขังและตามความเหมาะสมของสภาพการคุมขัง ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ บริการห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขัง เป็นต้น

#### 2.2.4 กิจกรรมในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

กรวรรณ คำกรเกต (2559, น. 45) กล่าวว่า ในแต่ละช่วงของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันตามที่ได้กล่าวไปแล้ว แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นช่วงแยกตัวเพื่อให้สมาชิกได้เริ่มลดระดับความเคยชินต่อกลุ่มต่อสภาพของเรือนจำปิดหรือต่อกิจกรรมเดิมมาสู่กิจกรรมเตรียมปล่อย ช่วงนี้จึงเป็นช่วงของการปฐมนิเทศ การวางแผนชีวิตให้กับสมาชิก การทำจำแนกลักษณะรายตัวเป็นหลัก ขณะเดียวกันสมาชิกก็จะได้รับมอบหมายให้ทำงานของทัณฑสถานในช่วงปลายของช่วงแรกนี้อาจเข้ารับการฝึกอบรมทักษะในการทำงานหลักสูตรต่าง ๆ เข้ารับการพิจารณารายกรณี และเป็นกลุ่ม แต่จะไม่เข้ากลุ่มบำบัดเช่นที่เคย นอกจากนี้ อาจเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การนั่งวิปัสสนาและอื่น ๆ ทั้งนี้ในสัปดาห์แรก ๆ จะเป็นการทำจำแนก รายตัว การวางแผนชีวิตเป็นลำดับแรกต่อจากนั้นจึงไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ

ช่วงที่ 2 เป็นการเตรียมพร้อมกลับสู่สังคมอย่างจริงจัง โดยสมาชิกจะเข้ารับการฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ตามที่ได้วิเคราะห์วางแผนชีวิตไว้แล้ว นอกจากนี้สมาชิกแต่ละคนแต่ละประเภท ความผิดจะเข้ารับการอบรมตามหลักสูตร “โปรแกรมเฉพาะ” ที่เหมาะสม หลักสูตรดังกล่าว เช่น การจัดการกับความขัดแย้ง การระงับความโกรธ การลดความเครียด การปรับตัวเข้ากับสังคมมารยาทในสังคม การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การบริหารการเงินค่าใช้จ่าย การใช้เวลาว่างและที่สำคัญ คือ การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งจะเป็หลักสูตรหลัก นอกจากนี้สมาชิกยังอาจได้รับการปฏิบัติ เช่นเดียวกับช่วงแรก คือ ทำงานของทัณฑสถาน เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา รับการปรึกษาเฉพาะราย หรือกลุ่มที่สำคัญในช่วงนี้ ครอบครัวจะเข้ามามีบทบาทในการเตรียมผู้ต้องขังกลับสู่สังคมอาจมีการทำกิจกรรมครอบครัวบำบัดเสริมเข้ามาด้วย

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงเตรียมปล่อย ช่วงนี้เป็นช่วงที่พยายามทำให้สมาชิกมีอิสระมากขึ้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมภายนอก อาจมีการอนุญาตให้ออกไปทำงานในชุมชนมากขึ้นการเข้ารับการอบรมทักษะการทำงานและการประกอบอาชีพ ขณะที่ครอบครัวและชุมชนจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น อาจมีการจัดกิจกรรม “คืนคนดีสู่สังคม” กรณีของคนที่มีครอบครัวรองรับก็จะให้ครอบครัวเตรียมรับกลับถ้าไม่มีครอบครัวอาจต้องประสานกับชุมชน ซึ่งรวมถึงเรื่องการหางานให้ผู้ต้องขังทำ หลังพ้นโทษในขณะที่กิจกรรมอื่น ๆ จะหยุดหรือลดลงไป ทั้งนี้เพื่อเตรียมการกลับสู่สังคมอย่างจริงจัง

จากการดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้ง 3 ช่วงดังกล่าว จะเห็นว่าช่วงที่ 2 เป็นระยะที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นเนื้อหาหลักของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยจะเน้นบทเรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งจัดให้ผู้ต้องขังที่จะเตรียมปล่อย แต่ผู้ต้องขังคนใดจะเข้าอบรมในหลักสูตรใดหรือโปรแกรมใดนั้นขึ้นอยู่กับกรจำแนกลักษณะซึ่งจะต้องพิจารณาจากความบกพร่อง หรือปัญหาความต้องการของผู้ต้องขังคนนั้น ๆ ว่าควรได้รับการจัดเข้าอบรมในโปรแกรมใด โดยเฉพาะการเข้ารับการอบรมในโปรแกรมเฉพาะซึ่งจะเน้นการปรับตัวและการเพิ่มทักษะในการกลับเข้าสู่สังคม

### 2.2.5 การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (Relapse Prevention)

กรวรรณ คำกรเหตุ (2559, น. 46) กล่าวว่า การป้องกันการกระทำผิดซ้ำเป็นหลักสูตรย่อยส่วนหนึ่งที่จะต้องสอนให้สมาชิกของศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนำไปไว้ใช้ต่อสู้กับแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมและจิตใจของเขาเองเมื่อกลับเข้าสู่สังคม โดยการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเป็นกระบวนการในการที่ทำให้ผู้กระทำผิดไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เน้นที่การเรียนรู้ทักษะในการควบคุมสถานการณ์หรือตัวกระตุ้นที่จะนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ขณะเดียวกันก็สร้างความเข้มแข็งขึ้นในจิตใจโดยการเรียนรู้ทักษะในการป้องกันตนเองหรือทักษะในการจัดการกับความรู้สึกของตนเองเมื่อเผชิญกับตัวกระตุ้น ซึ่งจะต้องได้รับการฝึกฝนนอกจากนี้ยังต้องฝึกพัฒนาจิตใจไปสู่การตั้งใจที่จะมีชีวิตที่ปลอดจากสิ่งผิดกฎหมาย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการกระทำผิดซ้ำจะเกิดขึ้นได้จากตัวกระตุ้นผนวกกับแรงจูงใจซึ่งจะต้องไปด้วยกัน หากมีแรงจูงใจที่ไม่ดี มีความเข้มแข็งไปบวกกับตัวกระตุ้นก็อาจจะไม่ไปกระทำผิดอีกเพราะเขาจะหนีไปจากตัวกระตุ้นหรือหากมีแต่ตัวกระตุ้นแต่ไม่มีแรงจูงใจหรือมีจิตใจที่เข้มแข็งก็อาจจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำจึงต้องทำทั้ง 2 ทางคือ สร้างแรงจูงใจหรือจิตใจที่เข้มแข็งขึ้นในตัวผู้ที่จะพ้นโทษและสอนเทคนิคการหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยง

อย่างไรก็ตาม ในการสร้างแรงจูงใจหรือจิตใจที่เข้มแข็งนั้น ผู้ที่จะพ้นโทษได้รับการบำบัดและฟื้นฟูมาแล้วในเรื่องจำตามโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูในช่วงแรก ถือได้ว่าผ่านการบำบัดฟื้นฟูมาจนมีความเข้มแข็งของจิตใจที่จะไม่หวนกลับไปทำผิดอีก ดังนั้นในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจึงต้องหันมาเน้นการฝึกทักษะการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยการเรียนรู้ถึงตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยงว่ามีสิ่งใดบ้างเป็นตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยง ควรจะหลีกเลี่ยงอย่างไรและจะจัดการกับสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไรแต่ตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยงของผู้กระทำผิดแต่ละประเภทและผู้กระทำผิดแต่ละคนจะแตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของนักบำบัดที่จะต้องศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้กระทำผิดแต่ละคนแต่ละประเภทว่าสิ่งใดหรือสถานการณ์ใดเป็นตัวกระตุ้นบ้าง วิธีการในการศึกษาอาจทำได้โดยมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์

3. การทำกรณีศึกษาเฉพาะราย
4. การให้เขียนประวัติส่วนตัว
5. การวาดภาพ

จากนั้น จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปว่าบุคคลผู้นั้นควรหลีกเลี่ยงหรือจะต้องระมัดระวังต่อสถานการณ์ใด ทั้งนี้โดยมีการจัดทำสิ่งที่เรียกว่า “การวางแผนการป้องกันการกระทำผิดซ้ำรายบุคคล” (Individual Relapse Prevention Planning)

โดยทั่วไปตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยงอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ในข้อนี้ปัจจัยสภาพแวดล้อมจะนำมาซึ่งตัวกระตุ้นหรือสถานการณ์เสี่ยง เช่น การปรากฏตัวของเหยื่อในกรณีของผู้กระทำผิดทางเพศต่อเด็กหรือการมียาเสพติดไว้ในครอบครองหรืออยู่ในแหล่งในกรณีของผู้ติดยาหรือการไปปรากฏตัวในที่ที่ล่อแหลมดังกล่าว การมีอาวุธครอบครองในกรณีของผู้ที่มีอารมณ์ฉุนเฉียวและการกระทำผิดโดยใช้ความรุนแรงสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นตัวกระตุ้นได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น การป้องกันจะต้องสอนทักษะให้สมาชิกรู้ว่าปัจจัยใดควรหลีกเลี่ยง เช่น สมาชิกที่กระทำผิดในคดีข่มขืนเด็ก ควรหลีกเลี่ยงที่จะไปปรากฏตัวในที่ที่มีเด็กอยู่มาก เช่น สนามเด็กเล่นในสวนหรือไปเดินในที่เปลี่ยว ไม่ประกอบอาชีพที่มีโอกาสใกล้ชิดกับเด็ก เช่น คนเลี้ยงเด็ก โค้ชกีฬา หรือครู สมาชิกที่กระทำผิดในคดียาเสพติดก็ควรหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนเลว การไปร่วมงานฉลอง กินเหล้า เที่ยวเตร่ หรืออยู่อาศัยในแหล่งยาเสพติด เป็นต้น

2. ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในเกี่ยวข้องกับอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ของสมาชิก โดยเฉพาะการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ บางคนเป็นผู้ที่ถูกปลุกเร้าอารมณ์ได้ง่ายกว่าผู้อื่นหรือมีอารมณ์โกรธง่ายกว่าผู้อื่น นอกจากนี้ทัศนคติก็เป็นเรื่องสำคัญ เช่น ผู้กระทำผิดทางเพศมักมีทัศนคติในการป้องกันการกระทำผิดของตนเอง เช่น “เด็กให้ทำ” “สอนเพศศึกษาให้เด็ก” หรือ “ไม่ได้ทำร้ายอะไรเด็ก” เป็นต้น หรือกรณีของการฝืนกลางวัน สมาชิกบางคนจะมีการฝืนกลางวัน และสร้างจินตนาการในการเข้าไปกระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นการกลับไปเสพยาเสพติดหรือมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่ต้องสอนทักษะในการหลีกเลี่ยงและควบคุมให้สมาชิกเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

ปัจจัยทั้งสองประเภทนี้ เป็นปัจจัยที่ผู้กระทำผิดจะต้องเรียนรู้และฝึกทักษะในการที่จะหลีกเลี่ยง จัดการ ควบคุม เพื่อมิให้ปัจจัยเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้กลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

### 2.2.6 ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

ปัญหาที่มีอยู่ว่าโปรแกรมการเตรียมการปลดปล่อยจะดำเนินการที่ใด คำตอบ คือ ที่ใดก็ได้ ไม่ว่าจะ เป็นในเรือนจำหรือแยกออกมาเป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อยโดยเฉพาะ

นัทธี จิตสว่าง (2546, อ้างถึงใน กรวรรณ คำกรเกตุ, 2559, น. 48) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำในกรณีที่ไม่สามารถจะจัดตั้งศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแยกออกมาเป็นอิสระหรือไม่สะดวกในทางปฏิบัติที่เรือนจำจะจัดส่งผู้ต้องขังไปเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยยังศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยอาจมีการจัดตั้งแดนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยหรือแยกห้องขังหรือกันสถานที่บางส่วนสำหรับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษมาเข้าโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จุดสำคัญ คือ จะต้องจัดหาสถานที่ ที่ผู้ต้องขังจะแยกออกมาจากผู้ต้องขังอื่น ๆ ที่สามารถจะผ่อนคลายและมีความเป็นอิสระมากขึ้นใกล้ชิดกับสังคมภายนอกมากขึ้น อาจได้รับการอนุญาตให้อ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ เพื่อรับข่าวสารภายนอก มีการอนุญาตให้ทำงานภายนอกในบางครั้งและที่สำคัญได้มีโอกาสเข้าร่วมในโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจนครบหลักสูตร

1. ในกรณีที่แดนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยขาดความเป็นสัดส่วนหรือความเป็นอิสระแยกจากผู้ต้องขังอื่น ๆ ก็จะมีผลให้ผู้ต้องขังในโครงการมีอิสระน้อยลงในทางตรงกันข้ามถ้าเรือนจำมีแดนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเป็นสัดส่วนแยกจากแดนอื่น ๆ ก็จะสามารถจัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยได้เต็มรูป เนื่องจากสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังในแดนเตรียมการปลดปล่อยมีสภาพและอิสระแตกต่างจากผู้ต้องขังอื่น ๆ โดยให้มีสภาพใกล้ชิดสังคมภายนอกให้มากที่สุดอย่างไรก็ตาม ภายใต้กำแพงสี่เหลี่ยม การจัดให้ผู้ต้องขังมีอิสระและใกล้ชิดกับชุมชนจะทำให้ยากกว่าการจัดโปรแกรมในศูนย์เตรียมการปลดปล่อยที่ตั้งอยู่ในชุมชนหรือมีลักษณะเป็นพันธุสถานเปิด

2. การเตรียมการปลดปล่อยในศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยปกติศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่อยู่ในเมืองตั้งอยู่ในชุมชนมีลักษณะเป็นศูนย์ เป็นบ้าน หอพัก ที่มีอาณาเขตเป็นส่วนตั้งอยู่ในชุมชนสำหรับเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะกลับไปสู่สังคมเมืองโปรแกรมส่วนใหญ่ นอกเหนือการจัดหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตามปกติแล้วยังจะเน้นการการอนุญาตให้ออกไปทำงานในชุมชนหรือออกไปสมัครงานในชุมชนในเวลากลางวันและกลับมาพักในศูนย์เวลากลางคืน ศูนย์ดังกล่าวนี้ นิยมปฏิบัติในประเทศตะวันตก ซึ่งผู้ต้องขังมักกลับไปสู่สังคมเมือง

3. สำหรับศูนย์การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่จัดตั้งในพันธุสถานเปิดนั้นมุ่งพัฒนาผู้ต้องขังที่กำลังจะกลับเข้าสู่สังคมในชนบทเป็นหลัก ผู้ต้องขังที่เข้ารับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่พันธุสถานเปิด อาจมีอยู่ 2 พวก คือ พวกที่มีกำหนดโทษเหลือ 6 เดือน ถึง 2 ปี พวกนี้ยังไม่ถือว่าเป็นควรนำเข้าสู่โปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแต่เข้าไปอยู่ในพันธุสถานเปิดเพื่อทำงานเกษตรและเตรียมการก่อนเข้าโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยต่อไป เมื่อกำหนดโทษที่จะปล่อยตัวเหลือ

ไม่เกิน 6 เดือน เมื่อผู้ต้องขังที่เข้ามาอยู่ในทัณฑสถานเปิดเหลือโทษต่อไปหรือเหลือกำหนดที่จะปล่อยพักโทษประมาณ 6 เดือน ทัณฑสถานควรจัดโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยต่อไปอย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าโดยหลักการแล้วโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยควรจะดำเนินการต่อเนื่องจากโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู เช่น ชุมชนบำบัด หรือโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังทางเพศ เพื่อให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง การจัดโปรแกรมการเตรียมการปลดปล่อยในทัณฑสถานเปิดจะมีข้อได้เปรียบการจัดในเรือนจำตรงที่ผู้ต้องขังจะมีอิสระมากขึ้นกว่าอยู่ในเรือนจำ มีลักษณะคล้ายสังคมภายนอกมีโอกาสที่จะใกล้ชิดกับชุมชนได้มากกว่าการเข้าร่วมโปรแกรมชุมชนบำบัดในเรือนจำ

4. โดยสรุปการดำเนินการในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ว่ากรณีใดจะต้องมีการดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอน ตั้งแต่ในการจำแนกลักษณะ ขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟู ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและขั้นตอนการติดตามดูแลในชุมชน ทั้งนี้โดยมีการวางแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการบำบัดฟื้นฟูครบขั้นตอนและสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้

ในส่วนของขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนับเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เพราะจะเป็นการเตรียมการให้ผู้กระทำผิดได้นำสิ่งที่เรียนรู้จากโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูไปใช้ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินในขั้นตอนนี้จึงเน้นไปที่การหลักสูตรอบรมให้ความรู้ในการใช้ชีวิตในชุมชนและการปรับสภาพของสมาชิกในโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูให้คุ้นเคยกับสภาพในชุมชน ไม่ยึดติดกับความคุ้นเคยเดิมในโปรแกรม นอกจากนี้ยังจะต้องมีการสอนทักษะในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยงหรือปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่ การกระทำผิดซ้ำและหากว่าได้มีการดูแลหลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพในชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังแล้วก็น่าจะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ปรับตัวเข้ากับสังคมและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

## 2.3 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

### 2.3.1 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 คือ สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมิได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล อาทิ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners /SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการ



ที่มีใช้การควบคุมซึ่งสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการและไม่สามารถดำเนินการให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารงานเรือนจำ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการราชทัณฑ์เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด ฟ้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง กับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ให้ไว้ ณ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 เป็นปีที่ 2 ในรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

หมวด 4 ผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

มาตรา 40 เพื่อประโยชน์ในการจัดชั้น จัดกลุ่ม ควบคุม แยกคุมขัง แก้ไข บำบัด ฟ้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังให้อธิบติจัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงโทษและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด ลักษณะความผิด ความรุนแรงของคดี การกระทำความผิดที่ได้กระทำมาก่อนแล้วและความประพฤติและวินัยในระหว่างคุมขัง ตลอดจนระยะเวลากำหนดโทษคุมขังที่เหลืออยู่ของผู้ต้องขังดังกล่าวและให้อธิบติมีอำนาจย้ายผู้ต้องขัง ตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขังดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังเกี่ยวกับพฤติการณ์การกระทำความผิด ลักษณะความผิดและความรุนแรงของคดีตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องกำหนดถึงเรื่องการกระทำความผิดโดยบันดลโทษ โดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือความเป็นอาชญากรโดยสันดาน

มาตรา 41 ภายใต้บังคับมาตรา 40 เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำให้อธิบติจัดให้มีระบบการจัดชั้น การจัดกลุ่มผู้ต้องขังและการแยกคุมขัง โดยต้องคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ตามมาตรา 31 และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละชั้น การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟ้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ



มาตรา 42 เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพหุติস্যผู้ต้องขัง ให้กลับตนเป็นคนดีให้อธิบดีจัดให้มีระบบการพัฒนาพหุติস্যผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสม เกี่ยวกับการพัฒนาพหุติস্যผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาได้รับการอบรม ทั้งด้านคุณธรรม และจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม กิจกรรม สันทนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจ เพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพหุติস্যผู้ต้องขังและรับรู้ถึงข่าวสารและความเปลี่ยนแปลง ของโลกภายนอก ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

#### หมวด 6 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

มาตรา 64 ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับ ตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธี และเหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 65 ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจากคุกตามระเบียบที่กรม ราชทัณฑ์กำหนดให้เรือนจำจัดให้พักการทำงานและในกรณีที่เหมาะสมให้จัดแยกคุมขังไว้ต่างหาก จากผู้ต้องขังอื่นแล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

มาตรา 67 เมื่อจะปล่อยผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. เรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการ
2. จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มี เครื่องแต่งกายจะแต่งออกจากเรือนจำ
3. ทำหลักฐานการปล่อยตัว
4. คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ
5. ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ

#### 2.3.2 ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561

เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2561 กรมราชทัณฑ์ ได้ออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 เพื่อให้มีกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาผู้ต้องขังได้ อย่างถูกวิธีและเหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายหลังพ้นโทษ ได้อย่างเหมาะสม พันตำรวจเอก อนุรักษ์ เศวตนันท์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์คนปัจจุบันได้อาศัยอำนาจ ตามความในมาตรา 64 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้ออกระเบียบ กรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ หรือหนังสือสั่งการอื่นใด ซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 เมื่อเรือนจำได้รับตัวผู้ต้องขังที่คดีถึงที่สุดแล้ว ให้จัดเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ต้องขังนั้นเพื่อการปล่อยตัวกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายหลังพ้นโทษตามความเหมาะสม เช่น การจัดให้มีกิจกรรมหรือการอบรม เพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องขังและครอบครัว เพื่อให้ความช่วยเหลือในชั้นการปรับตัวสู่สังคม หรือให้ความช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังตามสภาพปัญหาและความจำเป็น

ข้อ 5 เรือนจำพึงจัดให้นักโทษเด็ดขาดที่เหลือโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหนึ่งปีหรือกำหนดระยะเวลาตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเข้าโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้กับผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัวจากการลดโทษหรือพักการลงโทษด้วย

ข้อ 6 ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวจะได้รับยกเว้นการทำงานตามหน้าที่ปกติ เว้นแต่งานสุขาภิบาลเรือนจำหรือที่เกี่ยวข้องกับอนามัยของตนเอง

ข้อ 7 การจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี มีคุณค่าต่อสังคมและเตรียมตัวเพื่อออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยกิจกรรม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาด้านร่างกาย การฝึก และเสริมสร้างระเบียบวินัย
2. การพัฒนาด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต
3. การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม
4. การเตรียมความพร้อมด้านประกอบอาชีพ

ข้อ 8 การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ให้ดำเนินการกิจกรรมในเรือนจำ เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หรือศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หรือเรือนจำ หรือสถานอื่นใดที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

ให้เรือนจำกำหนดสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งภายในเรือนจำสำหรับการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

ข้อ 9 ให้นักโทษเด็ดขาดมีโอกาสพบนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีความรู้หรือผ่านการอบรมด้านสุขภาพจิตเพื่อตรวจสอบหรือสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพจิต ทัศนคติ ความคิดเห็น รวมถึงความประสงค์ที่จะได้รับการช่วยเหลือ

ให้เรือนจำรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการดำเนินการตามความในวรรคหนึ่งไว้ในทะเบียนประวัติของผู้ต้องขังรายนั้น

ข้อ 10 นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ต้องขังที่พ้นโทษ รวมถึงเจ้าพนักงานเรือนจำพึงให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้ต้องขังถึงการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ การควบคุมตนเอง ความตระหนักในคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่น ความมีจิตสาธารณะ การแก้ไขปัญหา ทักษะ การปฏิเสธ การวางแผนอนาคตภายหลังการพ้นโทษและอื่น ๆ ที่เห็นสมควร

ข้อ 11 เพื่อประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังให้เรือนจำ จัดให้มีอาสาสมัครหรือวิทยากรด้านต่าง ๆ เช่น นักจิตวิทยา ผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ผู้ทำงานด้านสังคม สงเคราะห์หรือผู้มีความรู้เฉพาะทางอื่น ๆ เพื่อการแนะนำให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังโดยอาสาสมัคร หรือวิทยากรดังกล่าวให้ขึ้นทะเบียนไว้กับเรือนจำ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้พิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับและความมั่นคง ปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำประกอบกัน

การดำเนินการตามข้อนี้สามารถทำได้กับผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือเป็นกลุ่มก็ได้ตาม ความเหมาะสมของเวลา สถานที่ และจำนวนผู้เข้าร่วม โดยให้ผู้บังคับบัญชาการเรือนจำเป็นผู้พิจารณา อนุญาต

ข้อ 12 เมื่อผู้ต้องขังร้องขอหรือเรือนจำเห็นสมควรเรือนจำอาจให้ผู้ต้องขังได้พบกับบุคคล ในครอบครัว พระภิกษุ ผู้นำศาสนาที่ผู้ต้องขังเคารพนับถือ บุคคลอื่นใดในชุมชนที่ผู้ต้องขังเคยอาศัย หรือใช้ชีวิตอยู่หรือบุคคลหรือองค์กรอื่นใดที่มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ประจักษ์ในสังคมเพื่อให้ผู้ต้องขัง ได้รับการแก้ไข พัฒนาพฤติกรรม การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายหรือจิตใจที่ดีขึ้นหรือมีผลต่อการเข้าไปใช้ชีวิต ร่วมกับชุมชนอย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ

ข้อ 13 เพื่อประโยชน์ในการให้ผู้ต้องขังได้ประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังพ้นโทษแล้ว ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ อาทิ ความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและพัฒนาการของสังคม ตามโอกาส

ข้อ 14 เพื่อให้ผู้ต้องขังออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุขให้เรือนจำ ประสานงานร่วมกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ต้องขังที่พ้นโทษเพื่อให้ ผู้ต้องขังสามารถดูแลตนเองและกลับภูมิลำเนาของตนได้ทันทีภายหลังได้รับการปล่อยตัว

ข้อ 15 ในการดำเนินการตามระเบียบนี้ อาจได้ชุมชนหรือเอกชนหรือหน่วยงานอื่นใด เข้ามามีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดในโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ผู้ต้องขังก็ได้

ข้อ 16 ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์รักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจวินิจฉัยปัญหา เกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

### 2.3.3 โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (2563) ได้จัดทำโครงการเตรียมความพร้อมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชื่อโครงการ โครงการเตรียมความพร้อมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3. ผู้อำนวยการโครงการ ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

4. ระยะเวลาดำเนินการ ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน-31 กรกฎาคม 2563

5. ความสอดคล้องนโยบายและแผน แผนปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม ด้านการส่งเสริมคนดี สู่สังคม โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

5.1 ลดการกระทำผิดซ้ำของผู้ผ่านการพัฒนาพฤตินิสัย

5.2 ผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ตามมาตรฐานสากล

5.3 ผู้กระทำความผิดได้รับการพัฒนาให้มีการศึกษามีอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

6. หลักการและเหตุผล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางการดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยไว้ คือ โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคมสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุและโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินงานปีละ 2 ครั้ง แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรมราชทัณฑ์จึงได้พิจารณาบูรณาการปรับแผนการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทั้งสองโครงการดังกล่าวเป็นโครงการร่วมเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนภายใต้ “โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม” โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

6.1 นักโทษเด็ดขาดที่สูงอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

6.2 นักโทษเด็ดขาดที่อายุตั้งแต่ 60 ปีแต่ไม่ถึง 70 ปี

6.3 นักโทษเด็ดขาดที่อายุตั้งแต่ 57 ปีแต่ไม่ถึง 59 ปี

6.4 นักโทษเด็ดขาดที่เข้าเกณฑ์โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 6 เดือน-1 ปี

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้สำรวจผู้ต้องขังทั้ง 4 กลุ่ม ที่อยู่ในเรือนจำเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่ามีนักโทษเด็ดขาด ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน 678 คน เป็นชาย จำนวน 602 คน เป็นหญิง จำนวน 76 คน จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจึงได้จัดทำโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดี สู่สังคมสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุและโครงการเตรียมความพร้อม

ก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำต่อไปไม่เกิน 6 เดือน-1 ปี เพื่อเปิดโอกาสให้นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี มีความวิริยะอุตสาหะได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และมีความพร้อมทางด้านร่างกาย และจิตใจสามารถออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมภายหลังพ้นโทษไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

## 7. วัตถุประสงค์

7.1 เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาดได้รับการปล่อยตัวได้รับการเตรียมความพร้อมสามารถวางแผน การดำเนินชีวิต มีความพร้อมกลับสู่สังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ภายหลังพ้นโทษ

7.2 เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาดได้รับการเสริมสร้างความรู้ พัฒนาร่างกาย พัฒนาทัศนคติและพัฒนาอาชีพ มีโอกาสประกอบอาชีพที่สุจริตเกิดแรงจูงใจในการปรับตนเป็นคนดี

7.3 เพื่อส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน ประชาชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับนักโทษเด็ดขาด

7.4 เพื่อให้ นักโทษเด็ดขาด คลายความกดดันทางจิตใจ และบรรเทาความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ รู้สึกว่ายังเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าต่อสังคมจะได้ประพฤติดนเป็นพลเมืองที่ดีในภายหลังพ้นโทษ

## 8. กลุ่มเป้าหมาย

8.1 นักโทษเด็ดขาดที่สูงอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน เป็นชาย จำนวน 6 คน เป็นหญิง จำนวน 1 คน

8.2 นักโทษเด็ดขาดที่อายุตั้งแต่ 60 ปีแต่ไม่ถึง 70 ปี จำนวน 70 คน เป็นชาย จำนวน 61 คน เป็นหญิง จำนวน 11 คน

8.3 นักโทษเด็ดขาดที่อายุตั้งแต่ 57 ปีแต่ไม่ถึง 59 ปี จำนวน 23 คน เป็นชาย จำนวน 19 คน เป็นหญิง จำนวน 4 คน

8.4 นักโทษเด็ดขาดที่เข้าเกณฑ์โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีโทษเหลือจำต่อไปไม่เกิน 6 เดือน-1 ปี จำนวน 587 คน เป็นชาย จำนวน 527 คน เป็นหญิง จำนวน 60 คน รวมจำนวนนักโทษเด็ดขาดที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 678 คน เป็นชาย 602 คน เป็นหญิง 76 คน

## 9. พื้นที่ดำเนินการ

9.1 ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

9.2 ภายในแดนหญิง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

## 10. วิธีดำเนินการ

10.1 เขียนโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

10.2 จัดทำแผนดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดี

สู่สังคม

10.3 ขออนุมัติโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม และขออนุมัติใช้เงินงบประมาณจากดอกเบียอันเกิดจากเงินกลางของส่วนราชการในสังกัดกระทรวง ยุติธรรมเพื่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

10.4 จัดทำแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

10.5 จัดทำแผนการฝึกอบรมนักโทษเด็ดขาดโดยใช้หลักสูตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ใช้ระยะเวลาดำเนินงาน 4 สัปดาห์ (1 เดือน) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักโทษเด็ดขาด ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ความคิด ทักษะคดี ด้านการฝึกวิชาชีพ และการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวและสังคมหลังพ้นโทษ โดยแยกเป็นกลุ่มเนื้อหาในการเตรียมความพร้อมเพื่อกลับสู่สังคม (จำนวน 120 ชั่วโมง) แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

10.5.1 การส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย เพื่อเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายของผู้ต้องขัง การส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการดูแลตนเอง อาหารและโภชนาการ การออกกำลังกาย โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไปรวมทั้งการป้องกันโรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำ จำนวน 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 6 ชั่วโมง (รวม 30 ชั่วโมง)

10.5.2 การพัฒนาด้านจิตใจและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม กระบวนการคิด และการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านจิตใจ การเสริมสร้างทัศนคติและความคิดเชิงบวก โดยเน้นการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักศาสนาต่าง ๆ ภาควิชาและภาคปฏิบัติ จำนวน 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 6 ชั่วโมง (รวม 30 ชั่วโมง)

10.5.3 การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมการฝึกทักษะอาชีพ การประกอบอาชีพอิสระ การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอาชีพ ฝึกฝนทักษะการประกอบอาชีพ ความรู้อิสระต่าง ๆ เพื่อให้สร้างคุณค่าให้นักโทษเด็ดขาด มีรายได้สามารถแบ่งเบาภาระของครอบครัว โดยเน้นงานที่ไม่ต้องใช้กำลังแรงงาน ไม่ต้องเคลื่อนไหวร่างกายมาก และหลีกเลี่ยงการทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมง ควรเน้นอาชีพอิสระที่มีความซับซ้อนน้อย มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาการเรียนรู้และไม่ต้องอาศัยการจดจำมากนัก จำนวน 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 6 ชั่วโมง (รวม 30 ชั่วโมง)

10.5.4 การเตรียมความพร้อมด้านครอบครัวและการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ ผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไป เพื่อให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการและบุคคลทั่วไป มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ ตลอดจนการให้คำปรึกษา (Counselling) เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ เกิดวางแผนการประกอบอาชีพและการเตรียมความพร้อมครอบครัวและชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว บูรณาการภาคสังคมเข้ามามีส่วนรวมในการให้ความรู้ทำความเข้าใจกับคนเคยเพื่อส่งต่อ



และประสานงานการให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้ต้องขัง พันโทษกลับเข้าสู่ครอบครัวและสังคม จำนวน 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 6 ชั่วโมง (รวม 30 ชั่วโมง)

#### 11. การติดตามประเมินผล

11.1 รายงานผลการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคมสำหรับผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมภาพถ่ายกิจกรรมส่งรายงานกรมราชทัณฑ์

11.2 ติดตามผลการดำเนินงานและเอกสารติดตามพฤติกรรมผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ พร้อมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาการประกอบอาชีพและส่งต่อหน่วยงานในเครือข่ายภาคสังคมสงเคราะห์ต่อไป

11.3 สรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหา เสนอกรมราชทัณฑ์

#### 12. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 นักโทษเด็ดขาดได้รับการปล่อยตัวได้รับการเตรียมความพร้อมปล่อยสามารถวางแผน การดำเนินชีวิต มีความพร้อมกลับสู่สังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ภายหลังพ้นโทษ

12.2 นักโทษเด็ดขาดได้รับการเสริมสร้างความรู้ พัฒนาร่างกาย พัฒนาทัศนคติ พัฒนาจิตใจและพัฒนาอาชีพมีโอกาสประกอบอาชีพที่สุจริตเกิดแรงจูงใจในการปรับตนเป็นพลเมืองที่ดี

12.3 ครอบครัว ชุมชน ประชาชน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับนักโทษเด็ดขาด

12.4 นักโทษเด็ดขาด คลายความกดดันทางจิตใจ และบรรเทาความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ รู้สึกว่ายังเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าต่อสังคม จะได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีภายหลังพ้นโทษและไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำอีก

## 2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

ในการทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัย ได้ศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานและกำหนดปัจจัยไว้ จำนวน 9 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน และปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

**2.4.1 ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการฝึกวิชาชีพในสาขาอาชีพที่แปลกใหม่และทันสมัย ได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความถนัดและความสนใจ ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

**2.4.2 ปัจจัยด้านการศึกษา** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาเรียนรู้ในเรือนจำ ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ ได้เลือกรับการศึกษาตามความถนัดและความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว

**2.4.3 ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการอบรมศีลธรรมจากวิทยากรและผู้นำทางศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติและศาสนาเป็นประจำ ได้รับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน

**2.4.4 ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ** หมายถึง มีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง พัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ พัฒนาจิตใจตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ได้รับการอบรมการพัฒนาจิตใจจากเรือนจำ และนำความผิดพลาดในอดีตมาปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง

**2.4.5 ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ ได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่ ได้รับการตรวจสุขภาพ เป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนด และได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง

**2.4.6 ปัจจัยด้านครอบครัว** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวเป็นประจำ มีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะภายหลังได้รับการปล่อยตัว ได้รับความอบอุ่นจากบุคคล

ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ครอบครัวของท่านยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

**2.4.7 ปัจจัยด้านทัศนคติ** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม มีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับในสิ่งที่ดีและมีความสุขให้โทษแก่ตนเองและผู้อื่นเสมอเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น และมีความรู้สึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และขอความช่วยเหลือต่อผู้อื่นเสมอ

**2.4.8 ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน** หมายถึง การที่ผู้ต้องขังมีความมุ่งมั่นแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและชุมชนในปัจจุบันได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชนและชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี

**2.4.9 ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์** หมายถึง นโยบายของกรมราชทัณฑ์ที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เช่น นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทำให้มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังทำให้มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ทำให้มีจิตอาสาในการทำมาหากิน นโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำให้มีสุขภาพแข็งแรง และนโยบายโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ขนาดเล็กตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

## 2.5 บริบททั่วไป

เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ในการควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีมีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งมีบริบททั่วไป ดังนี้ (เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2559, น. 1-3)

**2.5.1 เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม** เปิดทำการเมื่อ พ.ศ. 2530 โดยตั้งอยู่ที่บริเวณสวนสุขภาพบนถนนนครสวรรค์ตรงข้ามกับโรงเรียนสารคามพิทยาคม ซึ่งเดิมคับแคบไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวงจึงก่อสร้างใหม่ในสถานที่ปัจจุบันเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม (แต่ก่อนขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย) ให้เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดมหาสารคาม และตามคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมายอื่น กำหนดโทษไม่เกิน 20 ปี

**2.5.2 ที่ตั้งและภูมิประเทศ** ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่เลขที่ 79 หมู่ 14 ถนนแจ้งสนิท (สายมหาสารคาม-ร้อยเอ็ด) ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ห่างจากตัวเมือง 7 กิโลเมตร ฝั่งตรงข้ามมีบึงน้ำมัน ปตท.ขนาดใหญ่ มีร้านอาหาร ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ตั้งอยู่บนที่สูง น้ำท่วมไม่ถึง เดิมเป็นป่าช้าสาธารณะ มีพื้นที่ จำนวน 53 ไร่ 1 งาน แบ่งเป็นเนื้อที่ภายในกำแพงเรือนจำ

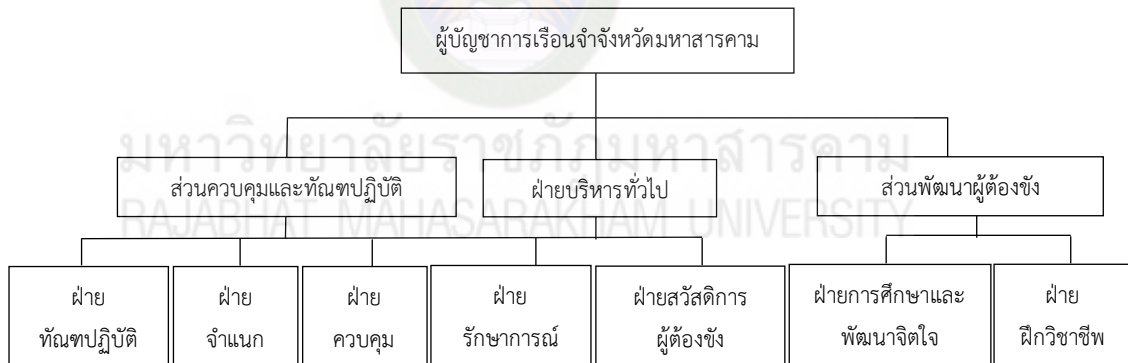
ที่มีกำแพงสูง จำนวน 14 ไร่ 3 งาน และภายนอกเรือนจำเป็นสวนป่าและบ้านพักข้าราชการและลูกจ้าง ด้านหลังมีคอกเลี้ยงสัตว์เพื่อให้ผู้ต้องขังจ่ายนอกได้ทำงานข้างนอกเรือนจำและฝึกวิชาชีพเกษตรกรรม ส่วนภายในกำแพงแบ่งพื้นที่ออกเป็นแดน ๆ รวม 7 แดน คือ

- 2.5.2.1 แดนเรือนนอน คือ สถานที่นอนของผู้ต้องขังเป็นลักษณะห้องขัง
- 2.5.2.2 แดนกลาง คือ ลานเอนกประสงค์ สนามกีฬา บริเวณโรงเลี้ยง เขตสุขา
- 2.5.2.3 แดนสุทกรรม คือ บริเวณประกอบอาหารสำหรับจัดเลี้ยงผู้ต้องขัง
- 2.5.2.4 แดนพยาบาล คือ ที่พักรักษาตัวของผู้ต้องขังป่วย
- 2.5.2.5 แดนฝึกวิชาชีพ คือ บริเวณที่ตั้งโรงงานสำหรับฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง
- 2.5.2.6 แดนหญิง คือ บริเวณควบคุม และเรือนนอนของผู้ต้องขังหญิงซึ่งแยกออก

จากแดนชายอย่างชัดเจน

2.5.2.7 แดนการศึกษาและพัฒนาจิตใจ คือ สถานที่จัดการศึกษาและฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง

2.5.3 โครงสร้างเรือนจำ แบ่งออก 2 ส่วน 8 ฝ่าย โดยมีผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ตามภาพที่ 2.7 ดังนี้



ภาพที่ 2.7 โครงสร้างการบังคับบัญชาของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

สามารถอธิบายภาพรวมการบริหารงาน ได้ดังนี้

2.5.3.1 ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ฝ่ายบริหารทั่วไป ประกอบด้วย งานธุรการ, งานการเจ้าหน้าที่, งานการเงิน, งานพัสดุ, งานยุทธศาสตร์ และแผนงาน

2.5.3.2 ส่วนควบคุมและทัณฑปฏิบัติ

- 1) ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ประกอบด้วย งานทะเบียน และงานทัณฑปฏิบัติ
- 2) ฝ่ายจำแนก ประกอบด้วย งานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

- 3) ฝ่ายควบคุม ประกอบด้วย งานควบคุม
- 4) ฝ่ายรักษาการณ์ ประกอบด้วย งานรักษาการณ์
- 5) ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง ประกอบด้วย งานสุทกรรม, งานร้านค้าสงเคราะห์ผู้ต้องขัง และงานเยี่ยมญาติ

#### 2.5.3.3 ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง

- 1) ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วย งานการศึกษา, งานชุมชนบำบัด, งานพัฒนาจิตใจ และงานฝึกวิชาชีพระยะสั้น
- 2) ฝ่ายฝึกวิชาชีพ ประกอบด้วย งานฝึกวิชาชีพ, งานเงินผลพลอยได้ และงานพัสดุ

### 2.5.4 ภารกิจ

- 2.5.4.1 ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ
- 2.5.4.2 แก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้พลเมืองตัวอย่างมีระสิทธิภาพ
- 2.5.4.3 ระบบความปลอดภัย
  - 1) มีเวรยามเฝ้าตลอด 24 ชั่วโมง ติดอาวุธปืน หากมีเหตุร้ายจะต้องขอกำลังตำรวจ ทหารที่ใกล้เคียง
  - 2) มีกำแพงคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 6 เมตร ติดลวดหนามปล่อยกระแสไฟฟ้าแรงสูงล้อมรอบ
- 2.5.4.4 อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 90 คน มีดังนี้
  - 1) ข้าราชการชาย 60 คน
  - 2) ข้าราชการหญิง 12 คน
  - 3) ลูกจ้างประจำ 2 คน
  - 4) พนักงานราชการชาย 4 คน
  - 5) พนักงานราชการหญิง 7 คน
  - 6) ลูกจ้างเหมาชาย 3 คน
  - 7) ลูกจ้างเหมาหญิง 2 คน
- 2.5.4.5 ความจุผู้ต้องขังมาตรฐาน 1,050 คน แบ่งเป็น ผู้ต้องขังชาย 900 คน ผู้ต้องขังหญิง 150 คน ปัจจุบันมีผู้ต้องขังชาย 2,066คน ผู้ต้องขังหญิง 233 คน รวม 2,229 คน ผู้ต้องขังเกินความจุมาตรฐาน 1,420 คน
- 2.5.4.6 ด้านที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ
 

เจ้าหน้าที่ได้รับเงินเดือนและค่าทำงานการล่วงเวลา จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ผู้ต้องขังมีรายได้จากญาติที่มาฝากเงินให้ และเงินปันผลจากการฝึกวิชาชีพ

#### 2.5.4.7 ปัญหาที่พบ

ความแออัดเพราะผู้ต้องขังมีมากเกินไปจนความจุของเรือนจำ ทำผิดกฎระเบียบของเรือนจำ การเจ็บป่วย ทำร้ายร่างกาย ทะเลาะวิวาท ลักทรัพย์ การฝ่าฝืนหลบหนี ไม่มีญาติเยี่ยม ไม่มีเงินฝาก

2.5.4.8 อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลตามเขตอำนาจศาลจังหวัดมหาสารคาม ให้มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดตัดสินโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี โดยมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) ควบคุมผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนฝากขังตามหมายศาลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่เรือนจำตั้งอยู่ และนักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษซึ่งอยู่ในอำนาจการควบคุมของเรือนจำ

2) ดำเนินการทำงานทัณฑ์ปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง

3) จัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ อบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรม และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง

4) ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงานและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง

5) จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์ และการพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขังรวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการสุขภาพ

6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.5.4.9 สถานที่ของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนเนื้อที่ 53 ไร่ แบ่งเป็นภายในและภายนอก ดังนี้

1) ภายนอก ประกอบด้วย ถนนรอบกำแพงและบ้านพักเจ้าหน้าที่ คอกปศุสัตว์ของทางเรือนจำล้อมรอบไว้เพื่อความมั่นคงในการระงับเหตุร้าย

2) พื้นที่ภายในกำแพง แบ่งออกเป็นแดนแห่งการควบคุม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แดนฝึกวิชาชีพ

ส่วนที่ 2 แดนกลาง

ส่วนที่ 3 แดนสุทกรรม

ส่วนที่ 4 เขตสุขา

ส่วนที่ 5 แดนเรือนนอน

ส่วนที่ 6 แดนการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

ส่วนที่ 7 แดนพยาบาล

ส่วนที่ 8 ที่ทำการฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์

ส่วนที่ 9 แดนหญิง



ส่วนที่ 10 ตึกอำนวยการ

ส่วนที่ 11 สถานบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

**2.5.5 สรุป** เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานราชการ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมดำเนินการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและอยู่ร่วมกับสังคมได้โดยปกติภายหลังพ้นโทษ โดยดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมราชทัณฑ์ ดังนี้

2.5.5.1 วิสัยทัศน์: องค์กรสมรรถนะสูงด้านการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังแบบมืออาชีพ บูรณาการ มาตรฐาน และนวัตกรรม

2.5.5.2 พันธกิจ: ควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563-2565 มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1: ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจองค์กร

กลยุทธ์ที่ 1.1: ควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล

แนวทางการพัฒนา: พัฒนาระบบการควบคุมผู้ต้องขัง พัฒนาระบบ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังพัฒนาเรือนจำปลอดภัยและพัฒนาระบบการควบคุมผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ และป้องปรามและแก้ไขปัญหาสิ่งของต้องห้ามภายในเรือนจำ

กลยุทธ์ที่ 1.2: พัฒนาพฤตินิสัยโดยยึดผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

แนวทางการพัฒนา: พัฒนาจิตใจเพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้ต้องขัง

พัฒนาศักยภาพผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคม สร้างภูมิคุ้มกัน และบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังติดยาเสพติดและอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: ด้านคุณภาพการให้บริการ

กลยุทธ์ที่ 2.1: สร้างความพึงพอใจให้ผู้รับบริการ

แนวทางการพัฒนา: การให้บริการ จัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

และการประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ

กลยุทธ์ที่ 2.2: ประชาสัมพันธ์เชิงรุกและสร้างภาพลักษณ์องค์กรใหม่

แนวทางการพัฒนา : ประชาสัมพันธ์แนวคิดและนวัตกรรมใหม่ และ

สร้างราชทัณฑ์ภาพลักษณ์ใหม่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3: ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

กลยุทธ์ที่ 3.1: อำนวยการและปรับปรุงกระบวนการหลักให้ถูกต้องรวดเร็ว

แนวทางการพัฒนา: อำนวยการปฏิบัติงานหลักในการขับเคลื่อนงานราชทัณฑ์

กลยุทธ์ที่ 3.2: อำนวยการและปรับปรุงกระบวนการสนับสนุนให้ถูกต้อง

รวดเร็ว

แนวทางการพัฒนา: อำนวยความสะดวกสนับสนุนการปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนงานราชทัณฑ์ พัฒนายุทธศาสตร์และระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ สร้างราชทัณฑ์ภาพลักษณ์ใหม่และส่งเสริมกระบวนการงานราชทัณฑ์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : ด้านการพัฒนาองค์กร

กลยุทธ์ที่ 4.1: การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างมืออาชีพ

แนวทางการพัฒนา: พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลและพัฒนาทรัพยากรบุคคลสู่การทำงานมาตรฐานสูงอย่างมืออาชีพ

กลยุทธ์ที่ 4.2: การจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนาสารสนเทศให้ถูกต้องทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้

แนวทางการพัฒนา: พัฒนางานราชทัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 4.3: การจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนาสารสนเทศให้ถูกต้องทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้

แนวทางการพัฒนา: พัฒนาหน่วยงานในสังกัดให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง

#### 2.5.5.3 เป้าหมายหลัก

- 1) ควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากล
- 2) พัฒนาศักยภาพให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

## 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไว้ดังต่อไปนี้

สุกัญญา กาญจนรัตน์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะของปัจจัยพื้นฐานผู้ต้องขังในขณะต้องโทษ ในทัณฑสถานเปิด กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานเปิด 3 แห่ง จำนวน 350 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยครอบครัวด้านการเยี่ยมเยียนทำให้ผู้ต้องขังมีความผูกพันกับครอบครัวมากขึ้น ด้านการยอมรับ พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับด้วยการให้กำลังใจให้ประพฤติดีเพื่อพ้นโทษ ด้านการให้โอกาสในการกลับตนเป็นคนดี พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยินดีให้กลับไปอาศัยร่วมด้วย หลังพ้นโทษ ด้านหน่วยงานการเข้มงวดในกฎ ระเบียบ พบว่า เจ้าหน้าที่ปลูกฝังหัดให้รู้จักระเบียบวินัย ด้านการให้การศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใช้การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิดวินัย ด้านความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ พบว่า ผู้ต้องขังมีความคาดหวังต่อตนเองในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ผู้ต้องขังมีความคาดหวังในการประกอบวิชาชีพที่สุจริตจะกลับตนเป็นคนดี ไม่คิดที่จะทำ

ความผิดด้วยจิตสำนึกที่จะเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ส่วนความคาดหวังต่อครอบครัว พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อครอบครัวในระดับมากที่สุด จากการที่ครอบครัวยังคงมาติดต่อ เยี่ยมเยียนทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว การที่ครอบครัวให้การยอมรับ ให้โอกาสกลับตนเป็นคนดีส่งผลให้ผู้ต้องขังเกิดความคาดหวังต่อครอบครัว คือ ครอบครัวพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจให้การยอมรับด้วยการแสดงออกถึงความยินดีที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษให้อภัยในความผิดที่ผ่านมา ให้โอกาสกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวอีกครั้ง ครอบครัวจะให้ความช่วยเหลือด้วยการสนับสนุนให้ทำ ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจด้วยการไม่รังเกียจที่เคยได้รับ การลงโทษมาก่อน ผู้ต้องขังคาดหวังว่า จะออกไปประกอบอาชีพสุจริตและต้องการกลับตนเป็นคนดี

กนกเรขา สุวรรณกิจ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลัง พ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานหญิงกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความ คาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิงและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่มีความหวัง ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษอยู่ในระดับมาก อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัว/ เดือน มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ และปัจจัยความสัมพันธ์ ในครอบครัว ได้แก่ การได้รับการยอมรับ การได้รับการเยี่ยม และการได้โอกาสกลับตนเป็นคนดี และปัจจัยแวดล้อมขณะต้องโทษ ได้แก่ การได้รับการปฏิบัติในเรื่อง กฎระเบียบ การได้รับคำแนะนำ จากเจ้าหน้าที่และการได้รับการส่งเสริมในการฝึกวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคาดหวัง ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ

วิมล ฉวีวงศ์พงษ์เดช (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอก ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองเปรมก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อม ในการดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อยก่อนและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการ ดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อย ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการดำรงชีวิต ภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อยในด้านความรู้ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับต่ำ ด้านทัศนคติต่อสังคมภายนอกที่จะเข้าอยู่ร่วมและด้านความตั้งใจมุ่งมั่นจะประพฤติตนเข้ากับสังคม ภายนอกอยู่ในระดับสูง เมื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขัง ก่อนได้รับการปลดปล่อย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับ การปลดปล่อย ในภาพรวม มี 8 ตัวแปร ได้แก่ สิ่งเอื้ออำนวยในการดำรงชีวิตภายนอก ความสนใจ เข้ารับการอบรม ความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มสังคมสงเคราะห์ อาชีพปัจจุบันของครอบครัว ระยะเวลาที่พักอาศัยในแดน 14 ระยะเวลาเหลือโทษจำคุก อาชีพก่อนต้องโทษ และความผูกพัน เชิงครอบครัว

ดารุณัย แจ่งใจ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการและ ความคาดหวัง ในการดำเนินชีวิตก่อนและหลังปลดปล่อยของผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดในคดี พ.ร.บ.เสพติดให้โทษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความต้องการและความคาดหวังของผู้ต้องขังหญิงและเพื่อศึกษาถึงปัจจัย ต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ต้องขังหญิงในคดี พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ โดยศึกษาจากผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษในทัณฑสถานหญิงกลาง ที่เหลือโทษจำต่อไป 1-3 เดือน จำนวน 115 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการ และความคาดหวังก่อนปลดปล่อยของผู้ต้องขังใหม่ ได้แก่ ต้องการให้ทัณฑสถานจัดหางานหรือแจ้ง จัดหางานให้ก่อนปลดปล่อยต้องการให้มีการจัดเยี่ยมญาติในลักษณะพิเศษ ต้องการใบรับรองความ ประพฤติและต้องการให้มีการฝึกวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนความต้องการหลักการปลดปล่อย ได้แก่ การได้รับความรักจากครอบครัว คนรัก การได้รับ การยอมรับและการต้อนรับจากสังคม ชุมชน ที่อยู่อาศัย และต้องการกำลังใจจากบุคคลในครอบครัว และบุคคลภายนอกเพื่อจะสู้ชีวิตต่อไป

วีระชัย เพ็ชรครุฑ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา/การดำเนินการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร ศึกษาปัญหาและความต้องการของ การดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังและศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โครงการดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า เรือนจำกลางกำแพงเพชร มีการดำเนินงาน 7 ด้าน คือ ด้านการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การสัมภาษณ์ผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวการจัดกลุ่มแนะแนว จัดกลุ่มให้คำปรึกษา จัดกลุ่มบำบัด จัดกลุ่มส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว และจัดกลุ่มคืนคนดีสู่สังคม ปัญหาในด้านการ ดำเนินงาน คือ เรือนจำกำแพงเพชร ขาดนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ในการสัมภาษณ์และ จัดกลุ่มผู้ต้องขัง ขาดสถานที่ที่เป็นเอกเทศในการจัดกิจกรรมและงบประมาณไม่เพียงพอ เรือนจำ จึงมีความต้องการให้นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และสถานที่ที่เป็นเอกเทศในการจัดกิจกรรมแนวทาง ในการพัฒนาการดำเนินงาน คือ ขอบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรม จากกรมราชทัณฑ์จัดให้มี การอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ต้องขังเห็นประโยชน์ในการขอรับคำปรึกษาและของงบประมาณเพิ่มจากกรมราชทัณฑ์

อัญชลี สว่างวงศ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำ ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรีก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อม ในการดำรงชีวิต ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนนทบุรีและศึกษาปัญหาอุปสรรค และปัจจัยเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนนทบุรีที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามนโยบายเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จำนวน 150 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ก่อนได้รับ การปลดปล่อย มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) สถานภาพสมรส 1.2) ระยะเวลาที่เหลือในเรือนจำ

1.3) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการฝึกวิชาชีพ 1.4) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการพัฒนาจิตใจ และ 1.5) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการศึกษา ส่วนปัญหาอุปสรรคที่ผู้ต้องขังคิดว่าจะพบหลังจากพ้นโทษ คือ ปัญหาการทำงานทำในสังคมภายนอก สังคมภายนอกรังเกียจและหวาดระแวงคนเคยติดคุกมาก่อน จึงไม่รับเข้าทำงานปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อพ้นโทษออกไปแล้ว ยังไม่แน่ใจว่าจะกลับไปสู่ถิ่นพักอาศัยที่เดิมได้หรือไม่ เพราะสังคมและคนรอบข้างภายนอกไม่ต้อนรับปัญหาครอบครัว ภรรยาและบุตรที่ได้รับความเดือนร้อนจากสถานะเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมในสังคมภายนอก ยังคงเป็นปัญหาต่อเรื่องที่จะต้องเข้าไปช่วยแก้ไข ปัญหาการปรับสภาพตนเองให้คุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอก และแรงกดดันของสังคมภายนอก ด้วยการถูกกีดกันจากสังคมในท้องถิ่นด้วยคำตำหนิ ดูถูกเหยียดหยามต่าง ๆ นานา ๆ หรือเจอคำถามของคนรอบข้าง ซึ่งเป็นคำพูดที่ตอกย้ำให้เจ็บปวดทางใจจนเกิดแรงกดดันให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

ภัทร คงคาทิพย์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของไทยที่สามารถนำมาใช้บังคับในการเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวว่ามีประสิทธิภาพและมีการรับรองสิทธิของผู้ต้องขังเพียงใด ผลการวิจัย พบว่า มีเพียงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เป็นกฎหมายหลักในการบังคับโทษ และมีบทบัญญัติที่อาจนำมาใช้แก่การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขัง เช่น มาตรการด้านการให้การศึกษา การทำงานการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแก่ผู้ต้องขัง โดยสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติและกฎหมายของนานาประเทศอีกด้วย แต่พบว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคงมีข้อบกพร่องบางประการส่งผลให้การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังไม่อาจบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัจจุบันยังไม่มีการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อรับรองสิทธิในการศึกษาแก่ผู้ต้องขังหรือผู้ต้องขังไม่มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกการงานที่ตนเองมีความถนัดหรือชำนาญหรือมีสิทธิเลือกงานที่ตนเองมีความสนใจจะนำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังการปล่อยตัวได้เลย

คงกระพัน พลากุลมณฑล (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการฝึกวิชาชีพ รวมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาความคาดหวังในการฝึกวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความคาดหวังในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ปัจจัยด้านความต้องการความสัมพันธ์ และปัจจัยด้านทัศนคติ และ 3) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรที่จะให้มีการฝึกวิชาชีพในสาขาวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ควรที่จะให้ทางเรือนจำดูแลสวัสดิการสิทธิประโยชน์ผู้ต้องขังมากขึ้น ควรให้ภาครัฐและเอกชนสนับสนุนทางด้านผู้เชี่ยวชาญ วิทยากร ครูหรือบุคคลที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้ามาให้ความรู้



ควรให้ภาครัฐสนับสนุนเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ควรจัดให้ได้รับหนังสือรับรองการฝึกวิชาชีพที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐ ควรให้ภาครัฐจัดหางานให้ภายหลังพ้นโทษ ควรให้ภาครัฐจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำขึ้น

อนุชา รมย์พยอม (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาพฤตินิสัย ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤตินิสัย และศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกวิชาชีพ ด้านการอบรมทางศาสนาและศีลธรรม และด้านการศึกษาสายสามัญ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ความต้องการความสำเร็จ และความต้องการการยอมรับนับถือ และ 3) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรพัฒนาพฤตินิสัยอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรจัดกิจกรรมนันทนาการและสันทนาการ ควรจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาพฤตินิสัยให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ควรอนุญาตให้ผู้ต้องขังอ่านหนังสือทางวิชาการในห้องนอน ควรจัดให้มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ควรส่งเสริมการฝึกวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของ AEC ควรติดตามประเมินผลภายหลังกิจกรรม ควรทำข้อตกลงกับหน่วยงานภายนอก ให้รับแรงงานผู้ต้องขังและควรพัฒนาพฤตินิสัยแยกตามฐานความผิด

กรวรรณ คำกรเกตุ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโคราชสร้างเบา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบเข้มข้นของผู้ต้องขังในเรือนจำโคราชสร้างเบาให้เหมาะสมต่อผู้ต้องขังด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรกรมราชทัณฑ์ จำนวน 8 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบเข้มข้น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จึงได้มีการจัดอบรมทักษะและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่แต่พบปัญหาในเรื่องของระยะเวลาฝึกอบรมอาจสั้นเกินไปทำให้ไม่ได้รับความรู้ที่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ขาดความกระตือรือร้น เนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย 2) ด้านการดำเนินงานโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบเข้มข้น พบว่า เกิดความล่าช้าในการทำเอกสาร ขาดแคลนอุปกรณ์ในการดำเนินงานโปรแกรมไม่มีความหลากหลาย 3) ด้านสถานที่ พบว่าควรมีสถานที่ที่มีความเหมาะสมให้บุคคลภายนอกสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและถือเป็นการจำลองการใช้ชีวิตในชุมชนสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยใช้ชุมชน แต่พบปัญหาการขาดแคลนเรือนนอนสถานที่ไม่พร้อมสำหรับการดำเนินงานโปรแกรม และ 4) ด้านผู้ต้องขัง พบว่ามีอัตราการกระทำความผิด



ช้าน้อยลง พบปัญหาผู้ต้องขังบางคนมีปัญหาด้านสุขภาพไม่ควรนำมาเข้าโปรแกรมฝึกอบรมและเรือนจำ ไม่มีการประเมินความเสี่ยงการติดตามภายหลังปล่อย

ธนภัทร วาญภัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขัง ที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ศึกษาความคาดหวังในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการ และหากระบวนการที่เหมาะสม เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินการโครงการดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า 1) โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร โดยผู้บัญชาการเรือนจำ จัดดำเนินการโดยให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังดังกล่าวด้านกฎหมาย การควบคุมประพฤติการใช้ชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งให้การสงเคราะห์ หลังพ้นโทษหน่วยงานที่ให้บริการด้านสาธารณสุขแนะแนวด้านการประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้าสู่ชุมชน และการจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ 2) ความคาดหวัง หลังพ้นโทษของผู้ต้องขังที่เข้าโครงการนี้ คือ ต้องการกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวประกอบอาชีพสุจริตเป็นคนดีของสังคมและคาดหวังว่าครอบครัว และสังคมให้การยอมรับให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจ มีความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่ดี เมื่อได้เข้าโครงการได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษมีความมั่นใจมีความเข้าใจครอบครัวและสังคมว่ายังให้ออกาสในการกลับตัวเป็นคนดี 3) ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่พัฒนาผู้พ้นโทษโดยเฉพาะและนำภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษและกระทรวงยุติธรรมกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงแรงงาน ควรร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง

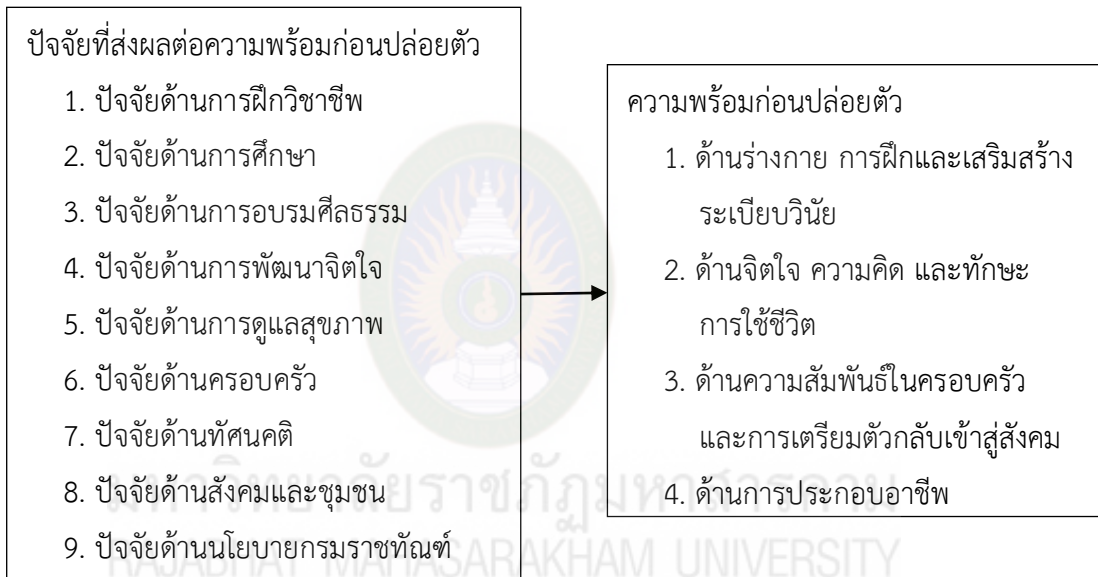
กองทรัพย์ ผางแพ่ง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง พ้นโทษ กรณีศึกษาเรือนจำกลางชลบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพ้นโทษกรณีศึกษาเรือนจำกลางชลบุรี ปัญหาและอุปสรรคแนวทางการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังก่อนที่จะพ้นโทษออกไปจากเรือนจำ โดยวิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนามในส่วนของกรณีศึกษาวิจัยสนามเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยเป็นการสัมภาษณ์ข้าราชการเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง จำนวน 5 คน และผู้ต้องขังที่เข้ารับอบรม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพ้นโทษของเรือนจำกลางชลบุรี มุ่งเน้นพัฒนาผู้ต้องขังให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แก้ไขพฤติกรรมเสียให้กลับมาเป็นคนดี ปัญหาและอุปสรรค คือ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งสถานที่ที่ไม่มีความพร้อมในการจัดอบรม ข้อเสนอแนะ

และแนวทางในการพัฒนาผู้ต้องขังเพื่อที่จะออกไปสู่สังคมภายนอกควรจัดหาอาชีพหรือแหล่งงาน เพื่อให้บุคคลเหล่านั้น มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

ธนวัฒน์ พิพัฒนา (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาในกรณีการใช้ศาสนาในการบังคับใช้กับผู้ต้องขังว่ามีมาตรการหรือการบังคับใช้ในลักษณะอย่างไร ผลการวิจัย พบว่า หากงานราชทัณฑ์ของไทย ได้มีการจัดการให้มียุบายให้คล้ายคลึงกับต่างประเทศโดยปรับใช้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย จะทำให้การนำหลักศาสนาที่จะนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและอาจจะมีผลให้ลด การกระทำความผิดซ้ำจากผู้ที่เคยต้องโทษมาแล้ว และผู้เขียนเสนอว่า หากประเทศไทยมีการแก้ไขการใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวเพื่อให้เป็นสากลมากขึ้นโดยให้มีการออกกฎหมายในส่วนของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจจะมีการออกเป็นกฎหมายลูก เช่น กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงหรือระเบียบเพื่อนำเรื่อง การนำหลักศาสนามาใช้กับผู้ต้องขังโดยให้มีการบังคับใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาผู้ต้องโทษที่กลับมากระทำความผิดซ้ำที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็คงจะประสบผลสำเร็จมิใช่น้อยแต่ทุกอย่างจะต้องให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยด้วยเช่นกัน

## 2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ซึ่งออกตามความในมาตรา 64 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นำมาสังเคราะห์เป็นตัวแปรตาม จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมกลับเข้าสู่สังคมและด้านการประกอบอาชีพ ดังนี้



ภาพที่ 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

#### 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

**3.1.1 ประชากร (Population)** ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปี 2563 จำนวน 678 คน โดยแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 602 ราย ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 76 คน (เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, 2563)

**3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะประเภทของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

**3.1.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปี 2563 จำนวน 252 คน โดยแบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 224 คน และผู้ต้องขังหญิง จำนวน 28 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของ (Yamane, 1973, p.727)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (3-1)$$

เมื่อ  $n$  แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
 $N$  แทน จำนวนประชากรทั้งหมด  
 $e$  แทน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกินได้ไม่เกิน .05

$$\text{แทนค่าในสูตร} \quad n = \frac{678}{1 + 678(.05)^2}$$

$$n = 251.576 \text{ คน}$$

จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คำนวณได้ 251.576 คน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเต็ม ผู้วิจัยจึงปัดเศษกลุ่มตัวอย่างเป็น 252 คน

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นสัดส่วน (Proportional Random Sampling) ใช้กลุ่มตัวอย่างจากผู้ต้องขัง คือ จำนวนผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ โดยแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 252 คน ออกเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีการกำหนดสัดส่วนของผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

### ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

ที่	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามเพศ	จำนวนประชากร ในแต่ละกลุ่ม	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง
1	ผู้ต้องขังชาย	602	224
2	ผู้ต้องขังหญิง	76	28
	รวม	678	252

จากนั้น ผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยการเขียนรายชื่อประชากรลงในแผ่นกระดาษแล้วนำไปใส่ในภาชนะ จากนั้นทำการสุ่มจับฉลากในการสุ่มแต่ละครั้ง เมื่อสุ่มได้รายชื่อใดขึ้นมาแล้วจะเขียนชื่อไว้แล้วนำรายชื่อนั้นใส่กลับลงไปภาชนะอีก เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน หากจับได้รายชื่อประชากรชื่อเดิมให้จับใหม่จะทำการสุ่มจับฉลากจนกลุ่มตัวอย่างครบ จำนวน 252 คน โดยแยกเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 224 คน ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 28 คน

3.1.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแยกตามประเภทได้ดังนี้

- 1) ผู้ต้องขังชาย จำนวน 5 คน
- 2) ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 5 คน

### 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 แบบ ตามลักษณะของการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

#### 3.2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire)

**ส่วนที่ 1** เป็นแบบสอบถามปลายปิด ประเภทแบบตรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ, อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา และอาชีพสุดท้ายก่อนต้องโทษ

**ส่วนที่ 2** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีองค์ประกอบ 9 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ, ปัจจัยด้านการศึกษา, ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม, ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ, ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ, ปัจจัยด้านครอบครัว, ปัจจัยด้านทัศนคติ, ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน และปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า

**ส่วนที่ 3** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย, ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมกลับเข้าสู่สังคม และด้านการประกอบอาชีพ แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า

**ส่วนที่ 4** เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) เพื่อสอบถามข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม



### 3.2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

**ส่วนที่ 1** เป็นส่วนของการวิจัยและสภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อเรื่องการวิจัย ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์ วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์ จะกรอกไว้ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์

**ส่วนที่ 2** เป็นส่วนของลักษณะโดยทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุล ผู้ถูกวิจัย เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพสุดท้ายก่อนต้องโทษ

**ส่วนที่ 3** เป็นส่วนของคำถามและเนื้อที่ว่างที่ใช้บันทึกการสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

### 3.2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

#### 3.2.3.1 การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ได้แนวคิดรวบยอด (Concept) ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2) ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1961) ดังนี้

ระดับที่ส่งผล ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ

น้อยที่สุด กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

น้อย กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

ปานกลาง กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

มาก กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

มากที่สุด กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

3) สร้างแบบสอบถามแบบปลายปิด รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และความเหมาะสม

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความสอดคล้อง ความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษา

### 3.2.3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จากตำรา วารสาร ผลงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยและมีลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจ แนะนำรายละเอียด และแก้ไขแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

4) การสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัย

### 3.2.3.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ด้านเนื้อหา ด้านโครงสร้าง และด้านการใช้ภาษา เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและความเป็นปรนัยของ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1.1) นายเดชา จินตกลีการ วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง นักทัณฑ์วิทยาชานาญการ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตรวจสอบด้านผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา

1.2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณี แผงวังทอง วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขต สุรินทร์ ตรวจสอบด้านผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษา

1.3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตรวจสอบด้านผู้เชี่ยวชาญ ด้านสถิติสำหรับการวิจัย

3.2.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ของ (Rovinelli and Hambleton, 1977) เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้  
 ให้คะแนน +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์  
 ให้คะแนน 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์  
 ให้คะแนน -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์  
 แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่า IOC

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N} \quad (3-2)$$

เมื่อ IOC แทน ค่าความสอดคล้อง

$\sum R$  แทน ผลรวมคะแนนผลการตัดสินในข้อความนั้นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ (3 ท่าน)

เกณฑ์ 1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 มีค่าความเที่ยงตรงสูง ใช้ได้

2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.67 ต้องปรับปรุงยังใช้ไม่ได้

3.2.3.5 การนำไปทดลองใช้ (Try Out) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับผู้กลุ่มอาชีพสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Item Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.25–0.99 และมีค่าอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำแบบสอบถามวิเคราะห์ค่า IOC ปรากฏว่าได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6–1.00

### 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

#### 3.3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

3.3.1.1 ขอนหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ส่งถึงผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคามและอธิบดีกรมราชทัณฑ์

3.3.1.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3.1.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

### 3.3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการขออนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าว ภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างเวลา 09.00–15.00 น. (อาคารอเนกประสงค์ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ และแดนหญิง) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ระยะเวลาประมาณ 15 นาที โดยทำการบันทึกตามแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากกฎระเบียบปฏิบัติ ไม่อนุญาตให้อัดเทปได้สัมภาษณ์ผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2563

## 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

### 3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ได้มาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1.1 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม

3.4.1.2 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3.4.1.3 ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1) การวิเคราะห์ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม คือ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$\text{สูตร ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นของเกณฑ์}} \quad (3-2)$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{5-1}{5}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = 0.8$$

2) เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม กำหนดเป็นช่วงคะแนน 5 ระดับ ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551, น. 186-188)

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 แปลความว่า ระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 แปลความว่า ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 แปลความว่า ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 แปลความว่า ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 แปลความว่า ระดับมากที่สุด

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ใช้การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงตรง (Multiple Linear Regression Analysis) โดยเลือกวิธีการวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) มีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

3.1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามต้องมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถือว่าเหมาะสมที่จะนำเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมากและไม่เกิดภาวะ Multicollinearity โดยดูจากค่า Collinearity Statistics ที่มีค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance มีเกณฑ์การตรวจสอบดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 1.0 หากเกินกว่านี้แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก และหากค่า Tolerance < 0.2 แสดงว่าเกิดภาวะ Multicollinearity ถ้าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงเกินไปหรือเกิดภาวะ Multicollinearity ตัวแปรอิสระตัวนั้นจึงไม่เหมาะสมที่จะเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

#### 3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และแจกแจงความถี่ หลังจากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพรรณนาความ

### 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

#### 3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

3.5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.1.2 สถิติที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551, น. 124)

3.5.1.3 การหาปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้สูตรสมการเชิงเส้นในรูปคะแนนดิบ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559, น. 138)

3.5.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาความ

#### 3.5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม หลังจากนั้นนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพรรณนาความ



## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

#### 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วนมีเนื้อหาสาระสำคัญ สามารถนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาความ ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน ตรวจสอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 252 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	224	88.90
1.2 หญิง	28	37.70
รวม	252	100.00
2. อายุ		
2.1 18-25 ปี	53	21.03
2.2 26-30 ปี	63	25.00
2.3 31-35 ปี	38	15.08
2.4 36-40 ปี	40	15.87
2.5 41-45 ปี	20	7.94
2.6 46-50 ปี	21	8.33
2.7 51-55 ปี	8	3.17
2.8 56-60 ปี	7	2.78
2.9 61 ปีขึ้นไป	2	.79
รวม	252	100.00
3. สถานภาพ		
3.1 โสด	140	55.60
3.2 สมรส	78	31.00
3.3 หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	34	13.50
รวม	252	100.00
4. ระดับการศึกษา		
4.1 ต่ำกว่าประถมศึกษา	5	2.00
4.2 ประถมศึกษา	39	15.50
4.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	88	34.90
4.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	84	33.30
4.5 อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	17	6.70
4.6 ปริญญาตรี	14	5.60

(ต่อ)

## ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4.7 สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.00
รวม	252	100.00
5. อาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ		
5.1 ไม่ประกอบอาชีพ	20	7.90
5.2 รับจ้างทั่วไป	116	46.00
5.3 เกษตรกรรม	46	18.30
5.4 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	57	22.60
5.5 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	13	5.20
รวม	252	100.00

จากตารางที่ 4.1 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้

1. จำแนกตามเพศ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 88.90 และเป็นเพศหญิง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70

2. จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 21.03 อายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 15.87 อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.08 อายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 อายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.94 อายุระหว่าง 51-55 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.17 อายุระหว่าง 56-60 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.78 และอายุตั้งแต่ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ .79 ตามลำดับ

3. จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 รองลงมา ได้แก่ สถานภาพโสดสมรส จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และมีสถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 ตามลำดับ

4. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 34.90 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 ระดับประถมศึกษา จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 ระดับอนุปริญญา /ปวท./ปวส. จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 ระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

5. จำแนกตามอาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 และประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 5.20 ตามลำดับ

**ส่วนที่ 2** วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

**ตารางที่ 4.2** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย	4.12	0.72	มาก
2. ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต	3.90	0.76	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม	4.05	0.82	มาก
4. ด้านการประกอบอาชีพ	4.00	0.78	มาก
รวม	4.02	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.2 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อม โดยรวมในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพร้อมในระดับมากทุกด้าน ( $\bar{X} = 4.02$ ) สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ( $\bar{X} = 4.12$ ) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ( $\bar{X} = 4.05$ ) ด้านการประกอบอาชีพ ( $\bar{X} = 4.00$ ) และด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ( $\bar{X} = 3.90$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.3** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ  
จังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย

ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว	4.26	1.00	มาก
2. ดูแลด้านสุขภาพอนามัยของตนเองเป็นอย่างดี	4.12	0.96	มาก
3. ผ่านการฝึกระเบียบกายบริหาร และฝึกอบรมระเบียบวินัย	4.07	1.10	มาก
4. เป็นผู้มีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น	4.02	1.12	มาก
5. ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ	4.15	1.04	มาก
รวม	4.12	0.72	มาก

จากตารางที่ 4.3 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อม โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความพร้อมในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว ( $\bar{X} = 4.26$ ) ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ ( $\bar{X} = 4.15$ ) ดูแลด้านสุขภาพอนามัยของตนเองเป็นอย่างดี ( $\bar{X} = 4.12$ ) ผ่านการฝึกระเบียบกายบริหาร และฝึกอบรมระเบียบวินัย ( $\bar{X} = 4.07$ ) และเป็นผู้มีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น ( $\bar{X} = 4.02$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.4** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ  
จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต

ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เป็นผู้ที่มีความสุขจิตใจที่ดี ไม่มีความเครียดสะสม	3.92	0.95	มาก
2. ตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นเสมอ	3.94	1.02	มาก
3. มีทัศนคติความคิดเชิงบวกและมองโลกในแง่ดีเสมอ	3.94	1.00	มาก
4. มีทักษะในการใช้ชีวิต การตัดสินใจและการคิดแก้ปัญหา	3.82	1.12	มาก
5. มีทักษะในการปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม	3.87	1.12	มาก
รวม	3.90	0.76	มาก

จากตารางที่ 4.4 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัว  
ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อม โดยรวมในระดับมาก  
( $\bar{X} = 3.90$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพร้อมระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากระดับ  
ค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นเสมอ และมีทัศนคติ  
ความคิดเชิงบวกและมองโลกในแง่ดีเสมอ ( $\bar{X} = 3.94$ ) เป็นผู้ที่มีความสุขจิตใจที่ดี ไม่มีความเครียดสะสม  
( $\bar{X} = 3.92$ ) มีทักษะในการปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ( $\bar{X} = 3.87$ ) และมีทักษะในการใช้ชีวิต  
การตัดสินใจและการคิดแก้ปัญหา ( $\bar{X} = 3.82$ ) ตามลำดับ



ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม

ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับการติดต่อดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ	3.99	1.10	มาก
2. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว	4.02	1.04	มาก
3. พร้อมจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว	4.10	1.14	มาก
4. มีการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัว	3.99	1.12	มาก
5. มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอก	4.16	1.09	มาก
รวม	4.05	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.5 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัว ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อม โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.05$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพร้อมในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ภายนอก ( $\bar{X} = 4.16$ ) พร้อมจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว ( $\bar{X} = 4.10$ ) มีความสัมพันธ์ที่ดี กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว ( $\bar{X} = 4.02$ ) และได้รับการติดต่อดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และมีการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัว ( $\bar{X} = 3.99$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.6** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ  
จังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พร้อมจะประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว	4.20	1.06	มาก
2. มีทักษะวิชาชีพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน	3.87	1.09	มาก
3. มีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ	3.83	1.14	มาก
4. พร้อมจะทำงานเพื่อหารายได้แบ่งเบาภาระของครอบครัว	4.05	1.13	มาก
5. มีความพร้อมในการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.06	1.06	มาก
รวม	4.00	0.78	มาก

จากตารางที่ 4.6 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัว  
ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพร้อม โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.00$ )  
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพร้อมในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมาก  
ไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ พร้อมจะประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ( $\bar{X} = 4.20$ )  
มีความพร้อมในการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ( $\bar{X} = 4.06$ ) พร้อมจะทำงานเพื่อหารายได้  
แบ่งเบาภาระของครอบครัว ( $\bar{X} = 4.05$ ) มีทักษะวิชาชีพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน  
( $\bar{X} = 3.87$ ) และมีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ ( $\bar{X} = 3.83$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.7** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ	3.78	0.73	มาก
2. ปัจจัยด้านการศึกษา	3.73	0.72	มาก
3. ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม	3.96	0.69	มาก
4. ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ	3.85	0.75	มาก
5. ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ	3.69	0.82	มาก
6. ปัจจัยด้านครอบครัว	4.16	0.80	มาก
7. ปัจจัยด้านทัศนคติ	4.12	0.73	มาก
8. ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน	4.01	0.75	มาก
9. ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์	4.05	0.79	มาก
รวม	3.93	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.7 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.93$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านครอบครัว ( $\bar{X} = 4.16$ ) ปัจจัยด้านทัศนคติ ( $\bar{X} = 4.12$ ) ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $\bar{X} = 4.05$ ) ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $\bar{X} = 4.01$ ) ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $\bar{X} = 3.96$ ) ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $\bar{X} = 3.78$ ) ปัจจัยด้านการศึกษา ( $\bar{X} = 3.73$ ) ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ( $\bar{X} = 3.85$ ) และปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ( $\bar{X} = 3.69$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.8** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการฝึกวิชาชีพ

ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับการฝึกวิชาชีพในสาขาอาชีพที่แปลกใหม่และทันสมัย	3.93	1.00	มาก
2. ได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ	3.94	0.89	มาก
3. ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความถนัดและความสนใจ	3.71	1.03	มาก
4. ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน	3.52	1.03	มาก
5. ได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	3.79	1.07	มาก
รวม	3.78	0.73	มาก

จากตารางที่ 4.8 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.78$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ( $\bar{X} = 3.94$ ) ได้รับการฝึกวิชาชีพในสาขาอาชีพที่แปลกใหม่และทันสมัย ( $\bar{X} = 3.93$ ) ได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ( $\bar{X} = 3.79$ ) ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความถนัดและความสนใจ ( $\bar{X} = 3.71$ ) และได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ( $\bar{X} = 3.52$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.9** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการศึกษา

ปัจจัยด้านการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้	3.95	0.96	มาก
2. ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาเรียนรู้ในเรือนจำ	3.74	1.11	มาก
3. ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ	3.82	1.05	มาก
4. ได้เลือกรับการศึกษาเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ	3.59	1.03	มาก
5. ต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว	3.56	1.15	มาก
รวม	3.73	0.72	มาก

จากตารางที่ 4.9 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.73$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก ทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ( $\bar{X} = 3.95$ ) ได้รับการศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ( $\bar{X} = 3.82$ ) ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาเรียนรู้ในเรือนจำ ( $\bar{X} = 3.74$ ) ได้เลือกรับการศึกษาเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ ( $\bar{X} = 3.59$ ) และต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว ( $\bar{X} = 3.56$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.10** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการอบรมศีลธรรม

ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับการอบรมศีลธรรม จากวิทยากรและผู้นำทางศาสนา	3.87	1.02	มาก
2. ได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติ และศาสนาเป็นประจำ	3.92	1.05	มาก
3. ได้รับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี	3.89	1.01	มาก
4. สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.86	1.03	มาก
5. ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน	4.23	0.99	มาก
รวม	3.96	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.10 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.96$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน ( $\bar{X} = 4.23$ ) ได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติ และศาสนาเป็นประจำ ( $\bar{X} = 3.92$ ) ได้รับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี ( $\bar{X} = 3.89$ ) ได้รับการอบรมศีลธรรม จากวิทยากรและผู้นำทางศาสนา ( $\bar{X} = 3.87$ ) และสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ( $\bar{X} = 3.86$ ) ตามลำดับ



**ตารางที่ 4.11** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายชื่อด้านการพัฒนาจิตใจ

ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง	3.90	0.95	มาก
2. พัฒนาจิตใจตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา	3.89	1.04	มาก
3. พัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ	3.79	1.10	มาก
4. ได้รับการอบรมพัฒนาจิตใจจากเรือนจำ	3.83	1.08	มาก
5. นำความผิดพลาดในอดีตมาปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง	3.84	1.03	มาก
รวม	3.85	0.75	มาก

จากตารางที่ 4.11 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.85$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ มีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง ( $\bar{X} = 3.90$ ) พัฒนาจิตใจตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ( $\bar{X} = 3.89$ ) นำความผิดพลาดในอดีตมาปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง ( $\bar{X} = 3.84$ ) ได้รับการอบรมการพัฒนาจิตใจจากเรือนจำ ( $\bar{X} = 3.83$ ) และพัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ ( $\bar{X} = 3.79$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.12** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านการดูแลสุขภาพ

ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ	3.56	1.18	มาก
2. ได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ	3.79	1.10	มาก
3. ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่	3.52	1.16	มาก
4. ได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนด	3.88	1.16	มาก
5. ได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี	3.71	1.12	มาก
รวม	3.69	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.12 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.69$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ เข้ารับการตรวจสุขภาพเป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนด ( $\bar{X} = 3.88$ ) ได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ ( $\bar{X} = 3.79$ ) ได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี ( $\bar{X} = 3.71$ ) ได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ ( $\bar{X} = 3.56$ ) และได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่ ( $\bar{X} = 3.52$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.13** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านครอบครัว

ปัจจัยด้านครอบครัว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวอยู่เสมอ	3.88	1.19	มาก
2. มีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะ ภายหลังได้รับการปล่อยตัว	4.25	1.06	มาก
3. ได้รับความอบอุ่นจากบุคคลในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ	4.33	0.96	มาก
4. สมาชิกในครอบครัวยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.10	0.97	มาก
5. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว	4.24	1.03	มาก
รวม	4.16	0.78	มาก

จากตารางที่ 4.13 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.16$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ได้รับความอบอุ่นจากบุคคลในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ( $\bar{X} = 4.33$ ) มีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะ ภายหลังได้รับการปล่อยตัว ( $\bar{X} = 4.25$ ) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว ( $\bar{X} = 4.24$ ) สมาชิกในครอบครัวยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ( $\bar{X} = 4.10$ ) และได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวอยู่เสมอ ( $\bar{X} = 3.88$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.14** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อปัจจัยด้านทัศนคติ

ปัจจัยด้านทัศนคติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม	4.18	0.96	มาก
2. มีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	4.10	1.04	มาก
3. มีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดีและมีความสุข	4.15	1.00	มาก
4. ให้อภัยแก่ตนเองและผู้อื่นเสมอเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น	4.10	1.00	มาก
5. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ	4.06	1.04	มาก
รวม	4.12	0.73	มาก

จากตารางที่ 4.14 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านทัศนคติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ มีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ( $\bar{X} = 4.18$ ) มีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดีและมีความสุข ( $\bar{X} = 4.15$ ) มีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และให้อภัยแก่ตนเองและผู้อื่นเสมอเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น ( $\bar{X} = 4.10$ ) และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ( $\bar{X} = 4.06$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.15** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านสังคมและชุมชน

ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี	3.91	1.04	มาก
2. มีความมุ่งมั่นในการปรับตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม	4.10	1.05	มาก
3. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและชุมชนในปัจจุบันได้	4.06	1.04	มาก
4. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน	3.97	0.99	มาก
5. มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชน	4.00	1.08	มาก
รวม	4.01	0.75	มาก

จากตารางที่ 4.15 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.01$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ โดยสามารถเรียงลำดับจากระดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ มีความมุ่งมั่นในการปรับตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ( $\bar{X} = 4.10$ ) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและชุมชนในปัจจุบันได้ ( $\bar{X} = 4.06$ ) มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชน ( $\bar{X} = 4.00$ ) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ( $\bar{X} = 3.97$ ) และชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี ( $\bar{X} = 3.91$ ) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.16** ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม รายข้อด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์

ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทำให้มีความพร้อม	4.08	1.03	มาก
2. นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ทำให้มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม	4.15	0.98	มาก
3. นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้มีจิตอาสาในการทำความดี	4.01	1.03	มาก
4. นโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง	3.97	1.07	มาก
5. นโยบายโคกหนองนา ทำให้มีความรู้ในการทำอาชีพเกษตรกร	4.05	1.14	มาก
รวม	4.05	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.16 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.05$ ) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ทำให้มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม ( $\bar{X} = 4.15$ ) นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทำให้มีความพร้อม ( $\bar{X} = 4.08$ ) นโยบายโคกหนองนา ทำให้มีความรู้ในการทำอาชีพเกษตรกร ( $\bar{X} = 4.05$ ) นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้ท่านมีจิตอาสาในการทำความดี ( $\bar{X} = 4.01$ ) และนโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ( $\bar{X} = 3.97$ ) ตามลำดับ



#### 4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามและนำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) และสร้างสมการทำนายพยากรณ์ตัวแปรตามหรือตัวแปรเกณฑ์ 1 ตัวแปร คือ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจากตัวแปรอิสระหรือตัวแปรพยากรณ์ 9 ด้าน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

##### 4.1.3.1 คุณลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1) ตัวแปรอิสระ มีจำนวน 9 ตัวแปร คือ

- 1.1) ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ )
- 1.2) ปัจจัยด้านการศึกษา ( $x_2$ )
- 1.3) ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $x_3$ )
- 1.4) ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ( $x_4$ )
- 1.5) ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ( $x_5$ )
- 1.6) ปัจจัยด้านครอบครัว ( $x_6$ )
- 1.7) ปัจจัยด้านทัศนคติ ( $x_7$ )
- 1.8) ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $x_8$ )
- 1.9) ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $x_9$ )

2) ตัวแปรตาม มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ

- 2.1) ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ( $y_1$ )
- 2.2) ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ( $y_2$ )
- 2.3) ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ( $y_3$ )
- 2.4) ด้านการประกอบอาชีพ ( $y_4$ )

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรอิสระ (X)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	หน่วยวัด
1. ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ )	3.78	0.73	Interval Scale
2. ปัจจัยด้านการศึกษา ( $x_2$ )	3.73	0.72	Interval Scale
3. ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $x_3$ )	3.96	0.70	Interval Scale
4. ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ( $x_4$ )	3.85	0.75	Interval Scale
5. ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ( $x_5$ )	3.69	0.82	Interval Scale
6. ปัจจัยด้านครอบครัว ( $x_6$ )	4.16	0.80	Interval Scale
7. ปัจจัยด้านทัศนคติ ( $x_7$ )	4.12	0.73	Interval Scale
8. ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $x_8$ )	4.01	0.75	Interval Scale
9. ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $x_9$ )	4.05	0.79	Interval Scale

#### 4.1.3.2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ด้วยวิธี Pearson Product Moment Correlation เป็นการหาระดับความสัมพันธ์เชิงเส้นที่เรียกว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็น (+) หมายความว่า ข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงตามกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งสูง ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะสูงด้วยและถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำ ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็น (-) หมายความว่า ข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามกันหรือกลับกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งสูง ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำ และถ้าค่าของตัวแปรตัวหนึ่งต่ำ ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะสูง

4.1.3.3 ค่าระดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากค่า Correlation Coefficient (r) มีเกณฑ์วัดระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ (ดุขฎิ อายุวัฒน์ และคณะ, 2535)

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.001–0.500 ถือว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.501–0.700 ถือว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง

ระดับความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.701 ขึ้นไป ถือว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

4.1.3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 0.85 เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิดภาวะ Multi-Collinearity ซึ่งหมายถึง ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงมากเกินไปจนไม่เหมาะสมที่จะนำตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงเข้าไปในสมการทั้งสองตัว (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2536)

ตารางที่ 4.18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	y	X <sub>1</sub>	X <sub>2</sub>	X <sub>3</sub>	X <sub>4</sub>	X <sub>5</sub>	X <sub>6</sub>	X <sub>7</sub>	X <sub>8</sub>	X <sub>9</sub>
y	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X <sub>1</sub>	.159**	1	-	-	-	-	-	-	-	-
X <sub>2</sub>	.473**	.458**	1	-	-	-	-	-	-	-
X <sub>3</sub>	.600**	.260**	.537**	1	-	-	-	-	-	-
X <sub>4</sub>	.525**	.350**	.426**	.461**	1	-	-	-	-	-
X <sub>5</sub>	.434**	.458**	.419**	.360**	.563**	1	-	-	-	-
X <sub>6</sub>	.469**	.158**	.325**	.346**	.489**	.313**	1	-	-	-
X <sub>7</sub>	.628**	.074	.431**	.519**	.420**	.240**	.512**	1	-	-
X <sub>8</sub>	.685**	.180**	.374**	.530**	.492**	.366**	.459**	.661**	1	-
X <sub>9</sub>	.697**	.254**	.428**	.518**	.553**	.466**	.391**	.563**	.600**	1

หมายเหตุ \*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.18 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ตัวแปรทั้ง 10 ตัว มีจำนวน 45 คู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นบวกทุกคู่ โดยตัวแปรทั้ง 45 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .074 ถึง .697 ซึ่งตัวแปรอิสระคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $x_9$ ) กับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ( $y$ ) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .697 ไม่มีคู่ใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน 0.85 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสมมติฐานที่กำหนดไว้ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

#### 4.1.4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis)

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงมีลักษณะที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์หาผลหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยมีข้อสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) เพื่อที่จะทำให้สามารถนำผลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามมารวมกันได้ (Additivity) กล่าวคือ ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่และตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันมีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบค่าตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระจากกันและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ Multicollinearity

4.1.4.1 เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงสร้างขึ้นเพื่อใช้กับตัวแปรที่มีระดับการวัดมาตราส่วนช่วง (Interval Scale) หรือมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) ซึ่งหากเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดมาตราบัญญัติ (Nominal Scale) หรือมาตราเรียงอันดับ (Ordinal Scale) จะต้องนำมาจัดการแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น (สัมพัทธ์ พันธุ์ฤกษ์, 2541)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ตัวแปรตาม คือ ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ( $y$ ) กับตัวแปรอิสระ จำนวน 9 ตัว คือ 1) ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ ) 2) ปัจจัยด้านการศึกษา ( $x_2$ ) 3) ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $x_3$ ) 4) ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ( $x_4$ ) 5) ปัจจัย ด้านการดูแลสุขภาพ ( $x_5$ ) 6) ปัจจัยด้านครอบครัว ( $x_6$ ) 7) ปัจจัยด้านทัศนคติ( $x_7$ ) 8) ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $x_8$ ) และ 9) ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $x_9$ )

1) ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปรกับตัวแปรตาม

$R^2$  แทน ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระ  
ทุกตัวที่มีผลต่อตัวแปรตาม ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการพยากรณ์

S.E. แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าพารามิเตอร์

B แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในสมการที่เขียนในรูปของ  
คะแนนดิบ

Beta แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรอิสระซึ่งคำนวณ  
จากค่าของตัวแปรต่าง ๆ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับพารามิเตอร์ของสมการ  
ถดถอยแต่ละค่าที่อยู่ในสมการ

Sig. แทนระดับนัยสำคัญทางสถิติ

a แทน ค่าคงที่ของสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

**ตารางที่ 4.19** ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัด  
มหาสารคาม

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่	.536	.199	-	2.691	.008
ด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ )	-.112	.042	-.123	-2.699	.007*
ด้านการศึกษา ( $x_2$ )	.091	.047	.098	1.950	.052
ด้านการอบรมศีลธรรม ( $X_3$ )	.158	.049	.164	3.243	.001*
ด้านการพัฒนาจิตใจ ( $X_4$ )	.025	.047	.028	.535	.593
ด้านการดูแลสุขภาพ ( $X_5$ )	.075	.040	.092	1.861	.064
ด้านครอบครัว ( $X_6$ )	.058	.039	.069	1.488	.138
ด้านทัศนคติ ( $X_7$ )	.092	.052	.101	1.758	.080
ด้านสังคมและชุมชน ( $X_8$ )	.225	.049	.253	4.547	.000*
ด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $X_9$ )	.259	.045	.306	5.704	.000*

หมายเหตุ \* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

$R = .814$ ,  $R^2 = .663$

จากตารางที่ 4.19 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 9 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ 0.814 ( $R = .814$ ) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

2. ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 9 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการผันแปรกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ 0.663 ( $R^2 = .663$ ) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร สามารถอธิบายระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) ได้ร้อยละ 66.30

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $X_9$  Beta = .306)

3.2 ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $X_8$  Beta = .253)

3.3 ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $X_3$  Beta = .164)

3.4 ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $X_1$  Beta = -.123)

4. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $X_9$ ) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .306 หน่วย รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $X_8$ ) ได้ร้อยละ 66.30 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .253 หน่วย ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $X_3$ ) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .164 หน่วย และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ ) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป -.123 หน่วย โดยตัวแปรทั้ง 9 ตัวร่วมกันพยากรณ์ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้ร้อยละ 66.30 ( $R^2 = .663$ )



ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ .536 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ  $Y = a + b_9(x_9) + b_8(x_8) + b_3(x_3) + b_1(x_1)$

แทนค่าในสูตร  $Y = .536 + .259(x_9) + .225(x_8) + .158(x_3) - .112(x_1)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ  $Z = B_9z_9 + B_8z_8 + B_3z_3 + B_1z_1$

แทนค่าในสูตร  $Z = .306(z_9) + .253(z_8) + .164(z_3) - .123(z_1)$

เมื่อ Y และ Z = ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ส่วนตัวแปรอิสระอีก 5 ตัวแปร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านการการศึกษา (x2) ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ (x4) ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ (x5) ปัจจัยด้านครอบครัว (x6) และปัจจัย ด้านทัศนคติ (x7)

#### 4.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ดังนี้

#### ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. ด้านร่างกาย การฝึก และเสริมสร้างระเบียบวินัย	
1.1 ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	15
1.2 ควรจัดกิจกรรมนันทนาการและแข่งกีฬาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้ต้องขังมีร่างกายที่แข็งแรง	13
2. ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต	
2.1 ควรจัดอบรมด้านศีลธรรมและจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง	14
2.2 ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการปฏิเสธ และการคิดแก้ปัญหา	12
3. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม	
3.1 ควรจัดให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัวได้พบญาติแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	13

(ต่อ)

## ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
3.2 ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคมได้	11
4. ด้านการประกอบอาชีพ	
4.1 ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	12
4.2 ควรประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในจังหวัด ในจัดหางานให้ทำภายหลังได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว	10

จากตารางที่ 4.20 ปรากฏผลที่สามารถนำมาอธิบาย ได้ดังนี้ พบว่า ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน มีผู้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 100 คน โดยมีประเด็นสำคัญจำแนกเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ได้แก่ ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควรจัดกิจกรรมนันทนาการและแข่งกีฬาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้ต้องขังมีร่างกายที่แข็งแรง

2. ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ได้แก่ ควรจัดอบรมด้านศีลธรรมและจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการปฏิเสธ และการคิดแก้ปัญหา

3. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ได้แก่ ควรจัดให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัวได้พบญาติแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคมได้

4. ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในจังหวัด ในจัดหางานให้ทำภายหลังได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว

## 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วน มีเนื้อหาสาระสำคัญสามารถนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาความเรียง ดังต่อไปนี้

### 4.2.1 ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว เพราะเรื่อนจำมีสวัสดิการด้านการตรวจร่างกายเป็นประจำทุกปี เช่น การตรวจเลือดเพื่อหาโรคเอดส์ (HIV) โรคเบาหวาน และการตรวจเอกซเรย์ปอดเพื่อหาเชื้อวัณโรค ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ อยากให้เรื่อนจำประสานกับหน่วยงานอนามัยหรือโรงพยาบาลให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวได้รับยาและเวชภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง พร้อมอบรมให้ผู้ต้องขังรู้วิธีการดูแลสุขภาพตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อให้มีความพร้อมในการออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างไม่มีอุปสรรคใด ๆ...”

(น.ช.ป๊อบอาย (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกายรับประทานอาหารเช้าครบ 5 หมู่ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ และเข้ารับการอบรมและฝึกระเบียบวินัยตามที่เรื่อนจำกำหนด อยากให้เรื่อนจำจัดกิจกรรมนันทนาการและกีฬาภายในเรื่อนจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและเป็นการเตรียมความด้านพร้อมร่างกายก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

(น.ช.ใบตอง (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกายรับประทานอาหารเช้าที่มีประโยชน์ และนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เป็นประจำ และเข้ารับการอบรมและฝึกระเบียบวินัยตามที่เรื่อนจำกำหนด อยากให้เรื่อนจำเพิ่มการออกกำลังกาย เช่น การเดินแอโรบิก และจัดให้มีการจัดแข่งขันกีฬาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการผ่อนคลายและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์...”

(น.ช.สไปร์ท (นามสมมติ) อายุ 29 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ และอยากให้เรือนำจัดกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีร่างกายที่แข็งแรง มีระเบียบวินัย รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย...”

(น.ช.ตี๋ (นามสมมติ) อายุ 42 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ อยากให้เรือนำจัดการแข่งกีฬาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีร่างกายที่แข็งแรงและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์...”

(น.ช.หนุ่ย (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมกายบริหารในตอนเช้าทุกวัน อยากให้เรือนำจัดการฝึกอบรมฝึกให้ผู้ต้องขังหญิงมีร่างกายแข็งแรงและมีจิตใจอาสาช่วยพัฒนาสังคม ชุมชน โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง และมีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในแดนเพื่อส่งเสริมให้มีระเบียบวินัยมากขึ้น...”

(น.ญ.แอม (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี ช้อโกง, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มี โรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมกายบริหารในตอนเช้าทุกวัน เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ อยากให้เรือนำจัดกิจกรรมการฝึกระเบียบแถวให้กับผู้ต้องขังหญิงเพื่อให้มีระเบียบวินัยและมีร่างกายแข็งแรง...”

(น.ญ.นิว (นามสมมติ) อายุ 33 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มี โรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมกายบริหารในตอนเช้าทุกวัน เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ อยากให้เรือนำมีการตรวจสุขภาพผู้ต้องขังหญิงสำหรับโรคที่เกี่ยวกับเพศหญิงโดยตรง เช่น โรคมะเร็งเต้านม หรือมีการทำฟันในลักษณะเพื่อเป็นการทำความสะอาด เช่น การขูดหินปูน หรืออื่น ๆ เช่น การวัดสายตา ประกอบการตัดแว่น...”

(น.ญ.ฝน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี , คดียกยอกทรัพย์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมกายบริหารในตอนเช้าทุกวัน อยากให้เรือนจำเตรียมความพร้อมด้านความต่อเนื่องในการรักษาโรคประจำตัวกับโรงพยาบาลภายหลังพ้นโทษ มียาเวชภัณฑ์เตรียมไว้ให้ผู้ต้องขังป่วย สามารถรับประทานต่อเนื่องได้อีกสัก 1 เดือน แนะนำสถานที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถเข้ารับบริการทางสาธารณสุขได้”

(น.ญ.แอน (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ดูแลสุขภาพร่างกายด้วยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมกายบริหารในตอนเช้าทุกวัน เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นประจำ อยากให้มีการตรวจรักษาสำหรับผู้ที่มีโรคประจำตัว โรคร้ายแรงหรือป่วยอื่น ๆ คนชรา ให้ได้รับสิทธิรักษาพยาบาลอย่างดี รวมทั้งได้รับการพิจารณาพักโทษกรณีพิเศษด้วยค่ะ...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ผู้วิจัย สรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและไม่มีโรคประจำตัว เพราะเรือนจำมีการตรวจร่างกายให้ผู้ต้องขังเป็นประจำทุกปี เช่น การตรวจเลือดเพื่อหาโรคเอดส์ (HIV) โรคเบาหวาน และการตรวจเอกซเรย์ปอดเพื่อหาวัณโรค ผู้ต้องขังดูแลสุขภาพตนเองด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เป็นประจำ และเข้ารับการอบรมและฝึกระเบียบวินัยตามที่เรือนจำกำหนด อยากให้เรือนจำประสานกับหน่วยงานอนามัยหรือโรงพยาบาลให้ได้รับยาและเวชภัณฑ์อย่างต่อเนื่องภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ อยากให้เรือนจำจัดกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เสมอ อยากให้เรือนจำตรวจสุขภาพเกี่ยวกับเพศโรคผู้หญิงโดยตรง ผู้ป่วยโรคร้ายแรง คนชรา หรือป่วยโรคอื่น ๆ ควรได้รับการพิจารณาพักโทษกรณีพิเศษด้วย

#### 4.2.2 ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต

“...เป็นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ ได้รับการอบรมแนวทางการใช้ชีวิตจากผู้นำศาสนาทางศาสนาคริสต์ และเข้ารับการอบรมจิตอาสาธาตุห้าให้มีจิตอาสา มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการปฏิเสธ และมีความคิดเชิงบวก อยากให้เรือนจำมีการเชิญผู้นำศาสนาต่าง ๆ มาให้ความรู้และแนวทางการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับศาสนาของตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้นำหลักนั้นไปใช้กับชีวิตของตนภายหลังพ้นโทษ...”

(น.ช.ป้อบอวย (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เป็นผู้ที่มีทัศนคติความคิดเชิงบวก ได้ความรู้ ข้อคิดและทักษะในการใช้ชีวิตจากการอบรมในโครงการ To Be Number One อบรมชุมชนบำบัดในเรือนจำ เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ อยากให้เรือนจำเชิญวิทยากรภายนอกผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและปรับทัศนคติของผู้ใกล้พ้นโทษให้มีแนวคิดที่จะไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำอีก...”

(น.ช.ใบตอง (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ผ่านการอบรมโครงการ To Be Number One อบรมหลักสูตรศาสนาสมาธิ จิตชุมชนบำบัด และอาสาราชทัณฑ์ ทำให้มีความเป็นจิตอาสาและมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการปฏิเสธและการคิดแก้ปัญหา อยากให้เรือนจำอบรมด้านศาสนา และการปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ต้องขังมีจิตใจที่อ่อนโยนและรู้แนวทางการปฏิบัติตามหลักของศาสนาได้ฟังหลักธรรมคำสอนคำสอนทางศาสนา เพื่อให้ผู้ใกล้พ้นโทษได้ใช้ชีวิตมากขึ้น ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก...”

(น.ช.สไปรท์ (นามสมมติ) อายุ 29 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ผ่านการอบรมโครงการ To Be Number One อบรมหลักสูตรศาสนาสมาธิ และจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้มีความเป็นจิตอาสาและมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการปฏิเสธ และการคิดแก้ปัญหา อยากให้เรือนจำจัดอบรมหลักสูตรครูสมาธิ ศักดิ์สมาธิอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับการยกระดับจิตใจ มีระยะเวลาในการอบรม จำนวน 100 ชั่วโมง โดยวิทยากรจากสถาบันพลังจิตตานุภาพเข้ามาสอน การอบรมเป็นการฟังวิทยากรบรรยาย และฟังเทศการสอนจากหลวงพ่อกับการฝึกปฏิบัติ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์...”

(น.ช.ตี๋ (นามสมมติ) อายุ 42 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เป็นผู้ที่มีทัศนคติความคิดเชิงบวก เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ได้ความรู้ ข้อคิดและทักษะในการใช้ชีวิตจากการอบรมในโครงการ To Be Number One อบรมชุมชนบำบัดในเรือนจำ ลูกเสือวิสามัญ และอบรมผู้คำรายย่อย อยากให้ม็องค์กรที่รับผิดชอบด้านป้องกัน การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มาให้ความรู้และอบรมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษให้ทราบถึงโทษภัยของยาเสพติด ผลกระทบต่อสังคมโดยรวมจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทัศนคติของผู้ต้องขังได้ทำให้ผู้ต้องขังมีสติ สัมผัสปัญหาตลอดเวลาในการที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องมีอนาคตที่ดีขึ้นจากการมีความคิดใหม่ ๆ...”

(น.ช.หนู่ย (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)



“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ผ่านการอบรมในโครงการ To Be Number One อบรมจิตอาสาราชทัณฑ์ทำให้มีความเป็นจิตอาสา มีทัศนคติความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี ได้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และทักษะการปฏิเสธ อยากให้เรือนจำเชิญวิทยากร ผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการนำประสบการณ์จากการต้องโทษไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน แล้วเกิดประโยชน์กับตนเองและครอบครัวมาแชร์ประสบการณ์เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและแนวทางในการนำไปปรับใช้เมื่อพ้นโทษ จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น...”

(น.ญ.แอม (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี ช่อโง้ง, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ผ่านการอบรมในโครงการ To Be Number One อบรมจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้มีความเป็นจิตอาสา มีทัศนคติความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี ได้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และทักษะการปฏิเสธ อยากให้เรือนจำจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม การเดินจงกรมทุกเดือน มีกองงานสมาธิที่มีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเดียว ซึ่งผู้ต้องขังหญิงทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าร่วมกองงานได้จะทำให้มีจิตใจที่ชาวสะอาดมากขึ้นค่ะ ”

(น.ญ.นิว (นามสมมติ) อายุ 33 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ อยากให้เรือนจำจัดการศึกษาให้หลากหลายมากขึ้น จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปริญญาตรี และปริญญาโท สำหรับผู้ต้องขังหญิงด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการใช้ชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ...”

(น.ญ.ฝน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดี ยักยอกทรัพย์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ผ่านการอบรมในโครงการ To Be Number One อบรมจิตอาสาราชทัณฑ์ทำให้มีความเป็นจิตอาสา มีทัศนคติความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี อยากให้มีนักพูดที่มีชื่อเสียงทางสังคม ดารา นักแสดง เข้ามาให้กำลังใจผู้ต้องขัง พร้อมทั้งมอบแนวทางให้แก่ผู้ต้องขังได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีขึ้น มีมุมมองที่แตกต่างมากขึ้นสามารถดำเนินรอยตามได้...”

(น.ญ.แอน (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำอยากให้มีการสอนวิธีการเลี้ยงสัตว์หรือเลี้ยงเด็ก เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีจิตใจที่อ่อนโยน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียไปในทางที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองและครอบครัวหลังพ้นโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสม...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจ เช่น อบรมสัปดาห์สมาธิ อบรมจิตอาสาราชทัณฑ์ เป็นต้น และเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ทำให้มีจิตใจอ่อนโยน มีจิตอาสาและมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิด ทักษะการปฏิเสธ และทักษะการคิดแก้ปัญหา มีทัศนคติ ความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี อยากให้เรือนจำเชิญผู้นำทางศาสนามาให้ความรู้และแนวทางการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับหลักศาสนา เชิญวิทยากร นักพูดที่มีชื่อเสียง หรือดารา นักแสดง ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กำลังใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใกล้พ้นโทษให้มีแนวคิดที่จะไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำอีก อยากให้มีการสอนวิธีการเลี้ยงเด็กหรือฝึกวิชาชีพเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เพื่อให้ผู้ต้องขังมีจิตใจที่อ่อนโยน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นสามารถดูแลตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

#### 4.2.3 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม

“...ติดต่อกับญาติทางจดหมายเป็นประจำ ญาติไม่ได้เดินทางมาเยี่ยมเนื่องจากมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเป็นห่วง ภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว อยากให้เรือนจำจัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แก่ผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษให้ได้ขอโอกาสกลับตัวกลับใจ ให้คำมั่นสัญญากับครอบครัวของตนเพื่อให้ได้รับโอกาสนั้นและสามารถใช้ชีวิตหลังพ้นโทษได้อย่างมีความสุข...”

(น.ช.ป้อบอายุ (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมเดือนละ 2 ครั้ง มีครอบครัวที่อบอุ่นที่รักและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวไปจะกลับไปอยู่กับครอบครัว ผ่านการอบรมการบัญชีครัวเรือน อบรมชุมชนบำบัด อยากให้เรือนจำแนะนำวิธีการวางแผนชีวิตภายหลังพ้นโทษให้แก่ผู้ใกล้พ้นโทษเพื่อเตรียมความพร้อม เตรียมวิธีการเริ่มต้นความสัมพันธ์กับครอบครัวของตน เพื่อให้ได้รับการต้อนรับครอบครัว ชุมชน และสังคม และเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนเพิ่มทักษะการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน...”

(น.ช.ใบตอง (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ ผ่านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย อบรมผู้ค้ารายย่อย อบรมชุมชนบำบัด เมื่อสถานการณ์ไวรัสโควิด 19 เริ่มผ่อนคลาย อยากให้เรือนจำจัดโครงการพบญาติใกล้ชิดภายในเรือนจำให้แก่ผู้ต้องขังและครอบครัวเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและอยากให้เรือนจำจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนไปกระทำผิดซ้ำอีก...”

(น.ช.สไปรท์ (นามสมมติ) อายุ 29 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ติดต่อกับญาติทางจดหมายเป็นประจำและเยี่ยมผ่านแอปพลิเคชัน ญาติไม่ได้เดินทางมาเยี่ยมเนื่องจากมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด อยากให้เรือนจำจัดให้มีการอบรมบัญชีครัวเรือน อบรมการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันสำหรับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษเสมอ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้มีความคิดในการประหยัดอดออมและควรฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับการทำธุรกิจออนไลน์...”

(น.ช.ตี๋ (นามสมมติ) อายุ 42 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ญาติจะมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะไปอยู่กับครอบครัว มีบิดา มารดา ผ่านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย อยากให้เรือนจำประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ญาติของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติกับผู้ที่จะพ้นโทษว่าควรให้โอกาสเขาได้กลับใจเป็นคนดี ไม่ควรตีตราว่าเป็นผู้กระทำผิด พร้อมให้อภัยและมองแต่ส่วนดีของเขาอยู่เสมอ รวมถึงหางานง่าย ๆ ให้เขาได้มีหน้าที่ภายในบ้านให้เขารู้สึกมีส่วนร่วมร่วมกับครอบครัว จนเกิดความรักใคร่ในที่สุด...”

(น.ช.หนุ่ย (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอในระหว่างที่ต้องโทษอยากให้เรือนจำอนุมัติให้ผู้ต้องขังหญิงได้มีโอกาสเยี่ยมลูกน้อยแบบใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษเพราะว่าคิดถึงลูกมากทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวค่ะ...”

(น.ญ.แอมว (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี ช่อโกง, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมออยากให้เรือนจำมีสวัสดิการเกี่ยวกับค่ารถและค่าอาหารเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัดสำหรับผู้พ้นโทษที่ไม่มีเงินในบัญชีเงินฝากผู้ต้องขังเลย โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังสามารถยื่นคำร้องขอค่าเดินทางได้...”

(น.ญ.นิว (นามสมมติ) อายุ 33 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมออยากให้เรือนจำจัดทำแบบสืบเสาะสำหรับผู้ต้องขังทุกคนตั้งแต่เนิ่น ๆ เพื่อให้สำนักงานคุมประพฤติสามารถมีเวลาพอสมควรในการติดต่อญาติหรือผู้นำท้องถิ่นทำให้ปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกลดลง ไม่แออัด มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเมื่อผู้ต้องขังรู้ว่าจะได้ปล่อยคุมประพฤติก็จะทำให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัย หมั่นตรวจสอบความพร้อมของตนเองอยู่เสมอ...”

(น.ญ.ฝน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดียักยอกทรัพย์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ อยากให้เรือนจำจัดโครงการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวอย่างสม่ำเสมอ...”

(น.ญ.แอน (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...มีญาติมาเยี่ยมและให้กำลังใจอยู่เสมอ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวจะกลับไปจะอยู่กับครอบครัว สมาชิกทุกคนในครอบครัวรักและเข้าใจและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ อยากให้เรือนจำจัดโครงการครอบครัวสัมพันธ์ให้แก่ผู้ต้องขังทุกปี เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ขอขมาในสิ่งที่เคยได้ทำผิดไปขอให้ครอบครัวได้ให้ออกาสในการกลับตัว พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัวได้ให้ออกาสแก่บุตรหลานของตน...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีญาติมาเยี่ยมและติดต่อให้กำลังใจอยู่เสมอและมีสมาชิกในครอบครัวรักและคอยเป็นห่วง ภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจะกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัว ทุกคนผ่านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและส่วนใหญ่ผ่านการอบรมหลักสูตรอื่น ๆ ด้วย เช่น อบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน อบรมชุมชนบำบัด อบรมเฉพาะคดี และอบรมการใช้ภูมิต่างประเทศ เป็นต้น อยากให้เรือนจำ

จัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แก่ผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ ให้ได้ขอโอกาสกลับตัวกลับใจ แนะนำวิธีการวางแผนในการชีวิตหลังพ้นโทษ จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนไปกระทำผิดอีก อยากให้เรือนจำอนุโลมให้ผู้ต้องขังหญิงได้มีโอกาสเยี่ยมลูกน้อยแบบใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวอยากให้เรือนจำมีสวัสดิการเกี่ยวกับค่ารถและค่าอาหารเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัดสำหรับผู้พ้นโทษที่ไม่มีเงินในบัญชีเงินฝากผู้ต้องขัง โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังสามารถยื่นคำร้อง ขอค่าเดินทางได้ และอยากให้เรือนจำจัดโครงการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวอย่างสม่ำเสมอ

#### 4.2.4 ด้านการประกอบอาชีพ

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม ช่างเชื่อมสแตนเลส อบรมโคกหนองนาและอยากให้เรือนจำมอบเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ เพราะหากมีความรู้แต่ไม่มีเงินทุนและไม่มีโอกาสก็ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้...”

(น.ช.ป้อบอายุ (นามสมมติ) อายุ 36 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพ การทำขนมไทย ช่างตัดผม การจัดสวน และเศรษฐกิจพอเพียง อยากให้เรือนจำสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไรหลังพ้นโทษเพราะบางครั้งแต่ละคนมีความถนัดไม่เหมือนกันให้มีการสอนการประกอบอาชีพที่หลากหลายและเหมาะสมกับต้นทุนของผู้ใกล้พ้นโทษด้วยและเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน...”

(น.ช.ใบตอง (นามสมมติ) อายุ 30 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม ช่างเชื่อมสแตนเลส และช่างปูกระเบื้อง อยากให้เรือนจำจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรขนาดแผนไทย 150 ชั่วโมง ให้ได้ใบรับรองจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ทั้งผู้ต้องขังชายและหญิงเพราะปัจจุบันกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถประกอบอาชีพนี้ได้โดยไม่ต้องลงทุนอะไรเลย เป็นการสร้างโอกาสให้แก่ผู้ต้องขัง...”

(น.ช.สไปร์ท (นามสมมติ) อายุ 29 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ และช่างทาสี ปัจจุบันมีการสอนทำอาหารต่าง ๆ โดยเชฟผู้ชำนาญและมีชื่อเสียงผ่านช่องทางรายการ “กำลังใจสู่ชาวเรือนจำ” ขอให้มียุทธศาสตร์ที่มีประโยชน์แบบนี้ไปเรื่อย ๆ มีการสอนทำอาหารคาว-หวาน ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นไปอีก เน้นให้ตรงตามความต้องการของตลาดและตามค่าความนิยมของคนไทยด้วย...”

(น.ช.ตี๋ (นามสมมติ) อายุ 42 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างตัดผม ขนมหไทย ปลุกผักไฮโปโดริก และช่างเชื่อมสแตนเลส โครงการนิคมราชทัณฑ์เป็นโครงการที่ดีสำหรับการหางานให้ผู้ต้องขังได้เริ่มชีวิตใหม่โดยไม่หันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกแต่ในระหว่างนี้ที่ยังไม่ได้เริ่มโครงการ อยากให้เรือนจำประสานกับสำนักงานจัดหางานจังหวัดเพื่อหางานให้ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษจะได้ไม่ว่างงาน มีงานทำและมีรายได้ไปจุนเจือครอบครัว...”

(น.ช.หนุ่ย (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพนวดแผนไทย ช่างเสริมสวย การทำขนมหไทย และช่างเย็บผ้า อยากให้เรือนจำส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้ผู้ต้องขังหญิงได้รับวุฒิบัตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวกับการทำงานฝีมือแรงงาน เช่น การเสริมสวย การนวดแผนไทย การทำขนมหไทย การทำปาตองโก หรืออาจมีหลักสูตรสอนการทำอาหารฝรั่งด้วยก็ดีค่ะ...”

(น.ญ.แอม (นามสมมติ) อายุ 43 ปี, คดี ช้อโกง, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างเย็บผ้า นวดแผนไทย และเข้ารับการอบรม โคนง หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง อยากให้เรือนจำมีการอบรมโครงการแบบนี้ไปเรื่อย ๆ อบรมให้มีหลายระดับ จนถึงขั้นที่ชำนาญจนสามารถนำไปประกอบอาชีพโดยมีหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตได้จริงและอยากให้เรือนจำเพิ่มกองงานที่สามารถสร้างรายได้ในระหว่างต้องโทษให้แก่ผู้ต้องขังให้มากขึ้นโดยอาจจะติดต่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดหางานให้ผู้ต้องขังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาฝีมือแรงงานและให้ผู้ต้องขังมีเงินใช้ระหว่างต้องโทษและมีเงินเหลือไปใช้ภายนอกเรือนจำ...”

(น.ญ.นิว (นามสมมติ) อายุ 33 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพซักรีด ช่างเสริมสวย การทำเบเกอรี่ และช่างเย็บผ้า โคนง หนอง นา อยากให้เรือนจำแนะนำและฝึกวิชาชีพที่ผู้ที่จะพ้นโทษ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ทันที รวมถึงจัดหาเงินทุนให้แก่ผู้ต้องขังที่มีความตั้งใจจริงด้วยค่ะ...”

(น.ญ.ฝน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี, คดี ยักยอกทรัพย์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

“...ได้รับการฝึกวิชาชีพซักรีด การทำเบเกอรี่ และช่างเย็บผ้า โคนง หนอง นา อยากให้เรือนจำจัดโครงการฝึกวิชาชีพเสริมสวย นวดแผนไทย และทำเล็บให้แก่ผู้ต้องขังหญิงทุกคน เพราะเป็นอาชีพที่สามารถทำได้จริงภายหลังพ้นโทษและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน...”

(น.ญ.แอน (นามสมมติ) อายุ 27 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)



“...ได้รับการฝึกวิชาชีพช่างเสริมสวย ช่างเย็บผ้า นวดแผนไทย และได้รับอบรมการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โคนง นา และอยากให้มีเรือนจำเพิ่มกองงานที่สามารถสร้างรายได้ในระหว่างต้องโทษให้แก่ผู้ต้องขังให้มากขึ้นโดยอาจจะติดต่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหางานให้ผู้ต้องขังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาฝีมือแรงงานและให้ผู้ต้องขังมีเงินใช้ระหว่างต้องโทษและมีเงินเหลือไปใช้ภายนอกเรือนจำ...”

(น.ญ.จอย (นามสมมติ) อายุ 24 ปี, คดี พรบ.ยาเสพติด, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2564)

จากการสัมภาษณ์ด้านการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบวิชาชีพภายหลังพ้นโทษ เช่น นวดแผนไทย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า การทำขนมไทย การทำเบเกอรี่ ช่างปูกระเบื้อง ช่างเชื่อม ช่างทาสี เศรษฐกิจพอเพียง การจัดสวน การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ และอบรมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคนง นา เป็นต้น อยากให้มีเรือนจำสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไรหลังพ้นโทษ มีเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ จัดการฝึกวิชาชีพหลักสูตรนวดแผนไทยให้ได้ใบรับรองจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ฝึกวิชาชีพการทำอาหารที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด ประสานกับจัดหางานจังหวัดให้หางานให้ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษเพิ่มกองงานที่สามารถสร้างรายได้ในระหว่างต้องโทษให้แก่ผู้ต้องขังให้มากขึ้น โดยอาจจะติดต่อประสานกับหน่วยงานเอกชน แนะนำอาชีพและสถานประกอบการให้แก่ผู้ต้องขัง อยากให้สังคมให้โอกาส โดยเฉพาะรัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วกลับตัวเป็นคนดีสามารถสอบเข้ารับราชการได้

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ไว้ตามลำดับดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลสรุปการวิจัย ดังนี้

**5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม** สามารถอธิบายลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน 252 คน ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 88.90 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-30 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ด้านสถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 34.90 และด้านอาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00

**5.1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม**

พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้

5.1.2.1 ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว ( $\bar{X} = 4.26$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น ( $\bar{X} = 4.02$ )

5.1.2.2 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.05$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอก ( $\bar{X} = 4.16$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดมี 2 ข้อ ได้แก่ ได้รับการติดต่อดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอและมีการวางแผน การดำเนินชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัว ( $\bar{X} = 3.99$ )

5.1.2.3 ด้านการประกอบอาชีพ ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.00$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ พร้อมจะประกอบอาชีพที่สุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ( $\bar{X} = 4.20$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ ( $\bar{X} = 3.83$ )

5.1.2.4 ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.90$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมี 2 ข้อ ได้แก่ ตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นเสมอ และมีทัศนคติ ความคิดเชิงบวกและมองโลกในแง่ดีเสมอ ( $\bar{X} = 3.94$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีทักษะในการใช้ชีวิต การตัดสินใจและการคิดแก้ปัญหา ( $\bar{X} = 3.82$ )

**5.1.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม** โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้

พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.93$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้

5.1.3.1 ปัจจัยด้านครอบครัว ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.16$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ได้รับความอบอุ่นจากบุคคลในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ( $\bar{X} = 4.33$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวอยู่เสมอ ( $\bar{X} = 3.88$ )

5.1.3.2 ปัจจัยด้านทัศนคติ ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ( $\bar{X} = 4.18$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ( $\bar{X} = 4.06$ )

5.1.3.3 ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.05$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังทำให้มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม ( $\bar{X} = 4.15$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ นโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ( $\bar{X} = 3.97$ )

5.1.3.4 ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.01$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีความมุ่งมั่นในการปรับตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ( $\bar{X} = 4.10$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี ( $\bar{X} = 3.91$ )

5.1.3.5 ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.96$ )  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน ( $\bar{X} = 4.23$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ย  
 น้อยที่สุด ได้แก่ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ( $\bar{X} = 3.86$ )

5.1.3.6 ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.78$ )  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ( $\bar{X} = 3.94$ )  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด ได้แก่ ได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ( $\bar{X} = 3.52$ )

5.1.3.7 ปัจจัยด้านการศึกษา ความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.73$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ย  
 มากที่สุด ได้แก่ ได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้ ( $\bar{X} = 3.95$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด  
 ได้แก่ ต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว ( $\bar{X} = 3.56$ )

5.1.3.8 ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ( $\bar{X} = 3.85$ ) ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก  
 ( $\bar{X} = 3.90$ ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาจิตใจตนเอง ( $\bar{X} = 3.90$ )  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ พัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ ( $\bar{X} = 3.79$ )

5.1.3.9 ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ( $\bar{X} = 3.69$ ) ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เข้ารับการตรวจสุขภาพเป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนด ( $\bar{X} = 3.88$ )  
 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่ ( $\bar{X} = 3.52$ )

**5.1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ  
 จังหวัดมหาสารคาม (y) โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method)  
 ดังนี้**

5.1.4.1 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 9 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับปัจจัยที่ส่งผล  
 ต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ .814 ( $R = .814$ )  
 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อย  
 ตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) โดยมีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง

5.1.4.2 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 9 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการผันแปร  
 กับระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เท่ากับ .663 ( $R^2 = .663$ )  
 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร สามารถอธิบายความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัด  
 มหาสารคาม (y) ได้ร้อยละ 66.30

5.1.4.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้สามารถเรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $X_9$  Beta = .306)
- 2) ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ( $X_8$  Beta = .253)
- 3) ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ( $X_3$  Beta = .164)
- 4) ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $X_1$  Beta = -.123)

5.1.4.4 ผลการการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ( $X_9$ ) คือ เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป .306 หน่วย และน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ( $x_1$ ) เมื่อมีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม (y) เปลี่ยนแปลงไป -.123 หน่วย

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ .536 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ  $Y = a + b_9(x_9) + b_8(x_8) + b_3(x_3) + b_1(x_1)$

แทนค่าในสูตร  $Y = .536 + .259(x_9) + .225(x_8) + .158(x_3) -.112(x_1)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ  $Z = B_9z_9 + B_8z_8 + B_3z_3 + B_1z_1$

แทนค่าในสูตร  $Z = .306(z_9) + .253(z_8) + .164(z_3) -.123(z_1)$

เมื่อ Y และ Z = ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ส่วนตัวแปรอิสระอีก 5 ตัวแปร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ( $x_2$ ) ปัจจัยด้านการพัฒนาตนจิตใจ ( $x_4$ ) ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ( $x_5$ ) ปัจจัยด้านครอบครัว ( $x_6$ ) ปัจจัยด้านทัศนคติ ( $x_7$ )

### 5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีประเด็นสำคัญจำแนกเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5.1.5.1 ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย ได้แก่ ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควรจัดกิจกรรมนันทนาการและแข่งกีฬาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีร่างกายที่แข็งแรง

5.1.5.2 ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต ได้แก่ ควรจัดอบรมด้านศีลธรรม และจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการปฏิเสธ และการคิดแก้ปัญหา

5.1.5.3 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม ได้แก่ ควรจัดให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัวได้พบญาติแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขัง มีความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคมได้

5.1.5.4 ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในจังหวัด ในจัดหางานให้ทำภายหลังได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว

## 5.2 อภิปรายผล

### 5.2.1 อภิปรายผลเชิงปริมาณ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปรายเพื่อตอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

**สมมติฐานที่ 1** ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 6 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ มาตรา 64 ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริม



และช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคม ได้รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดี กับครอบครัวและชุมชนและสอดคล้องกับระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อน ปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ข้อ 7 การจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวต้องมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมและเตรียมตัวเพื่อออกไปใช้ชีวิตร่วมกับ ครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข โดยอย่างน้อยต้อง ประกอบด้วย กิจกรรม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย
- 2) การพัฒนาด้านจิตใจ ความคิด และทักษะ การใช้ชีวิต
- 3) การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม
- 4) การเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ

**สมมติฐานที่ 2** ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการอบรม ศีลธรรม ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน และปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อน ปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน และปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก เรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่องในสาขาอาชีพที่แปลกใหม่ และทันสมัย จากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ตามความถนัดและความสนใจของผู้ต้องขังตรงตาม ความต้องการของตลาดแรงงานและฝึกวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .007 แสดงว่า ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กองทรัพย์ ผางแพ่ง (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพ้นโทษ กรณีศึกษาเรือนจำกลางชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพ้นโทษ กรณีศึกษา เรือนจำกลางชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาผู้ต้องขังเพื่อที่จะออกไปสู่สังคมภายนอก ควรจัดหาอาชีพหรือแหล่งงานเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่หวนกลับไป กระทำผิดซ้ำอีก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี สว่างวงษ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อม ในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรีก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพร้อมในการดำรงชีวิต ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำ

ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ ความพร้อมในการดำรงชีวิต ภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรีก่อนได้รับการปลดปล่อย มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) สถานภาพสมรส 2) ระยะเวลาที่เหลือในเรือนจำ 3) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการฝึกวิชาชีพ 4) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการพัฒนาจิตใจ และ 5) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการศึกษา

2. ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้จัดทำโครงการอบรมด้านศีลธรรม เช่น สอนบาลีศึกษา สอนธรรมศึกษา อบรมสัปดาห์ อบรมหลักสูตรมัคทายก และจัดกิจกรรมให้ผู้ต้องขังได้สวดมนต์ ไหว้พระทุกวันพร้อมทั้งจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอยู่เป็นประจำและเชิญวิทยากรหรือผู้นำทางศาสนาบรรยายให้ความรู้ในการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .001 แสดงว่า ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรมส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ พิพัฒนาชะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงการใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักศาสนามาปรับปรุงหรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและอาจจะมีผลให้ลดการกระทำผิดซ้ำจากผู้ที่เคยพ้นโทษมาแล้ว

3. ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีความมุ่งมั่นแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและชุมชนในปัจจุบันได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและชุมชนและชุมชนให้โอกาสผู้กระทำผิดได้กลับตนเป็นคนดี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant level เท่ากับ .000 แสดงว่า ปัจจัยด้านด้านสังคมและชุมชน ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนภัทร วาอภิรักษ์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังที่เข้าโครงการนี้ คือ ต้องการกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวประกอบอาชีพ สุจริต เป็นคนดีของสังคมและคาดหวังว่าครอบครัวและสังคมให้การยอมรับให้คำปรึกษาแนะนำ และให้กำลังใจ มีความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่ดีเมื่อได้เข้าโครงการได้รับความรู้ในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีความมั่นใจมีความเข้าใจครอบครัวและสังคมว่ายังให้โอกาสในการกลับตัวเป็นคนดี

4. ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ได้นำนโยบายกรมราชทัณฑ์มาดำเนินการกับผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัว เช่น นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทำให้มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังทำให้มีนิสัยที่ดีกว่าเดิม นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้มีจิตอาสาในการทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำให้มีสุขภาพแข็งแรง และนโยบายโครงการโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังทำให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพ เกษตรกรในพื้นที่ขนาดเล็กตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .000 แสดงว่า ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สอดคล้องกับระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ข้อ 7 การจัดโครงการเตรียมพร้อมก่อนปล่อยตัวต้องมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี มีคุณค่าต่อสังคมและเตรียมตัวเพื่อออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยกิจกรรม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย
- 2) การพัฒนา ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต
- 3) การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม
- 4) การเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ

ส่วนตัวแปรพยากรณ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ปัจจัยด้านการศึกษาคุณภาพ ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านทัศนคติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการศึกษา ไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ซึ่งมีความรู้ในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้แล้ว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .052 แสดงว่าปัจจัยด้านการศึกษาไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี สว่างวงศ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการดำรงชีวิตศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ก่อนได้รับการปลดปล่อย มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) สถานภาพสมรส 2) ระยะเวลาที่เหลือในเรือนจำ

3) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการฝึกวิชาชีพ 4) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการพัฒนาจิตใจ และ 5) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการศึกษา

2. ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ ไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีการพัฒนาจิตใจตนเองด้วยการมองโลกในแง่ดีและคิดบวกอยู่เสมอ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .593 แสดงว่า ปัจจัยด้านการอบรมพัฒนาจิตใจไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี สว่างวงษ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรีก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการดำรงชีวิตศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดนนทบุรีก่อนได้รับการปลดปล่อย มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) สถานภาพสมรส 2) ระยะเวลาที่เหลือในเรือนจำ 3) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการฝึกวิชาชีพ 4) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการพัฒนาจิตใจ และ 5) การเตรียมความพร้อมจากเรือนจำด้านการศึกษา และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กองทรัพย์ ผางแพ่ง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผู้ต้องขังพื้นที่ขอนแก่น ศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพื้นที่ขอนแก่น ศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพื้นที่ขอนแก่นของเรือนจำกลางชลบุรี มุ่งเน้นพัฒนาผู้ต้องขังให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ แก้ไขพฤติกรรมเสียให้กลับมาเป็นคนดี

3. ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ ไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้รับการตรวจสุขภาพและได้รับคำปรึกษาเป็นประจำ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant level เท่ากับ .064 แสดงว่า ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรวรรณ คำกรเกตต์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโปรแกรม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบเข้มข้นของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบาให้เหมาะสมต่อผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลากรกรมราชทัณฑ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

แบบเข้มข้น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านผู้ต้องขัง พบว่า มีอัตราการกระทำความผิดซ้ำน้อยลง พบปัญหาผู้ต้องขังบางคนมีปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ควรนำมาเข้าโปรแกรมฝึกอบรม

4. ปัจจัยด้านครอบครัว ไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจได้รับความอบอุ่นและมีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะภายหลังได้รับการปล่อยตัว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .138 แสดงว่าปัจจัยด้านครอบครัวไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัญญา กาญจนรัตน์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของปัจจัยพื้นฐานผู้ต้องขังในขณะต้องโทษในทัณฑสถานเปิด ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยครอบครัวด้านการเยี่ยมเยียนทำให้ผู้ต้องขังมีความผูกพันกับครอบครัวมากขึ้น ด้านการยอมรับ พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยอมรับด้วยการให้กำลังใจให้ประพฤติดีเพื่อพ้นโทษ ด้านการให้โอกาสในการกลับตนเป็นคนดี พบว่า สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ยินดีให้กลับไปอาศัยร่วมด้วยหลังพ้นโทษ

5. ปัจจัยด้านทัศนคติ ไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคามมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข รู้จักให้อภัยแก่ตนเองและผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และขอความช่วยเหลือต่อผู้อื่นเสมอ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีค่า Significant Level เท่ากับ .052 แสดงว่า ปัจจัยด้านทัศนคติไม่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิมล ฉวีวงศ์พงษ์เดช (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองเปรมก่อนได้รับการปลดปล่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อยก่อน และศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขัง มีความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกก่อนได้รับการปลดปล่อยในด้านทัศนคติต่อสังคมภายนอกที่จะเข้าอยู่ร่วมและด้านความตั้งใจมุ่งมั่นจะประพฤติตนเข้ากับสังคมภายนอกอยู่ในระดับสูง

## 5.2.2 อภิปรายผลเชิงคุณภาพ

### 5.2.2.1 ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและไม่มีโรคประจำตัว เพราะเรือนจำมีการตรวจร่างกายให้ผู้ต้องขังเป็นประจำทุกปี เช่น การตรวจเลือดเพื่อหาโรคเอดส์ (HIV) โรคเบาหวานและการตรวจเอกซเรย์ปอดเพื่อหาวัณโรค ผู้ต้องขังดูแลสุขภาพตนเองด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และนอนหลับพักผ่อนอย่าง



เพียงพอ เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เป็นประจำและเข้ารับการอบรมและฝึกระเบียบวินัยตามที่เรือนจำกำหนด

อยากให้เรือนจำประสานกับหน่วยงานอนามัยหรือโรงพยาบาลให้ได้รับยาและเวชภัณฑ์อย่างต่อเนื่องภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ อยากให้เรือนจำจัดกิจกรรมนันทนาการและกีฬาอยู่เสมอ อยากให้เรือนจำตรวจสุขภาพเกี่ยวกับโรคผู้หญิงโดยตรง ผู้ป่วยโรคร้ายแรง คนชรา หรือป่วยโรคอื่น ๆ ควรได้รับการพิจารณาพักโทษกรณีพิเศษด้วย

#### 5.2.2.2 ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจ เช่น อบรมสัปดาห์สมาธิ อบรมจิตอาสาราชทัณฑ์ เป็นต้น และเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวันทำให้มีจิตใจอ่อนโยน มีจิตอาสาและมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิด ทักษะการปฏิเสธ และทักษะการคิดแก้ปัญหา มีทัศนคติความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดีเสมอ

อยากให้เรือนจำเชิญผู้นำทางศาสนาบรรยายให้ความรู้และแนวทางการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับหลักศาสนา เชิญวิทยากร นักพูดที่มีชื่อเสียงหรือดารานักแสดงที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กำลังใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใกล้พ้นโทษให้มีแนวคิดที่จะไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำอีก อยากให้มีการสอนวิธีการเลี้ยงเด็ก หรือฝึกวิชาชีพเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เพื่อให้ผู้ต้องขังมีจิตใจที่อ่อนโยน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียไปในทางที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

#### 5.2.2.3 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีญาติมาเยี่ยมและติดต่อให้กำลังใจอยู่เสมอและมีสมาชิกในครอบครัวรักและคอยเป็นห่วง ภายหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจะกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัว ทุกคนผ่านการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและส่วนใหญ่ผ่านการอบรมหลักสูตรอื่น ๆ ด้วย เช่น อบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน อบรมชุมชนบำบัด อบรมเฉพาะคดี และอบรมการใช้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

อยากให้เรือนจำจัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แก่ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษให้ได้ขอโอกาสกลับตัวกลับใจ แนะนำวิธีการวางแผนในการชีวิตหลังพ้นโทษ จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะ การใช้ชีวิต และทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนไปกระทำผิดซ้ำอีก อยากให้เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังหญิงได้มีโอกาสเยี่ยมลูกน้อยแบบใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว อยากให้เรือนจำมีสวัสดิการเกี่ยวกับค่าพาหนะและค่าอาหารเดินทางกลับบ้านต่างจังหวัดสำหรับผู้พ้นโทษที่ไม่มีเงินเหลือในบัญชีเงินฝากผู้ต้องขัง โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังสามารถ



ยื่นคำร้องขอค่าเดินทางได้และอยากให้เรือนจำจัดโครงการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวอย่างสม่ำเสมอ

#### 5.2.2.4 ด้านการประกอบอาชีพ

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบวิชาชีพภายหลังพ้นโทษ เช่น นวดแผนไทย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า การทำขนมไทย การทำเบเกอรี่ ช่างปุกระเบื้อง ช่างเชื่อม ช่างทาสี การปลูกผักไฮโดรโปนิก การจัดสวน เศรษฐกิจพอเพียง และอบรมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา แห่งน้ำใจ และความหวัง เป็นต้น

อยากให้เรือนจำสำรวจความต้องการของผู้ต้องขังว่าต้องการประกอบอาชีพอะไรหลังพ้นโทษ มีเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ จัดการฝึกวิชาชีพหลักสูตรนวดแผนไทย ให้ได้ใบรับรองจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดมหาสารคาม ฝึกวิชาชีพการทำอาหารที่หลากหลาย ตามความต้องการของตลาด ประสานกับจัดหางานจังหวัดให้หางานให้ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ เพิ่มกองงานที่สามารถสร้างรายได้ในระหว่างต้องโทษให้แก่ผู้ต้องขังให้มากขึ้น โดยอาจจะติดต่อประสานกับหน่วยงานเอกชน แนะนำอาชีพและสถานประกอบการให้แก่ผู้ต้องขัง อยากให้สังคมให้โอกาส โดยเฉพาะรัฐบาล ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วกลับตัวเป็นคนดีสามารถสอบเข้ารับราชการได้

### 5.3 ข้อเสนอแนะ

#### 5.3.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

5.3.1.1 ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการมีระเบียบวินัยต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ควรจัดกิจกรรมนันทนาการและแข่งขันกีฬาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้ต้องขังมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เคารพกฎกติกาของสังคม และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

5.3.1.2 ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธ และทักษะการคิดแก้ปัญหา ควรจัดอบรมด้านศีลธรรมและจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ

5.3.1.3 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ควรจัดให้ผู้ต้องขังที่ใกล้ปล่อยตัวพ้นโทษได้พบญาติแบบใกล้ชิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ควรจัดอบรมให้ความรู้ในการวางแผนการดำเนินชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัว และควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

5.3.1.4 ด้านการประกอบอาชีพ เรือนจำควรฝึกอบรมวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและความสนใจของผู้ต้องขัง เรือนจำควรจัดฝึกอบรมอาชีพ ที่ทำได้ง่ายลงทุนน้อย พร้อมทั้งหาแหล่งสนับสนุนเงินทุนในการประกอบอาชีพ เรือนจำควรจัดอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำควรประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในจังหวัด ในจัดหางานให้ทำภายหลังได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว

### 5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ต้องขังที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## บรรณานุกรม

- กนกเรขา สุวรรณกิจ. (2545). *ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง*  
*ศึกษาเฉพาะกรณี: ทัณฑสถานหญิงกลาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต).*  
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมราชทัณฑ์ กองพัฒนาพฤตินิสัย. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง*  
นนทบุรี: ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์, กองบริการทางการแพทย์. (ม.ป.ป.). *คู่มือหลักสูตรการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขัง*  
*ติดยาเสพติดก่อนพ้นโทษในเรือนจำ/ทัณฑสถาน.* กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2559). *5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์.* กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2560). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560.* สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th>.
- กรมราชทัณฑ์. (2561). *ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง*  
*พ.ศ. 2561.* สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th>.
- กรมราชทัณฑ์. (2564). *แผนปฏิบัติการราชการกรมราชทัณฑ์ ระยะที่ 1 พ.ศ. 2563–2565.* สืบค้นจาก  
<http://www.correct.go.th>.
- กรวรรณ คำกรเกิด. (2559). *แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขัง*  
*ในเรือนจำโครงสร้างเบา (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย  
ธรรมศาสตร์.
- กองทัพบก ผางแพ่ง. (2561). *การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังพ้นโทษ: กรณีศึกษาเรือนจำกลาง*  
*ชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิษฐา จันทร์แต่งผล. (2559). *การศึกษาความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรศูนย์เศรษฐกิจ*  
*การลงทุนภาคที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อก้าวเข้าสู่การเปิดประชาคม*  
*เศรษฐกิจอาเซียน (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คงกระพัน พลากุลมณฑล. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังในการมีวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำ*  
*จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).* มหาสารคาม:  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณิต ฌ นคร. (2556). *กฎหมายอาญาทั่วไป.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ซัชชัย นาลี. (2563). *การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม*  
*(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ  
มหาสารคาม.

- ดลีน กิจสมัย. (2548). *ความพร้อมในการเข้าสู่การประกันสังคมของแรงงานนอกระบบ: กรณีศึกษา คนขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ดารุณัย แจ่งใจ (2546). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการและความคาดหวังในการดำเนินชีวิต ก่อนและหลังปลดปล่อยของผู้ต้องขังหญิงที่กระทำผิดในคดี พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เดชา จินตกลีการ. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทรศพล ขุนรัง. (2556). *สาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานลักทรัพย์นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ทวนทอง ศรีบุญเรือง. (2551). *การรับรู้และความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่มีผลต่อการให้นมบุตร ในช่วง 6 เดือนแรก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนพัฒน์ พิพัฒชนะ. (2561). *การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนภัทร วาอภัย. (2560). *การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ธวัชชัย ชัยวัฒน์. (2560). *มาตรการเชิงรุกในงานราชทัณฑ์: ศึกษาเฉพาะกรณีจุดเริ่มต้นงานราชทัณฑ์ ตำบลขยายผลสู่การบูรณาการติดตามช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร.
- ธัญวลัย ชุตินาวัฒน์นันท์. (2559). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีน ที่เดินทางกับคณะทัวร์ที่ส่งผลต่อความภักดีต่อการท่องเที่ยวเมืองพัทยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธานี วรรณทร์. (2551). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธานี วรรณทร์. (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- นงนภัส ชื่นพัฒน์พงศ์. (2555). *ทัศนคติและการเตรียมความพร้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีต่อการเปิดเสรีอาเซียน กรณีเปิดเสรีแรงงาน 7 อาชีพ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นนท์นที โตเขียว. (2554). *การเปิดรับสื่อและทัศนคติของนักศึกษาศาขานิติวิทยาศาสตร์ที่มีต่อภารกิจสถาบันนิติวิทยาศาสตร์*. อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- นฤตพงษ์ ไชยวงศ์. (2540). *ความพร้อมในการจัดการป่าชุมชน ศึกษากรณีคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอป่า จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤมล สุมรรคา. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของบุคลากรทางบัญชีเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีศึกษา สถานประกอบการ จังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นัทธี จิตสว่าง. (2546). *โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด*. กรุงเทพฯ: วัฒนพงศ์การพิมพ์.
- นายกา เดิดขุนทด และสิริพร ทิวะสิงห์. (2552). *รายงานการวิจัยความคาดหวัง ความพึงพอใจและปัญหาของนักศึกษาที่มีต่อการบริการของหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2551*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิตยา ปินตาวงศ์. (2559). *ความพร้อมของนักศึกษาที่มีผลต่อแนวคิดประชาคมอาเซียนของนักศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2556). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์.
- นิตา ศิลารัตน์. (2556). *ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พันโทเขเข้าทำงานในองค์กร*. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร*, 11(2), 90-115.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญฤทธิ์ ฉิมพิมิล. (2548). *การเปรียบเทียบความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงในการเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัย* ในศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปภาวดี ดุลยจินดา. (2540). *พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร* เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชา กุณาสีทธิ. (2550). *การเตรียมความพร้อมของพนักงานในองค์กรเฉพาะกิจที่อยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลง (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



- ประทวน กลั่นพินิจ. (2551). *ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเทศบาลตำบล ในจังหวัดอุตรดิตถ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2542). *ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ เมฆมนี. (2523). *หลักทฤษฎีวิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พัชรา ตันติประภา. (2553). *หลักการตลาด*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรารณณ์ เวชวงค์วาน. (2532). ผลกระทบต่อการถูกจองจำของผู้ต้องขัง. *วารสารราชทัณฑ์*, 37(4), 18-23.
- พัชรี มหาลาภ. (2538). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง*. สืบค้นจาก [http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Expectancy\\_Theory.htm#ixzz1cLMKBx79](http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Expectancy_Theory.htm#ixzz1cLMKBx79).
- ไพฑูรย์ แสงพุ่ม. (2543). *ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ Sigmend Freud*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.
- ภัทร คงคาทิพย์. (2556). *มาตรการทางกฎหมายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภาวิณี เพชรสว่าง. (2552). *พฤติกรรมองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ซีวีแอล การพิมพ์.
- มจรัส สุธัญญารักษ์. (2554). *ทัศนคติของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ป้องกันแสดงแดด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). *การจัดการการท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *ทฤษฎีความพึงพอใจ*. ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม, ฝ่ายทัศนคติปฏิบัติ. (2563). *สถิติผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม.
- เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. (2559). *รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบาย 5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม*. มหาสารคาม: ม.ป.พ.
- เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. (2563). *โครงการเตรียมความพร้อมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. มหาสารคาม: เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม.
- ลาวรรณ เมฆจินดา. (2557). *การเตรียมความพร้อมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อมุ่งสู่ตลาดแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปี พ.ศ. 2558* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2549). *ค่านิยม ความคาดหวังของผู้สูงอายุและพหุวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรุฒม์ บุญมากมี. (2558). *การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของพนักงานรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาสำนักงานกลางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิมล ฉวีวงศ์พงษ์เดช. (2545). *ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขังเรือนจำคลองเปรม ก่อนได้รับการปลดปล่อย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วีระชัย เพ็ชรครุฑ. (2549). *แนวทางพัฒนาการดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังของเรือนจำกลางกำแพงเพชร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วุฒิชัย จำนงค์. (2523). *พฤติกรรมการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2551). *การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมหมาย เสถียรธรรมวิทย์. (2554). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดน้ำคลองลัดมะยม ในเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สังเวียน อ่อนแก้ว. (2536). *การบริหารงานลูกเสือตามความคาดหวังและการปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา เขตการศึกษา 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาวิตรี มะเร็งสิทธิ์ และ จันทร์จิรา นพมณี (2556). *การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกัญญา กาญจนรัตน์. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2552). *ความคาดหวังของคนกรุงเทพฯ ต่อบทบาทของมหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- เสาวคนธ์ เกษภูวรักษ์ และคณะ. (2552). *การมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกัน การกระทำผิดซ้ำ*. สืบค้นจาก <http://www.oja.go.th/new2011/document/Lists/2/Attachments/153/pd>.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล และตลยา จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชา ร่มพยอม. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.
- อัญชลี สว่างวงษ์. (2550). *ความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัด นนทบุรี ก่อนได้รับการปลดปล่อย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุษณีย์ พรหมศรียา. (2555). *ความพร้อมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดปทุมธานี ในการเข้าสู่ ตลาดแรงงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เอมอร เสียงใหญ่. (2541). *การศึกษาการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อกลับเข้าสู่สังคมปกติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Alderfer, C.P. (1972). *Existence, Relatedness and Growth*. New York: Free Press.
- Allport, G.W. (1976). *Attitudes: Readings in Attitudes Theory and Measurement*. New York: Macmillan.
- Bandura, A. (1971). Analysis of modeling processes. In A. Bandura (Ed.), *Psychological modeling: Conflicting theories*. Chicago: Aldine-Atherton.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Barrow, R. and Milburn, G. (1990). *A Critical Dictionary of Education Concepts*. (2<sup>nd</sup> ed.). New York: Teachers Collage.
- Brown, S.I. (2002). *Humanistic mathematics: Personal Evolution and Excavations*. New York: Jewish Theological Seminary of America press.
- Downing, J. and Thackrey, D. (1971). *Reading Readiness*. New York: London, University of London Press.
- Freud, S. (1973). *Abstracts of the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud/Sigmund Freud*. New York: International Universities.

- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book.
- Gordon, B. and Sandra O'Brien. (2002). *The quest for a restorative model of rehabilitation: theory-for-practice and practice-for-theory*. Restorative Justice and the Law Lode Walgrave: Editor, UK.: Willan Publishing.
- Gunther, K. (1984). *Prison System & Correctional Laws: Europe, United State, and Japan*. Dobbs Ferry: Transnational.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. (4<sup>th</sup> ed.) New York: McGraw-Hill Book Company.
- Knowles, M.S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: from Pedagogy to Andragogy*. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.
- Lefrancois, G.R. (1988). *Psychology for Teaching*. California: Woods Worth publishing Company.
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Journal Psychology Review*, 50(4), 370-396.
- Maslow, A.H. (1960). *Motivation and Personality* (2<sup>nd</sup> ed). New York: Harper and Row Publishers.
- Mckechnie, J.L. (1966). *Webter's new twentieth century dictionary of the English language*. New York: The Delain.
- McShane, M.R. and Von Glinow, M.A. (2000). *Organization behavior*. New York: Irwin Mc Graw-Hill.
- Organ, D.W. and Hammer, W.C. (1982). *Organizational Applied Psychological Approach*. United States of America: Business Publication, Inc.
- Robbins, S.P. (2001). *Organizational Behavior*. (9<sup>th</sup> ed.). Upper Saddle River, NJ.: Prentice – Hall.
- Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity Dutch. *Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Schermerhorn, J.R. (2000). *Management*. (7<sup>th</sup> ed). New York: John Wiley and Sons.
- Skinner, B.F. (1965). *The technology of teaching*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Stephen, P.R. (1996). *Human Resource Management*. New York: John Wiley and Sons.
- Thatcher, V.S. (1970). *The New Webster Dictionary the English Language*. New York: Processing and Books.

Universal Declaration of Human Rights: UDHR. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. General Assembly resolution 217 A, United Nations.

Vroom, H.V. (1964). *Work and Motivation*. New York: Wiley and Sons Inc.

Yamane, T. (1973). *Statistic and Introductory Analysis*. (3<sup>rd</sup> ed.). New York: Harper and Row.



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY





ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านแสดงความคิดเห็นในครั้งนี้นี้ จะนำไปประเมินในเชิงวิชาการและจะไม่มีผลในแง่ลบประการใด ๆ ต่อท่าน ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัว

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3. ข้อมูลคำตอบทุกอย่างในแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้อย่างแน่นอน

4. ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นายพีชชนคร ผาดนอก

นักศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง  หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ
  - 1.1  ชาย
  - 1.2  หญิง
2. อายุ..... ปี
3. สถานภาพ
  - 3.1  โสด
  - 3.2  สมรส
  - 3.3  หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่
4. ระดับการศึกษา
  - 4.1  ต่ำกว่าประถมศึกษา
  - 4.2  ประถมศึกษา
  - 4.3  มัธยมศึกษาตอนต้น
  - 4.4  มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
  - 4.5  อนุปริญญา/ปวท./ปวส.
  - 4.6 ปริญญาตรี
  - 4.7  สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ
  - 5.1  ไม่ได้ประกอบอาชีพ
  - 5.2  รับจ้างทั่วไป
  - 5.3  เกษตรกรรม
  - 5.4  ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
  - 5.5  รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย  ลงในช่อง  ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีความหมายของระดับความคิดเห็น ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัจจัยด้านการฝึกวิชาชีพ					
1.1 ท่านได้รับการฝึกวิชาชีพในสาขาอาชีพที่แปลกใหม่และทันสมัย					
1.2 ท่านได้รับการฝึกวิชาชีพจากวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญ					
1.3 ท่านได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความถนัดและความสนใจ					
1.4 ท่านได้รับการฝึกวิชาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน					
1.5 ท่านได้รับการฝึกทักษะวิชาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
2. ปัจจัยด้านการศึกษา					
2.1 ท่านได้รับการศึกษาในระดับที่สามารถอ่านออกเขียนได้					
2.2 ท่านได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาเรียนรู้ในเรือนจำ					
2.3 ท่านได้รับการศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ					
2.4 ท่านได้เลือกรับการศึกษาเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ					
2.5 ท่านต้องการที่จะศึกษาต่อภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัว					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<b>3. ปัจจัยด้านการอบรมศีลธรรม</b>					
3.1 ท่านได้รับการอบรมศีลธรรมจากวิทยากร และผู้นำทางศาสนา					
3.2 ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ทางชาติและศาสนาเป็นประจำ					
3.3 ท่านได้รับการอบรมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี					
3.4 ท่านสามารถนำหลักธรรมคำสอน ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
3.5 ท่านร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ เป็นประจำทุกวัน					
<b>4. ปัจจัยด้านการพัฒนาจิตใจ</b>					
4.1 ท่านมีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนา จิตใจตนเอง					
4.2 ท่านพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมคำสอน ของศาสนา					
4.3 ท่านพัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดี และคิดบวกอยู่เสมอ					
4.4 ท่านได้รับการอบรมการพัฒนาจิตใจ จากเรือนจำ					
4.5 ท่านนำความผิดพลาดในอดีตมาปรับปรุง พัฒนาจิตใจตนเอง					
<b>5. ปัจจัยด้านการดูแลสุขภาพ</b>					
5.1 ท่านได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬา เป็นประจำ					
5.2 ท่านได้นอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ					
5.3 ท่านได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบ 5 หมู่					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.4 ท่านเข้ารับการตรวจสุขภาพเป็นประจำตามที่เรือนจำกำหนด					
5.5 ท่านได้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง					
6. ปัจจัยด้านครอบครัว					
6.1 ท่านได้รับการเยี่ยมและให้กำลังใจจากครอบครัวอยู่เสมอ					
6.2 ท่านมีครอบครัวที่พร้อมจะอุปการะภายหลังได้รับการปล่อยตัว					
6.3 ท่านได้รับความอบอุ่นจากบุคคลในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ					
6.4 ครอบครัวของท่านยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน					
6.5 ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว					
7. ปัจจัยด้านทัศนคติ					
7.1 ท่านมีความคิดที่จะประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม					
7.2 ท่านมีความเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว					
7.3 ท่านมีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดีและมีความสุข					
7.4 ท่านให้อภัยแก่ตนเองและผู้อื่นเสมอเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้น					
7.5 ท่านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และชอบช่วยเหลือต่อผู้อื่นเสมอ					
8. ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน					
8.1 ชุมชนของท่านให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตนเป็นคนดี					



ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.2 ท่านมีความมุ่งมั่นในการปรับตน เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม					
8.3 ท่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพ สังคมและชุมชนในปัจจุบันได้					
8.4 ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน					
8.5 ท่านมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม และชุมชน					
9. ปัจจัยด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์					
9.1 นโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทำให้ท่านมีความพร้อม					
9.2 นโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ทำให้ท่านมีนิสัยที่ดีกว่าเดิม					
9.3 นโยบายจิตอาสาราชทัณฑ์ ทำให้ท่าน มีจิตอาสาในการทำความดี					
9.4 นโยบายโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำให้ท่านมีสุขภาพแข็งแรง					
9.5 นโยบายโคกหนองนา ทำให้ท่านมีความรู้ ในการทำอาชีพเกษตรกร					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย  ลงในช่อง  ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยมีความหมายของระดับความเป็นจริง ดังนี้

ความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย					
1.1 ท่านมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว					
1.2 ท่านดูแลด้านสุขภาพอนามัยของตนเองเป็นอย่างดี					
1.3 ท่านผ่านการฝึกระเบียบกายบริหาร และฝึกอบรมระเบียบวินัย					
1.4 ท่านเป็นผู้มีระเบียบวินัยต่อตนเองและต่อผู้อื่น					
1.5 ท่านปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ					
2. ด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต					
2.1 ท่านเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีความเครียดสะสม					
2.2 ท่านตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นเสมอ					
2.3 ท่านมีทัศนคติความคิดเชิงบวก และมองโลกในแง่ดีเสมอ					
2.4 ท่านมีทักษะในการใช้ชีวิต การตัดสินใจ และการคิดแก้ปัญหา					
2.5 ท่านมีทักษะในการปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม					
3. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม					
3.1 ท่านได้รับการติดต่อดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ					

ความพร้อมก่อนปล่อยตัว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.2 ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก ทุกคนในครอบครัว					
3.3 ท่านพร้อมจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิก ทุกคนในครอบครัว					
3.4 ท่านมีการวางแผนการดำเนินชีวิต ภายหลังได้รับการปล่อยตัว					
3.5 ท่านมีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิต อยู่ในสังคมภายนอก					
<b>4. ด้านการประกอบอาชีพ</b>					
4.1 ท่านพร้อมจะประกอบอาชีพที่สุจริต เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว					
4.2 ท่านมีทักษะวิชาชีพตรงกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน					
4.3 ท่านมีความรู้ในการประกอบอาชีพ เพิ่มมากขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ					
4.4 ท่านพร้อมจะทำงานเพื่อหารายได้แบ่ง เบภาระของครอบครัว					
4.5 ท่านมีความพร้อมในการประกอบอาชีพ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

**ส่วนที่ 4** ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม  
ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม  
ของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในประเด็นใดบ้าง

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ

## แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของการสัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล ผู้สัมภาษณ์.....
2. วันที่..... เวลา..... น. สถานที่.....

ส่วนที่ 2 ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล..... อายุ.....ปี เพศ..... สถานภาพ.....
2. จำนวนบุตร.....คน แยกเป็นผู้ชาย.....คน ผู้หญิง.....คน
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพสุดท้ายก่อนต้องโทษ..... รายได้.....บาท
5. สภาพครอบครัว บิดา มารดาอยู่ด้วย แยกกันอยู่ อื่นๆ.....
6. จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน.....คน
7. ก่อนต้องโทษอาศัยอยู่กับใคร.....
8. ที่อยู่ก่อนต้องโทษ.....
9. ลักษณะตัวบ้านที่อยู่อาศัย บ้านตัวเอง บ้านเช่า อื่นๆ.....

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

1. ได้รับการฝึกวิชาชีพอะไรบ้าง.....
2. ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร.....
3. ได้รับการอบรมด้านศีลธรรมอย่างไรบ้าง.....
4. ถ้ามีเพื่อนชวนไปทำสิ่งผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมจะทำอย่างไร.....
5. มีญาติมาเยี่ยมหรือติดต่อมาบ่อยแค่ไหน.....
6. ได้แง่คิดอะไรจากการที่ได้มาอยู่ในเรือนจำ.....
7. จะทำอย่างไรให้สังคมและชุมชนยอมรับ.....
8. เคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมอะไรบ้าง.....
9. ได้อะไรบ้างจากการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆ.....
10. ดูแลสุขภาพร่างกายอย่างไร.....
11. สุขภาพร่างกายแข็งแรงหรือไม่ มีโรคประจำตัวหรือไม่.....
12. มีทัศนคติความคิดเชิงบวกและมองโลกในแง่ดีหรือไม่ อย่างไร.....
13. มีความกังวลอะไรหรือไม่ที่จะออกไปใช้ชีวิตภายหลังได้รับการปล่อยตัว.....
14. มีจิตอาสา ทำงานเพื่อสังคมหรือไม่ อย่างไร.....

15. ถ้าพบอุปสรรคปัญหาในการดำเนินชีวิตจะทำอย่างไร.....
16. สมาชิกในครอบครัวรักและรอคอยใช้หรือไม่อย่างไร.....
17. วางแผนการดำเนินชีวิตอย่างไรภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว.....
18. จะประกอบอาชีพอะไรภายหลังจากได้รับการปล่อยตัว.....
19. มีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติม.....

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ให้ความกรุณาตอบแบบสอบถามจนครบทุกข้อ



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



ตารางที่ ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X1	+1	+1	+1	3	1
X2	+1	+1	+1	3	1
X3	+1	+1	+1	3	1
X4	+1	+1	+1	3	1
X5	+1	+1	+1	3	1
X6	+1	+1	+1	3	1
X7	+1	+1	+1	3	1
X8	+1	+1	+1	3	1
X9	+1	+1	+1	3	1
X10	+1	+1	+1	3	1
X11	+1	+1	+1	3	1
X12	+1	+1	+1	3	1
X13	+1	+1	+1	3	1
X14	+1	+1	+1	3	1
X15	+1	+1	+1	3	1
X16	+1	+1	+1	3	1
X17	+1	+1	+1	3	1
X18	+1	+1	+1	3	1
X19	+1	+1	+1	3	1
X20	+1	+1	+1	3	1
X21	+1	+1	+1	3	1
X22	+1	+1	+1	3	1
X23	+1	+1	+1	3	1
X24	+1	+1	+1	3	1
X25	+1	+1	+1	3	1
X26	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

## ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X27	+1	+1	+1	3	1
X28	+1	+1	+1	3	1
X29	+1	+1	+1	3	1
X30	+1	+1	+1	3	1
X31	+1	+1	+1	3	1
X32	+1	+1	+1	3	1
X33	+1	+1	+1	3	1
X34	+1	+1	+1	3	1
X35	+1	+1	+1	3	1
X36	+1	+1	+1	3	1
X37	+1	+1	+1	3	1
X38	+1	+1	+1	3	1
X39	+1	+1	+1	3	1
X40	+1	+1	+1	3	1
X41	+1	+1	+1	3	1
X42	+1	+1	+1	3	1
X43	+1	+1	+1	3	1
X44	+1	+1	+1	3	1
X45	+1	+1	+1	3	1
Y1	+1	+1	+1	3	1
Y2	+1	+1	+1	3	1
Y3	+1	+1	+1	3	1
Y4	+1	+1	+1	3	1
Y5	+1	+1	+1	3	1
Y6	+1	+1	+1	3	1
Y7	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
Y8	+1	+1	+1	3	1
Y9	+1	+1	+1	3	1
Y10	+1	+1	+1	3	1
Y11	+1	+1	+1	3	1
Y12	+1	+1	+1	3	1
Y13	+1	+1	+1	3	1
Y14	+1	+1	+1	3	1
Y15	+1	+1	+1	3	1
Y16	+1	+1	+1	3	1
Y17	+1	+1	+1	3	1
Y18	+1	+1	+1	3	1
Y19	+1	+1	+1	3	1
Y20	+1	+1	+1	3	1



ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1	262.275	702.615	.409	.938
2	262.100	703.938	.395	.938
3	262.250	702.500	.424	.938
4	262.350	703.772	.366	.938
5	262.350	693.259	.522	.937
6	261.600	710.708	.274	.938
7	261.900	704.862	.460	.938
8	261.775	698.589	.574	.937
9	261.900	699.579	.524	.937
10	261.925	698.276	.544	.937
11	261.675	717.456	.187	.939
12	261.650	713.310	.253	.938
13	261.625	715.625	.216	.939
14	261.800	720.779	.057	.940
15	261.825	707.840	.291	.938
16	262.275	707.794	.277	.939
17	262.225	715.256	.144	.939
18	262.400	715.990	.118	.940
19	262.175	695.789	.482	.937
20	262.200	706.369	.277	.939
21	262.400	700.913	.331	.939
22	262.425	702.507	.313	.939
23	261.700	695.549	.491	.937
24	262.350	716.490	.107	.940

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
25	262.475	712.358	.156	.940
26	262.050	705.690	.277	.939
27	261.600	705.579	.346	.938
28	261.825	697.071	.395	.938
29	261.575	706.917	.349	.938
30	261.450	704.356	.378	.938
31	261.325	708.481	.443	.938
32	261.375	703.881	.493	.937
33	261.300	706.985	.436	.938
34	261.275	708.974	.492	.938
35	261.475	708.204	.378	.938
36	261.675	698.943	.553	.937
37	261.375	699.266	.667	.937
38	261.375	701.830	.632	.937
39	261.525	698.820	.610	.937
40	261.325	695.148	.706	.936
41	261.700	698.985	.607	.937
42	261.700	698.523	.593	.937
43	261.575	698.404	.561	.937
44	261.625	697.830	.513	.937
45	261.625	695.471	.530	.937
46	261.750	699.731	.447	.938
47	261.450	697.690	.652	.937
48	261.800	697.805	.510	.937

(ต่อ)



ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
49	261.300	701.446	.731	.937
50	261.300	703.446	.585	.937
51	262.000	706.821	.422	.938
52	261.500	708.974	.420	.938
53	261.700	700.267	.602	.937
54	261.700	694.985	.704	.936
55	261.600	696.964	.622	.937
56	261.750	691.013	.569	.937
57	261.675	700.379	.445	.938
58	261.375	698.343	.603	.937
59	261.225	704.538	.597	.937
60	261.275	701.794	.501	.937
61	261.125	706.369	.610	.937
62	261.575	709.122	.407	.938
63	261.700	701.138	.554	.937
64	261.250	702.808	.645	.937
65	261.375	702.907	.569	.937

หมายเหตุ: Reliability Coefficients, N of Cases = 40, N of Items = 65, Alpha = .939



ภาคผนวก ง

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



### บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โทร ๐๔๓-๗๑๑๒๐๔ ต่อ ๒๔

ที่

วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง การตรวจสอบพิจารณาเค้าโครงเนื้อหาวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท

เรียน ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ด้วยหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ ๐๗๐๔.๑/๒๘๖๐๓ เรื่อง การเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยจากเรือนจำและทัณฑสถาน ลงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑ ให้เรือนจำและทัณฑสถานที่มีนักศึกษาขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย ตรวจสอบเค้าโครงเนื้อหา ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม ว่าส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในการควบคุมผู้ต้องขังหรือส่งผลเสียต่อทางราชการหรือไม่ รายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

งานการศึกษา ได้ดำเนินการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามของนักศึกษาแล้วปรากฏว่า ไม่พบข้อคำถามใดๆที่จะส่งผลให้เกิดภาพลบต่อเรือนจำและกรมราชทัณฑ์หรือส่งผลเสียต่อการควบคุมผู้ต้องขังแต่อย่างใด และเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยของนักศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขออนุญาตดำเนินการ ดังนี้

๑. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยแดนชาย ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างและตามวิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยของแต่ละคน ตั้งแต่เดือน มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔
๒. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยแดนหญิง ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างและตามวิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยของแต่ละคน โดยงานการศึกษาขออนุญาตนำนักศึกษา เข้าไปเก็บข้อมูลภายในแดนหญิง ในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๔ และหากการเก็บข้อมูลยังไม่แล้วเสร็จ ก็จะขอเข้าเก็บข้อมูลภายในแดนหญิงอีกเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป
๓. ขออนุญาตบันทึกภาพกิจกรรมในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ตามข้อ ๑ และ ๒ เพื่อนำไปจัดพิมพ์ลงในส่วนของภาคผนวกวิทยานิพนธ์ของแต่ละคน โดยจะทำการปกปิดใบหน้าของผู้ให้ข้อมูลก่อนการจัดพิมพ์

ทั้งนี้ เห็นควรประสานกับส่วนควบคุมและทัณฑปฏิบัติในการควบคุมและอำนวยความสะดวก เพื่อให้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยของนักศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์ต่องานการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

พัน พัน พุฒิกานท์  
- ทัณฑสถานหญิง

(นางสาวจันทา คลเจริญนนท์)  
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง

(นายพีชณรงค์ ผาดนอก)  
หัวหน้างานการศึกษา

(นายประสงค์ กะตุตฺตฺถอง)  
หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

(นายมงคล จันทะจร)  
ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม



ที่ รศรป. ว ๐๑๕๓/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายเดชา เจนตกลีการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเพ็ชรนคร ผาดนอก รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๔๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ  
ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ  
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕  
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑



ที่ รศรป. ว ๐๑๕๓/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์สุเทพ เมย์ไธสง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเพ็ชรนคร ผาคนอก รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๔๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ  
ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ  
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกลกิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕  
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑



ที่ รศรป. ว ๐๑๕๓/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณี แพงวังทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายเพ็ชรนคร ผาดนอก รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๕๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ  
ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ  
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน  
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ  ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา  
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล  
 ตรวจสอบด้านภาษา  
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕  
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑





ที่ รศรป. ๐๑๕๕/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย  
เรียน อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ด้วย นายเพ็ชรนคร ผาดนอก รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๔๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ  
ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ  
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย  
เข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำ  
การวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY  
(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เกศลภิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕  
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑



ที่ รศรป. ๐๑๕๔/๒๕๖๓

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย  
เรียน ผู้มีอำนาจเรือหน้าจังหวัดมหาสารคาม

ด้วย นายเพ็ชรนคร ผาดนอก รหัสประจำตัว ๖๒๘๒๖๒๐๙๐๔๐๓ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา  
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ  
ความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความ  
เรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัย  
เข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปทำ  
การวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ  
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)  
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์  
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕  
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑



ภาคผนวก จ

ภาพประกอบการทำวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY



ภาพที่ จ.1 สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขัง  
เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## การเผยแพร่ผลงานวิจัย

เพ็ชรนคร ผาดนอก, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และสัญญา เคนาภูมิ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมก่อนปล่อยตัวของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม*. ในการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 “วิจัย ยั่งยืน” The 4<sup>th</sup> National Research Conference-CPRU 2021: Research and Sustainability, (น. 391-401). ชัยภูมิ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายเพ็ชรนคร ผาดนอก  
วันเกิด 8 เมษายน 2524  
สถานที่เกิด เลขที่ 5 หมู่ที่ 5 ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000  
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 5 หมู่ที่ 5 ตำบลภูดิน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000  
สถานที่ทำงาน เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม  
ตำแหน่ง นักทัศนวิทยาปฏิบัติการ

### ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2556 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รป.บ.)  
สาขาวิชาการบริหารงานทั่วไป  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. 2565 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)  
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY